

P
D
D

POLSKIE DOKUMENTY DYPLOMATYCZNE

KOMITET REDAKCYJNY

Przewodniczący i redaktor naczelny
Sławomir Dębski

Zastępca redaktora naczelnego
Piotr Długolecki

Członkowie zwyczajni

Jan Stanisław Ciechanowski, Małgorzata Gmurczyk-Wrońska,
Bogdan Grzełoński, Magdalena Hulas, Marek Kornat, Maciej Koźmiński,
Andrzej Kunert, Paweł Machcewicz, Piotr M. Majewski, Andrzej Paczkowski,
Adam Daniel Rotfeld, Krzysztof Ruchniewicz, Małgorzata Ruchniewicz,
Ryszard Stemplowski, Jacek Tebinka, Mariusz Wołos, Stanisław Żerko

Członkowie ex officio

zastępca dyrektora PISM – Jacek Foks
zastępca dyrektora Biura Archiwum i Zarządzania Informacją MSZ
– Karolina Wieczorek
Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych – Paweł Pietrzyk
dyrektor Archiwum Akt Nowych – Mariusz Olczak

Sekretarz
Marek Rodzik

P OLSKIE
D OKUMENTY
D YPLOMATYCZNE

1981
lipiec–grudzień

REDAKTOR

Piotr Długolecki

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
WARSZAWA 2022

Wydawca dziękuje Archiwum Akt Nowych i Archiwum Ministerstwa
Spraw Zagranicznych za pomoc udzieloną przy powstawaniu publikacji

© POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH 2022

www.pism.pl

OPRACOWANIE REDAKCYJNE

Eliza Otto

INDEKS OSOBOWY

Marek Rodzik

INDEKS RZECZOWY

Piotr Długolecki

REDAKCJA TECHNICZNA

PROJEKT OKŁADKI

Dorota Dołęgowska

ISSN: 2449-6774

ISBN: 978-83-67487-08-5

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH

UL. WARECKA 1A, 00-950 WARSZAWA

Druk:

Centrum Poligrafii Sp. z o.o.

ul. Michała Spisaka 37, 02-495 Warszawa

SPIS TREŚCI

WSTĘP	VII
LISTA DOKUMENTÓW	XXVII
DOKUMENTY	1
ANEKSY	1013
WYKAZ SKRÓTÓW	1027
INDEKS RZECZOWY	1041
INDEKS OSOBOWY	1055

WSTĘP

Polityka zagraniczna PRL w drugiej połowie 1981 r. była zdominowana przez konsekwencje wydarzeń wewnętrznych. Ożywiona – w tym międzynarodowa – aktywność NSZZ „Solidarność” przyciągała uwagę niemalże całego świata. Kolejne sytuacje kryzysowe, zapowiedzi strajków i nerwowe reakcje władz sprawiały, że groźba radzieckiej interwencji zdaniem wielu obserwatorów zdawała się być coraz bardziej realna. Duże zainteresowanie wzbudziły także zmiana I sekretarza KC PZPR i objęcie tego stanowiska przez generała Wojciecha Jaruzelskiego. Najistotniejszym jednak wydarzeniem było wprowadzenie stanu wojennego – decyzja władz PRL nie tylko wywarła olbrzymi wpływ na polską politykę zagraniczną, lecz także rzutowała na całokształt stosunków Wschód–Zachód. W rezultacie wydarzenia w Polsce – określane mianem polskiego kryzysu 1980–1981 – stały się najważniejszym elementem ówczesnych stosunków międzynarodowych.

Na napiętą sytuację polityczną nakładały się dodatkowo problemy związane z narastającym kryzysem gospodarczym i nieprzewidywalne kłopoty dotyczące spłaty zadłużenia zagranicznego. Kryzys spychał na dalszy plan inne zagadnienia stosunków dwustronnych, zawężając pole działania w pozostałych aspektach polityki zagranicznej. Rokowania z Klubem Paryskim i coraz bardziej rozpaczliwe próby ożywienia handlu zagranicznego nie przynosiły zadowalających rezultatów i nie doprowadziły do poprawy sytuacji.

Pogłębiała się także – zauważalna już w pierwszej połowie roku – utrata monopolu partyjno-rządowego w dziedzinie aktywności międzynarodowej. Poszerzająca się sfera kontaktów międzynarodowych NSZZ, nawiązywanych w trakcie spotkań z delegacjami odwiedzającymi Polskę oraz podczas zagranicznych wizyt przedstawicieli „Solidarności”, pozostawała w zasadzie poza nadzorem ze strony

władz. Podejmowane próby kontrolowania tych kontaktów i eliminowania niekorzystnych z punktu widzenia władz sytuacji nie kończyły się zwykle sukcesem. Największy wpływ na relacje międzynarodowe wywarł jednak I krajowy zjazd delegatów NSZZ „Solidarność”, który uchwalił tzw. pismo do ludzi pracy Europy Wschodniej i wystosował list do Polonii całego świata. Obydwa dokumenty wywołały ożywione reakcje zarówno w krajach socjalistycznych, jak i kapitalistycznych. Wiele emocji wzbudziły także komplikacje związane z tworzeniem w USA biura informacyjnego NSZZ „Solidarność”, przeciwko czemu protestowało polskie MSZ.

Polityka zagraniczna PRL prowadzona w takich warunkach siłą rzeczy musiała być wieloaspektowa. W relacjach z ZSRR i pozostałymi państwami socjalistycznymi władze PRL starały się działać uspokajająco, przekonując partnerów, że sytuacja w kraju jest pod kontrolą i nie ma tym samym obaw przed rozprzestrzenieniem się „polskiej choroby” na inne kraje bloku wschodniego. Wobec krajów zachodnich nieodmiennie podkreślano, że kryzys jest wewnętrzną sprawą Polski, starano się przeciwdziałać jakimkolwiek próbom wspierania „Solidarności” i opozycji, określając tego typu działania mianem niedopuszczalnej ingerencji w wewnętrzne sprawy Polski. Podobne stanowisko zajmowano wobec wszelkich prób umiędzynarodowienia polskiego kryzysu, protestując przeciwko ewentualnemu wniesieniu sprawy polskiej pod obrady ONZ, sprzeciwiając się umieszczeniu jej w programie spotkania KBWE w Madrycie czy wreszcie negując prawo EWG (w tym Parlamentu Europejskiego) do zajmowania się kwestiami polskimi.

Pewnej dyplomatycznej ekwilibrystyki wymagała reakcja na spekulacje o ewentualnej radzieckiej interwencji w Polsce – sposób działania przedstawicieli PRL różnił się w zależności od tego, czy rozmowy były prowadzone z politykami i dyplomatami ze Wschodu, czy z Zachodu. Cechą zaś wspólną polityki wobec wszystkich partnerów zagranicznych były próby uzyskania dalszej pomocy kredytowej i gospodarczej.

Relacje z krajami Trzeciego Świata były zdominowane przez sprawy gospodarczo-handlowe, a działania polskie koncentrowały się na staraniach o zdobycie kolejnych intratnych kontraktów, w tym dotyczących sprzedaży uzbrojenia. Działania te przynosiły jednak niewielkie efekty, strona polska nie była bowiem w stanie zrealizować przyjętych zobowiązań, a sytuację dodatkowo komplikowała wojna iracko-irańska. Niemożność pełnej realizacji zaplanowanych inwestycji czy dotrzymywania terminów wynikających z kontraktów handlowych sprawiała, że Polska zyskiwała miano niesolidnego partnera handlowego, co utrudniało dalsze działania.

Aktywizacja środowisk opozycyjnych – oceniana często w krajach bloku jako „antyradziecka” czy „antysocjalistyczna” – wzbudzała oczywiście niezadowolenie władz ZSRR i krajów „demokracji ludowej”. Państwa te wielokrotnie protestowały,

a także ograniczały współpracę naukową, kulturalną i turystyczną lub decydowały się na wydalenie ze swojego terytorium obywateli polskich przejawiających nawet w niewielkim stopniu postawy opozycyjne. Z kolei reakcją władz PRL na zachodnie zainteresowanie polską opozycją były próby redukcji przyjazdów dziennikarskich i utrudniania kontaktów zagranicznych delegacji z przedstawicielami NSZZ „Solidarność”.

Napięta sytuacja w kraju zaowocowała także aktywizacją środowisk polonijnych, które dążyły do zwiększenia kontaktów z przedstawicielami NSZZ, czemu starały się z reguły nieskutecznie przeciwdziałać władze polskie. Pogłębiający się kryzys powodował intensyfikację działań charytatywnych polegających na przekazywaniu pomocy żywnościowej czy medycznej (dostawy lekarstw). Władze polskie krytycznie oceniały polityczne konsekwencje tego typu akcji (zaangażowanie antykomunistycznych środowisk polonijnych, udział zachodniemieckich organizacji ziomekowskich, względy prestiżowe), jednak załamanie gospodarki było tak głębokie, że każda pomoc zdawała się nieodzowna.

Kryzys polityczno-gospodarczy wpływał również na wzrost wyjazdów emigracyjnych oraz ucieczek obywateli PRL z kraju, czemu władze starały się przeciwdziałać, protestując przeciwko uznawaniu emigrantów ekonomicznych za osoby opuszczające Polskę wskutek prześladowań politycznych. Ta sytuacja nie pozostawała też bez wpływu na stosunki bilateralne Polski, głównie z Austrią, RFN, USA czy Australią i krajami skandynawskimi.

Specyficznym elementem polskiej polityki zagranicznej były stosunki ze Stolicą Apostolską, którą władze w Warszawie chciały widzieć jako sojusznika w relacjach z Episkopatem, liczyły bowiem na pomoc Kościoła w uspokojeniu nastrojów społecznych. Interesującym refleksem owych zależności były kwestia objęcia przez biskupa Józefa Glempa stanowiska prymasa Polski i trójstronne spotkanie Wałęsa–Glemp–Jaruzelski.

Do pewnego ożywienia doszło w relacjach polsko-żydowskich i w kontaktach z Izraelem, czego najbardziej widowym efektem było nowojorskie spotkanie ministrów spraw zagranicznych obydwu państw. Warte odnotowania są także rozmowy prowadzone w Izraelu – również na tematy polityczne – przez dyrektora Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce Czesława Pilichowskiego czy spotkanie szefa Urzędu do Spraw Wyznań Jerzego Kuberskiego z grupą rabinów ortodoksyjnych (zorganizowane w czasie jego wizyty w USA). Po wprowadzeniu stanu wojennego zagraniczne środowiska żydowskie interweniowały również w sprawie uwolnienia internowanych działaczy opozycyjnych pochodzenia żydowskiego.

W sprawach pozapolitycznych uwagę zwracają kwestie historyczne, ze szczególnym uwzględnieniem zbrodni katyńskiej czy tzw. pruskiej fali w NRD i RFN,

a także stosunków polsko-żydowskich. Zagadnienia historyczne poruszała w swej aktywności także „Solidarność”, przypominając o niewygodnych z punktu widzenia władz aspektach wojennej i powojennej historii oraz podnosząc temat odszkodowań za straty poniesione w wyniku II wojny światowej – kierowane również wobec ZSRR.

W drugiej połowie roku nie uległa rozszerzeniu liczba krajów, z którymi PRL utrzymywała stosunki na szczeblu poselstw czy ambasad – nie doszło do nawiązania formalnych relacji dyplomatycznych z kolejnymi państwami.

Opisując stosunki międzynarodowe PRL w drugiej połowie 1981 r., wypada stwierdzić, że w okresie tym zaistniały w zasadzie dwa kompletnie różne sposoby prowadzenia polityki zagranicznej (z cezurą przypadającą na 13 grudnia). Wprowadzenie stanu wojennego oraz późniejsza masakra górników w kopalni „Wujek” diametralnie zmieniły dotychczasowe bilateralne i multilateralne kontakty PRL. Zamrożenie relacji z krajami zachodnimi i nałożenie sankcji gospodarczych przez USA przy jednoczesnym praktycznym wstrzymaniu ruchu osobowego całkowicie przeobraziło sferę polskich kontaktów z Zachodem. Aktywność władz skoncentrowała się na obronie decyzji o wprowadzeniu stanu wojennego i na próbach przełamania izolacji. Jednocześnie wobec ZSRR i państw socjalistycznych podejmowano działania, których celem było uzyskanie pomocy gospodarczej i żywnościowej.

STRUKTURA MSZ

W drugiej połowie 1981 r. funkcję ministra spraw zagranicznych pełnił nieprzerwanie Józef Czyrek. Jego pozycja polityczna w aparacie władzy uległa umocnieniu, kiedy został mianowany członkiem Biura Politycznego i sekretarzem Komitetu Centralnego nadzorującym prace Wydziału Zagranicznego KC PZPR (19 lipca). Do zmiany doszło natomiast w WZ KC PZPR – na miejsce Wacława Piątkowskiego, kierownika wydziału od 1977 r., powołano 18 sierpnia Włodzimierza Natorfa¹. Z kolei zastąpienie 18 października na stanowisku I sekretarza KC PZPR Stanisława Kani przez Wojciecha Jaruzelskiego nie pociągnęło za sobą żadnego ruchu na stanowisku szefa resortu dyplomacji.

W dokumentowanym okresie nie doszło także do zmian w ścisłym kierownictwie resortu. Funkcje wiceministrów nadal sprawowali Marian Dmochowski,

¹ Szerzej na temat zmian personalnych zob. W. Janowski, A. Kochański, *Informator o strukturze personalnej centralnego aparatu PZPR 1948–1990*, ISP PAN, Warszawa 2008 oraz T. Mołdawa, *Ludzie władzy 1944–1991. Władze państwowe i polityczne Polski według stanu na dzień 28 II 1991*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1991.

Marian Dobrosielski, Tadeusz Olechowski i Józef Wiejacz. W dalszym ciągu nieobsadzone pozostawało stanowisko dyrektora generalnego, wakujące po odwołaniu w 1980 r. Karola Nowakowskiego. Roszady na stanowiskach dyrektorów poszczególnych biur i departamentów przeprowadzone w drugiej połowie roku wydają się mieć charakter standardowej rotacji i należy je wiązać z wyjazdami na placówki dyplomatyczne lub powrotami z nich czy – jak w przypadku wspomnianego wyżej Włodzimierza Natorfa (dyrektora Departamentu ds. Stosunków z ZSRR) – z objęciem stanowiska w aparacie partyjnym.

Struktura MSZ pozostała zasadniczo niezmieniona. W skład centrali wchodziły w pierwszym rządzie departamenty terytorialne, czyli Departament I (stosunki z europejskimi krajami socjalistycznymi), Departament II (sprawy Azji, Australii i Oceanii), Departament III (Ameryka Północna i Południowa), Departament IV (Europa Zachodnia), Departament V (Afryka i Bliski Wschód), a także utworzony w 1973 r. Departament ds. Stosunków z ZSRR. Z kolei do departamentów problemowych tworzących strukturę MSZ należy zaliczyć: Departament Studiów i Programowania, Departament Międzynarodowych Organizacji, Departament Konsularny, Departament Kadr i Szkolenia, Departament Prasy, Współpracy Kulturalnej i Naukowej, a także Departament Prawno-Traktatowy.

Jednostkami organizacyjnymi centrali odpowiedzialnymi za kwestie pomocnicze i obsługowe były: Gabinet Ministra, Centrum Informacji, Protokół Dyplomatyczny, Departament Archiwum i Dokumentacji Historycznej, Biuro Tłumaczy oraz Biuro ds. Socjalnych, Departament Administracji, Finansów i Inwestycji oraz Departament Łączności.

Jedynę przekształcenie struktury centrali MSZ, do którego doszło w drugiej połowie 1981 r., dotyczyło Biura Wojskowego, które 15 grudnia zmieniło nazwę na Biuro Spraw Obronnych.

Strukturę MSZ w drugiej połowie 1981 r. wraz z informacją o osobach sprawujących nadzór nad poszczególnymi jednostkami organizacyjnymi i zachodzących zmianach personalnych przedstawia organigram znajdujący się w aneksie nr III.

Sposób funkcjonowania resortu dyplomacji determinowały także narastający kryzys gospodarczy i cięcia finansowe, zwłaszcza w zakresie wydatków ponoszonych w dewizach. Zmuszało to do ograniczania prowadzonych działań, w tym również w zakresie korzystania z łączności szyfrowej i podróży służbowych. Najbardziej jednak widowym i znaczącym aspektem wprowadzonych ograniczeń było zawieszenie działalności części placówek dyplomatyczno-konsularnych (zob. aneks nr I).

Najwięcej perturbacji w pracy MSZ wywołało ogłoszenie stanu wojennego, które wpłynęło na sposób funkcjonowania zarówno placówek (szczególnie w krajach zachodnich), jak i centrali. W gmachu przy ówczesnej alei I Armii Wojska

Polskiego wprowadzono „zmiany regulaminu Ministerstwa Spraw Zagranicznych i innych przepisów resortowych”, wdrażając obostrzenia dotyczące ochrony informacji niejawnych oraz zarządzając „ograniczenie ruchu osobowego na terenie obiektów Ministerstwa Spraw Zagranicznych” (aneks nr I). Powołano także generała Czesława Dęgę na stanowisko komisarza wojskowego w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. Warto jednak zauważyć, że minister Czyrek nie formułował przesadnie krytycznych ocen pod jego adresem, wspominając po latach, że „nie mógł na niego narzekać”².

Wprowadzenie stanu wojennego wpłynęło także na sytuację personelu dyplomatyczno-konsularnego, zwłaszcza pełniącego służbę w krajach zachodnich. Władze starały się przeciwdziałać obniżeniu morale wśród zagranicznych pracowników i utrzymać lojalność personelu wobec PRL. Przypadki ambasadorów w Waszyngtonie i Tokio – Romualda Spasowskiego i Zdzisława Rurarza, którzy poprosili o azyl polityczny w USA, są spektakularnymi wprawdzie, ale jednak wyjątkami. Należy tu wspomnieć jeszcze o Włodzimierzu Wiśniewskim – po odwołaniu z funkcji ambasadora w 1982 r. pozostał w Helsinkach. Generalnie jednak zdecydowana większość nie zdecydowała się na tego rodzaju krok, a pracowników MSZ, którzy bezpośrednio po wprowadzeniu stanu wojennego porzucili pracę w służbie zagranicznej PRL i odmówili powrotu do kraju, nie było więcej niż dziesięciu³. Liczba ta zapewne nieco wzrośnie, jeśli zostaną uwzględnieni obywatele polscy zatrudnieni w organizacjach międzynarodowych, którzy niekiedy także pozostawali w krajach zachodnich⁴.

Warto odnotować także zmianę dotyczącą resortu handlu zagranicznego. Istniejące od 1974 r. Ministerstwo Handlu Zagranicznego i Gospodarki Morskiej 3 lipca powróciło do swej poprzedniej nazwy – Ministerstwo Handlu Zagranicznego, zaś część dotychczasowych kompetencji przekazano do nowo powołanego Urzędu Gospodarki Morskiej⁵.

² Relacja Józefa Czyrka z 2008 r.

³ Zob. Informator MSZ, 1981, nr 91, s. 27 oraz Informator MSZ, 1982, nr 92, s. 47.

⁴ Jako przykład tego typu odmów (z okresu przed wprowadzeniem stanu wojennego) zob. dok. nr 217.

⁵ Zob. Ustawa z dnia 3 lipca 1981 r. o utworzeniu urzędu Ministra Handlu Zagranicznego (Dz.U. z 1981, Nr 17, poz. 80) oraz Ustawa z dnia 3 lipca 1981 r. o utworzeniu Urzędu Gospodarki Morskiej (Dz.U. z 1981, Nr 17, poz. 81).

PODSTAWA ŹRÓDŁOWA I KRYTERIA WYBORU

Kwerendę źródłową na potrzeby niniejszego tomu przeprowadzono w Archiwum MSZ, Archiwum Akt Nowych oraz w Archiwum Ministerstwa Przedsiębiorczości i Technologii⁶, przechowującym część dokumentacji dawnego Ministerstwa Handlu Zagranicznego. Wykorzystano również archiwalia IPN, co było możliwe głównie dzięki pomocy dra Przemysława Gasztolda oraz dra hab. Władysława Bułhaka.

Najistotniejsze znaczenie miała kwerenda w Archiwum MSZ, która w pierwszej kolejności objęła tzw. Zespół Depesz, zawierający szyfrogramy przesyłane między centralą MSZ a poszczególnymi placówkami zagranicznymi. Korespondencja szyfrowa, wysyłana nie tylko do ambasad, konsulatów i biur radcy handlowego, lecz także do przedstawicielstw przy organizacjach międzynarodowych, jak również do misji wojskowych (Kaesong, Berlin Zachodni), stanowi – wobec braku alternatywnego środka szybkiej komunikacji – unikalne źródło ukazujące politykę zagraniczną w akcji. Materiały te odzwierciedlają całe spektrum podejmowanych ówczesnie działań, ukazując wszystkie aspekty dyplomatycznej aktywności. Placówki w przesyłanych szyfrogramach informowały o rozmowach politycznych, przekazywały wiadomości o sytuacji w kraju urzędowania oraz nadsyłały dane na temat najważniejszych wydarzeń międzynarodowych. Z kolei w depeszach rozsyłanych z centrali MSZ przekazywano instrukcje dotyczące poszczególnych zagadnień, informowano o składanych i przyjmowanych wizytach, a także relacjonowano rozmowy i wydarzenia krajowe.

Bardzo istotną część Zespołu Depesz stanowią okólniki (szyfrogramy okólne), czyli depesze kierowane z centrali do wszystkich lub wybranych (w zależności od poruszanej tematyki) placówek zagranicznych. Okólniki służyły do przekazywania informacji o wydarzeniach wewnętrznych, takich jak zjazdy czy plena KC PZPR, a także o wydarzeniach multilateralnych, jak choćby sesje Zgromadzenia Ogólnego ONZ, działania innych organizacji międzynarodowych, rokowania rozbrojenie oraz najistotniejsze wydarzenia światowe. Poza samą informacją w okólnikach przekazywano także instrukcje dotyczące podjęcia ewentualnych działań związanych z omawianymi zagadnieniami.

Kryzys polityczno-gospodarczy, który miał miejsce w Polsce w dokumentowanym okresie, sprawił, że znaczną część szyfrogramów okólnych poświęcono sprawom krajowym oraz szeroko rozumianej (krajowej i zagranicznej) działalności NSZZ „Solidarność”. Tego typu okólniki stanowiły w rezultacie formę wytycznych dla dyplomatów, które należało wziąć pod uwagę, informując w kraju urzędowania

⁶ Aktualnie Archiwum Ministerstwa Rozwoju i Technologii.

o rozwoju wydarzeń w PRL. Warto przy tym podkreślić, że przesyłane instrukcje różniły się w zależności od tego, czy były przeznaczone dla placówek w krajach socjalistycznych, czy w państwach kapitalistycznych. Dodatkowo wprowadzenie stanu wojennego przyczyniło się do wzrostu liczby wysyłanych szyfrogramów okólnych – dramatycznie nasiliła się bowiem potrzeba instruowania placówek w sprawie sytuacji wewnętrznej i podejmowanych działań międzynarodowych. Fakt ten nie pozostał bez wpływu na dobór dokumentów w niniejszym tomie.

Znaczące wykorzystywanie w zbiorze szyfrogramów i okólników wynika ze skrótowej formy tego rodzaju dokumentów, które koncentrują się na najistotniejszych sprawach i nie zawierają wielu pobocznych, mniej istotnych dla historii polskiej dyplomacji wątków. Dzięki temu jest możliwe umieszczenie w tomie większej liczby materiałów i tym samym pełniejsze zilustrowanie całokształtu polskiej polityki zagranicznej. Szyfrogramy (w tym okólniki) w wielu wypadkach należy uznać za bardziej interesujące źródło niż wielostronicowe notatki, zawierające częstokroć szereg informacji niedotyczących spraw polskich.

Inną zaletą wynikającą z sięgania po telegramy szyfrowe jest możliwość uniknięcia wielokrotnego powtarzania tych samych informacji. W różnego rodzaju notatkach powielano bowiem często te same wiadomości – zwykle w kontekście przedstawiania różnym partnerom polskiego stanowiska w konkretnych sprawach. Przykładowo aktualne stanowisko władz PRL wobec takich kwestii jak sesje ONZ, rozbrojenie, spotkania KBWE, kryzysy polityczne czy lokalne konflikty zamieszczano (często identycznie zredagowane) w notatkach przygotowywanych sztapowo na potrzeby udokumentowania kolejnych dwustronnych spotkań.

Korzystanie z łączności szyfrowej było przedsięwzięciem kosztownym, wymagającym niekiedy wyasygnowania środków dewizowych, wymuszało więc – zwłaszcza w okresie kryzysu – stosowanie skrótowego języka oraz rezygnację z charakterystycznej dla okresu komunistycznego frazeologii i nowomowy. Konieczność pomijania propagandowo-ideologicznego komponentu sprawiła, że te dokumenty są dużo bardziej przejrzyste i komunikatywne.

Cechą charakterystyczną tomu jest także obszerne cytowanie szyfrogramów, jak również pozostałych dokumentów w przypisach, co pozwoliło na ukazanie szerszego kontekstu lub dalszego ciągu czy genezy danej sprawy.

Szerokie odwoływanie się w tomie do szyfrogramów nie oznacza oczywiście rezygnacji z publikowania innego rodzaju dokumentów MSZ, takich jak notatki, sprawozdania czy raporty, których znaczna liczba również została zakwalifikowana do druku w ramach tomu. Poza kwerendą przeprowadzoną w Zespole Depesz poszukiwaniami objęto bowiem spuściznę aktową wytworzoną przez wszystkie komórki organizacyjne resortu dyplomacji.

Najistotniejsze znaczenie (poza szyfrogramami) miały dokumenty wytworzone przez wymienione wyżej departamenty terytorialne, odpowiedzialne za relacje dwustronne z poszczególnymi państwami. W przypadku departamentów problemowych należy odnotować wzrost aktywności Departamentu Prasy, Współpracy Kulturalnej i Naukowej, który był związany z nasileniem zainteresowania sprawami polskimi na świecie. Konieczność prowadzenia ponadstandardowych i zintensyfikowanych działań propagandowych oraz informacyjnych sprawiła, że wzrosło także znaczenie pracy DPWKiN. Departament ten, odpowiedzialny m.in. za kontakty z zagranicznymi dziennikarzami, zwiększył tym samym ilość i wagę pozostawionej spuścizny. Z podobnym zjawiskiem mamy do czynienia w przypadku Departamentu Konsularnego, odpowiedzialnego za sprawy wizowe i kwestie polonijne.

W tomie znalazły się również materiały wytworzone przez Departament Studiów i Programowania, Departament Prawno-Traktatowy oraz Departament Międzynarodowych Organizacji i Gabinet Ministra, które także nasiliły swoją działalność w związku z koniecznością wypracowania nowego sposobu postępowania po utworzeniu NSZZ „Solidarność”. Wyzwanie to dotyczyło zwłaszcza DMO, który został zmuszony do reagowania na zagraniczną aktywność nowego związku zawodowego, w tym jego uczestnictwo w pracach niektórych organizacji międzynarodowych, takich jak chociażby Międzynarodowa Organizacja Pracy.

Podkreślić też należy, że Archiwum MSZ przechowuje nie tylko dokumenty wytworzone przez resort dyplomacji, lecz także materiały KC PZPR, MON, MSW czy resortów gospodarczych, które były przesyłane do MSZ głównie w ramach standardowej współpracy międzyresortowej. MSZ było odpowiedzialne za zapewnienie łączności szyfrowej z placówkami zagranicznymi, z której korzystały inne ministerstwa (przede wszystkim MHZ). Przechowywanie w Archiwum MSZ szyfrogramów wytworzonych przez inne resorty i przez PZPR umożliwiło zamieszczenie w tomie dokumentów dotyczących spraw handlowych i gospodarczych (szczególnie istotnych w czasie kryzysu).

Kwerenda prowadzona w Archiwum Akt Nowych objęła w pierwszej kolejności akta zgromadzone w zespole KC PZPR, w tym przede wszystkim dokumenty Biura Politycznego, Sekretariatu KC, Kancelarii Sekretariatu, Wydziału Zagranicznego oraz Sekretariatu I Sekretarza. Do druku zakwalifikowano niektóre protokoły posiedzeń BP – jeśli dotyczyły kwestii zagranicznych, jak też materiały przygotowywane na potrzeby posiedzeń. Zdecydowano także o publikacji dokumentów wytworzonych przez poszczególne wydziały Komitetu Centralnego, jak też materiałów „niepartyjnych”, przesłanych do KC PZPR przez ministerstwa (w tym przez MSZ) czy przez Główną Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich (relacje z Izraelem). Ilustracyjnie zamieszczono ponadto wybrane protokoły posiedzeń

podstawowych organizacji partyjnych czy komitetów zakładowych PZPR funkcjonujących przy placówkach zagranicznych.

Prace w AAN skupiły się też na zespole Urzędu Rady Ministrów oraz rządzie wykorzystywanej przez historyków kolekcji Urzędu Rady Ministrów – Kancelarii Tajnej. Z tej kolekcji zakwalifikowano do druku przede wszystkim materiały dotyczące zadłużenia zagranicznego PRL oraz niektóre stenogramy posiedzeń Rady Ministrów.

Kolejnym zespołem w AAN, w którym prowadzono poszukiwania na potrzeby niniejszego tomu, był zespół Ministerstwo Handlu Zagranicznego i Gospodarki Morskiej w Warszawie, zwierający pewną część spuścizny aktowej tego resortu. Nie zdecydowano jednak o publikacji dokumentów zgromadzonych w tym zasobie – materiały te bowiem ze względu na swą szczegółowość i koncentrację na sprawach technicznych nie kwalifikują się do druku w ramach serii PDD.

Podobnie jak w przypadku innych tomów serii z okresu powojennego materiały zgromadzone w AAN stanowią mniej niż 10% dokumentów. Zdecydowana większość publikacji jest oparta na dokumentacji z Archiwum MSZ.

Negatywny rezultat przyniosły prace prowadzone w Archiwum Ministerstwa Przemysłu i Technologii, które gromadzi drugą część dokumentacji MHZ (nieprzekazaną dotychczas do AAN). Podobnie jak w części zbioru znajdującego się w AAN zdecydowana większość materiałów dotyczy (w przypadku dokumentowanego okresu) szczegółów spraw technicznych, żeglugowych i handlowych, które nie spełniają kryteriów doboru stosowanych w serii PDD. Nie oznacza to oczywiście, że w tomie brak materiałów z resortu handlu zagranicznego – dokumenty wytworzone przez to ministerstwo, jak już wyżej wspomniano, zakwalifikowano do druku na podstawie zbiorów Archiwum MSZ.

Incydentalne włączenie dokumentów z Archiwum IPN jest raczej zabiegiem ilustracyjnym. Wynika to z założeń wydawniczych serii PDD, której celem jest – podobnie jak w przypadku jej zagranicznych odpowiedników – publikacja archiwaliów proveniencji dyplomatycznej, a nie wywiadowczej. Ponadto warto zwrócić uwagę na częstokroć niską wartość merytoryczną dokumentów dotyczących stosunków międzynarodowych wytworzonych przez resorty niezajmujące się na co dzień polityką zagraniczną (jak MSW czy MON). Za przykład może posłużyć zamieszczony w tomie dokument nr 493, będący egzemplifikacją plotkarskiego charakteru pozyskiwanych informacji, niskiego poziomu merytorycznego autora dokumentu, jego antysemitycznych poglądów oraz nierozumienia specyfiki służby zagranicznej.

Stan zachowania zasobu archiwalnego zgromadzonego w AMSZ i AAN należy ocenić jako dobry, co oczywiście nie oznacza, że dokumenty kategorii A przetrwały w stu procentach. W niezwykle istotnym Zespole Depesz zachowała się

przytłaczająca większość wysyłanych szyfrogramów. W 1981 r. polska służba dyplomatyczno-konsularna dysponowała 71 placówkami posiadającymi łączność szyfrową (niektóre placówki, jak na przykład ambasady w La Paz czy w Rangunie, nie miały własnej radiostacji, która umożliwiałaby przesyłanie szyfrogramów). W ciągu sześciu miesięcy, od początku lipca do końca grudnia 1981 r., placówki zagraniczne przesyłały do centrali niespełna 7,5 tys. depesz, zaś centrala do placówek – niecałe 3,5 tys. szyfrogramów (w tym okólników). Oznacza to, że łącznie w dokumentowanym okresie sporządzono ich niemal 11 tys.⁷ Liczba szyfrogramów wysłanych w drugiej połowie roku jest nieco niższa od liczby depesz z pierwszej połowy 1981 r.⁸ i zauważalnie mniejsza od liczby szyfrogramów wysłanych w roku 1980⁹. Różnice te wynikają zapewne głównie ze względów oszczędnościowych – centrala stale naciskała na podległe placówki, aby ograniczały korzystanie z kosztownej łączności szyfrowej. Mniejsze znaczenie miało wspomniane wyżej zawieszenie działalności części placówek, dotyczyło ono bowiem przede wszystkim tych jednostek, które nie dysponowały łącznością szyfrową.

Szyfrogramy z Zespołu Depesz (zarówno przychodzące, jak i wychodzące) są przechowywane w teczkach ułożonych w kolejności alfabetycznej według nazw miast, w których znajdowały się polskie placówki (od Addis Abeby do Wiednia). Ponadto Archiwum MSZ przechowuje także szyfrogramy w formie tzw. wyciągów korespondencyjnych w spuściznach biur i departamentów jako dokumenty włączone do teczek dotyczących poszczególnych spraw. Ilość szyfrogramów wysyłanych przez placówki różniła się w zależności od wagi relacji Polski z danym krajem. Ambasady w krajach peryferyjnych wysyłały i otrzymywały ich zdecydowanie mniej niż placówki w państwach kluczowych dla polskiej polityki zagranicznej.

Niekiedy w teczkach brakuje pojedynczych dokumentów lub zdarzają się pomyłki w ich ułożeniu. Incydentalnie pojawiają się także nieścisłości w układzie alfabetycznym, a co za tym idzie – w numeracji poszczególnych wiązek i teczek. Przykładowo szyfrogramom z i do Buenos Aires został nadany niższy numer wiązki i teczki niż szyfrogramom z Brasilii, Brukseli i Budapesztu, które zgodnie z zasadą kolejności alfabetycznej powinny mieć wcześniejsze numery. Wspomniane pomyłki, niedokładności i braki wynikają zapewne z błędów kancelaryjnych popełnionych w czasie gromadzenia i archiwizowania dokumentów i nie wpływają

⁷ Protokół zdawczo-odbiorczy Departamentu Łączności MSZ z 13 kwietnia 1984 r.; AMSZ, DŁ 23/84, w. 1.

⁸ P. Długołęcki (red.), *Polskie Dokumenty Dyplomatyczne 1981 styczeń–czerwiec*, PISM, Warszawa 2021, s. XIV.

⁹ P. Długołęcki (red.), *Polskie Dokumenty Dyplomatyczne 1980 lipiec–grudzień*, PISM, Warszawa 2020, s. XIII.

na zasadniczą dobrą ocenę zachowania dokumentacji¹⁰. Podobnie wysoko należy ocenić stan zachowania dokumentacji zgromadzonej w pozostałych zespołach w Archiwum MSZ, jak i w Archiwum Akt Nowych.

Generalnie pozytywna opinia o stanie zasobu archiwalnego nie oznacza jednak, że w toku kwerendy odnaleziono wszystkie dokumenty ilustrujące najważniejsze wydarzenia w omawianym okresie. Nie udało się odszukać m.in. notatki z rozmów francuskiego ministra spraw zagranicznych Claude'a Cheyssona prowadzonych w czasie jego październikowej wizyty w PRL. Wśród dotyczących wizyty materiałów przekazanych do Archiwum MSZ przez Departament IV¹¹ znajduje się szereg archiwaliów o przygotowaniach lub kwestiach organizacyjnych, brak jednak – sporządzanej zwyczajowo – tzw. pilnej notatki z rozmów. Z podobnymi niedoborami mamy do czynienia w przypadku tranzytowej wizyty ministra Józefa Czyrka w Hiszpanii i jego rozmów z premierem i ministrem spraw zagranicznych Włoch zorganizowanych w Rzymie w związku z audiencją Czyrka u papieża. Nie odnaleziono także notatki ze złożonej w listopadzie wizyty szefa polskiej dyplomacji w Austrii.

Aby uwzględnić w tomie wspomniane wydarzenia, starano się znaleźć alternatywne materiały – zawierające informacje o innych aspektach tych wizyt. Przykładowo dla ukazania rozmów Cheyssona zamieszczono szyfrogram ambasady w Paryżu dotyczący francuskich reakcji już po złożeniu wizyty (dok. nr 269). Z kolei podróż ministra Czyrka do Hiszpanii udokumentowano, wykorzystując szyfrogramy przesyłane przez ambasadę w Madrycie (zob. dok. nr 251). Podobnie postąpiono w sprawie rozmów we Włoszech, które zilustrowano szyfrogramami ukazującymi przygotowania do wizyty (zob. dok. nr 254). W przypadku spotkań w Wiedniu do tomu zakwalifikowano niesygnowaną notatkę stanowiącą zapis z rozmowy z przewodniczącym austriackiej Rady Narodowej oraz materiały przygotowane przez Departament IV przed wizytą (zob. dok. nr 331).

Warta odnotowania jest także sprawa rozmowy ministra Czyrka z Janem Pawłem II, ukazana w tomie za pomocą szyfrogramu przesłanego przez ministra z Rzymu bezpośrednio do I sekretarza KC i premiera oraz na podstawie informacji pozyskanych przez rezydenturę wywiadu PRL w Watykanie (dok. nr 268 i 302). Pierwszy dokument ma charakter informacji sygnałnej – szczegółową relację Czyrek przekazał zapewne jedynie ustnie w czasie późniejszych rozmów z Kanią i Jaruzelskim (nie sporządzając notatki pisemnej). Drugi odzwierciedla plotki krążące w Rzymie po wizycie Czyrka i zawiera także akcenty krytyczne wobec polskiego ministra. Warto zauważyć, że wydźwięk tych dokumentów jest skrajnie różny:

¹⁰ Podkreślić przy tym należy, że dla wcześniejszego okresu (lata 40. i 50.) stan zachowania Zespołu Depesz jest nieporównywalnie gorszy.

¹¹ AMSZ, Dep. IV 46/84, w. 1.

Czyrek swoje rozmowy ocenił pozytywnie, rezydentura wywiadu zaś – na podstawie zebranych relacji – opisała wizytę jako nieudaną.

Zgodnie z zasadami przyjętymi dla serii Polskie Dokumenty Dyplomatyczne nie uzupełniano braków materiałami zagranicznymi lub spisanyimi po latach wspomnieniami. Decyzją Komitetu Redakcyjnego PDD w serii publikowane są bowiem jedynie polskie archiwalia sporządzone w dokumentowanym okresie.

Wszystkie zamieszczone w tomie archiwalia (również te cytowane w przypisach) zostały wytworzone w drugiej połowie 1981 r. Cezura końcowa tomu, którą jest koniec roku kalendarzowego, nie budzi wątpliwości – wyznacza ją zasada obowiązująca w serii PDD, przyjęta przed wielu laty przez Komitet Redakcyjny. Wyjaśnienia wymaga jednak cezura początkowa – 1 lipca 1981 r., wynikająca z decyzji o opublikowaniu dokumentów z 1981 r. w formie edycji dwutomowej (podobnie jak miało to miejsce w przypadku tomów za rok 1980). Podjęto ją – wbrew pierwotnym założeniom – po zakończeniu kwerendy archiwalnej z powodu wagi ilustrowanych w tomie wydarzeń. Rok 1981 to jeden z najważniejszych okresów w powojennej historii Polski, a takie wydarzenia jak działalność (w tym międzynarodowa) „Solidarności”, światowe reakcje na tzw. polski kryzys, groźba radzieckiej interwencji czy wreszcie wprowadzenie stanu wojennego i jego konsekwencje wymagają ponadstandardowego potraktowania, wykraczającego poza normalną praktykę serii PDD. Nie bez znaczenia były także względy praktyczne i opisany wyżej dobry stan zachowania zasobu archiwalnego, pozwalający na zapoznanie Czytelników z większą liczbą niepublikowanych dotychczas dokumentów.

Selekcjonując materiały do druku, stosowano obowiązującą w serii PDD zasadę ukazywania całokształtu polityki zagranicznej prowadzonej przez PRL. W rezultacie kwalifikując do tomu dokumenty, starano się dokonać takiego ich doboru, aby ukazać całe spektrum działań podejmowanych przez polską dyplomację i zilustrować tym samym relacje z możliwie największą liczbą państw i organizacji międzynarodowych. Zachowano także należyte proporcje pomiędzy znaczeniem i wagą relacji z danym państwem a ilością poświęconych mu dokumentów. W efekcie – z oczywistych przyczyn – zdecydowanie więcej materiałów dotyczy stosunków z najważniejszymi dla PRL krajami, takim jak ZSRR, USA czy RFN, zaś relacje z takim państwami jak Wybrzeże Kości Słoniowej, Gwinea czy Jemen Południowy ukazano jedynie symbolicznie.

Nie bez znaczenia dla doboru dokumentów była pragmatyczna chęć uniknięcia wielostronicowych, obszernych relacji. Część tego typu materiałów zastępowano – bez szkody merytorycznej – znacznie krótszymi okólnikami czy szyfrogramami. Z reguły rezygnowano z dokumentów dotyczących sytuacji wewnętrznej poszczególnych krajów, dopuszczając wyjątki w przypadku zdarzeń istotnych dla polskiej polityki zagranicznej lub ważnych dla sytuacji międzynarodowej. Z tego

też względu do tomu zakwalifikowano na przykład dokument o zamachu na prezydenta Egiptu (dok. nr 256) czy materiały związane z wojną iracko-irańską.

Z reguły w tomach serii PDD unika się zamieszczania dokumentów dotyczących sytuacji wewnętrznej w Polsce, jednakże w niniejszym zbiorze włączono większą ilość tego typu materiałów. Wydarzenia krajowe, takie jak chociażby I krajowy zjazd delegatów NSZZ „Solidarność”, cieszyły się olbrzymim zainteresowaniem za granicą, co z kolei obligowało centralę do przekazania odpowiednich wiadomości i instrukcji polskim placówkom dyplomatycznym. Oczywiście wydarzeniem wewnętrznym, które najsilniej wpłynęło na selekcję dokumentów w niniejszym zbiorze, było wprowadzenie stanu wojennego. Stan wojenny, wywołując reakcje międzynarodowe, zaktywizował także działalność polskiego MSZ oraz podległych mu placówek dyplomatycznych i konsularnych. W rezultacie stosunkowo krótki okres od 13 do 31 grudnia 1981 r. został zobrazowany ponadstandardowo wysoką liczbą dokumentów. Spośród 545 dokumentów zamieszczonych w tomie aż 145 dotyczy wydarzeń po wprowadzeniu stanu wojennego. Aktywność MSZ związana ze stanem wojennym była na tyle dominująca, że wpłynęła także na ograniczenie dyplomatycznych działań podejmowanych w innych aspektach, co oczywiście znajduje swoje odbicie w wytworzonych wówczas dokumentach.

Do druku zakwalifikowano także – choć stosunkowo niewiele – dokumenty dotyczące sposobu funkcjonowania resortu dyplomacji (m.in. kwestie łączności i bezpieczeństwa, sprawy obsady personalnej, relacje z podróży inspekcyjnych na placówki czy wreszcie zagadnienia związane z koniecznością wprowadzenia oszczędności finansowych). Kryzys gospodarczy i wzrost zadłużenia wymusił także zawieszenie funkcjonowania niektórych polskich placówek dyplomatycznych, co również zostało udokumentowane w tomie (w tym również w aneksie nr I).

Zgodnie z przyjętymi w serii PDD zasadami starano się ograniczać ilość dokumentów poświęconych w całości kwestiom gospodarczym. Niejednokrotnie okazywało się to jednak niewykonalne, ze względu bowiem na trawiący Polskę kryzys gospodarczy znaczna część aktywności dyplomatycznej siłą rzeczy dotyczyła spraw gospodarczych czy finansowych. Ponadto relacje Polski z niektórymi krajami (głównie afrykańskimi czy bliskowschodnimi) były zdominowane właśnie przez kwestie handlowe, a zagraniczna działalność PRL uległa w omawianym okresie zauważalnej ekonomizacji.

Podobnie jak w innych seriach zajmujących się edycją dokumentów dyplomatycznych rezygnowano z reguły z przytaczania tekstów różnego rodzaju materiałów oficjalnych, takich jak układy dwustronne i wielostronne, umowy i konwencje, traktaty, porozumienia, komunikaty, deklaracje czy oświadczenia, zaś spis ważniejszych bilateralnych umów międzynarodowych zawartych przez Polskę w drugiej połowie 1981 r. został opublikowany w aneksie nr II. Warto w tym miejscu

przywołać rozwiązanie funkcjonujące w najstarszej i powszechnie rozpoznawalnej tego typu serii wydawniczej, jaką jest Foreign Relations of the United States (FRUS), której polskim odpowiednikiem jest seria PDD. Edytorzy kolejnych tomów serii FRUS nie zamieszczają w nich materiałów oficjalnych, są one ogłaszane w odrębnym wydawnictwie – United States Treaties and Other International Agreements.

Wiele z prezentowanych w tomie dokumentów dotyczy działalności (głównie zagranicznej) NSZZ „Solidarność”. Zostały one jednak wytworzone przez stronę partyjno-rządową, a nie związkową. Sprawa ewentualnego włączenia do zbioru materiałów wytworzonych przez „Solidarność” była omawiana przez Komitet Redakcyjny serii PDD, który zdecydował jednak o rezygnacji z uwzględnienia dokumentów związkowej proveniencji. Kierowano się w tym względzie zasadą zamieszczania przede wszystkim materiałów ukazujących działania dyplomatyczne podejmowane przez władze państwowe. Warto przy tym podkreślić, że ewentualna próba publikowania materiałów solidarnościowych byłaby zadaniem niezwykle skomplikowanym ze względu na niewprowadzenie przez NSZZ sformalizowanych zasad dokumentowania i archiwizowania zagranicznej działalności.

OPRACOWANIE DOKUMENTÓW

W trakcie opracowywania archiwaliów stosowano zasady przyjęte w serii Polskie Dokumenty Dyplomatyczne. Dokumenty publikowane w tomie zostały ułożone w kolejności chronologicznej, zgodnie z datą wytworzenia. Nie kierowano się datą wysłania czy otrzymania danego materiału przez jego odbiorcę, zdarzało się bowiem, że nawet pilne szyfrogramy były wysyłane czy docierały do poszczególnych odbiorców z pewnym opóźnieniem, zaś raporty i notatki sporządzane na odległych placówkach trafiały do centrali zgodnie z rytmem niezbyt częstych podróży kurierskich. Ponadto w przypadku okólników czy materiałów kierowanych do wielu odbiorców zdarzało się, że dany dokument docierał do poszczególnych adresatów z różną datą. Wszystko to sprawia, że edycja dokumentów zgodnie z datą ich wytworzenia wydaje się jedynym sensownym rozwiązaniem. W przypadku braku możliwości ustalenia dokładnej daty dziennej w nawiasie kwadratowym podano datę przybliżoną.

Każdy dokument oznaczono numerem porządkowym oraz główką (tytułem), zawierającą – poza datą wytworzenia – zwięzłą informację o jego treści, a także o autorze i odbiorcy. Jeśli chodzi o dokumenty nr 311 i 363, wobec braku pewności co do autora podano informacje o prawdopodobnych wystawcach dokumentów, umieszczając w nawiasie kwadratowym znak zapytania – wskazujący na

wątpliwości identyfikacyjne. Pięć innych dokumentów (nr 105, 192, 331, 343 i 355) zostało określonych jako „niepodpisane notatki” ze względu na brak wystarczających przesłanek pozwalających na uprawdopodobnioną próbę zidentyfikowania ich autora, poza ogólnym przypuszczeniem, że zostały sporządzone przez MSZ lub przy współpracy resortu dyplomacji z KC PZPR.

W przypadku szyfrogramów wysyłanych z poszczególnych placówek do MSZ rezygnowano z każdorazowego podawania w główkach informacji o odbiorcy dokumentu, centrala była bowiem najczęstszym adresatem nadsyłanej do Warszawy korespondencji szyfrowej. W okresie PRL niezmiernie rzadko zdarzało się, aby placówki dyplomatyczne lub konsularne korespondowały między sobą bez pośrednictwa MSZ. Za przykład tego typu wyjątków może posłużyć dok. nr 120 – szyfrogram konsulatu generalnego w Nowym Jorku wysłany do MHZ i ambasadora PRL w Waszyngtonie. Sytuacja ta była o tyle nietypowa, że obydwie placówki znajdowały się na terenie tego samego kraju, a nowojorski konsulat podlegał formalnie waszyngtońskiej ambasadzie.

Część kierowanych do Warszawy szyfrogramów była adresowana wyłącznie do osób spoza MSZ – bezpośrednio do premiera, KC PZPR, do MHZ czy Ministerstwa Finansów. W tego typu sytuacjach w główce zamieszczono informacje o odbiorcy dokumentu. Należy jednak przy tym podkreślić, że nawet w przypadku nieuwzględnienia resortu dyplomacji wśród adresatów szyfrogramu dokument i tak najczęściej ostatecznie trafił do MSZ w wyniku tzw. rozszerzania rozdzielni-ka już po odszyfrowaniu korespondencji w Warszawie.

Jeśli dany dokument był przesyłany poza centralę MSZ, informację o jego zewnętrznych odbiorcach (na przykład w KC PZPR, w URM czy w innych ministerstwach lub instytucjach) zamieszczono w przypisie. W przypisach umieszczono także informacje z pism przewodnich, których z reguły nie publikowano, nie zawierały bowiem najczęściej istotnych informacji merytorycznych, lecz ograniczały się do kwestii technicznych. Rezygnowano także z przytaczania rozdzielników, zdarzało się bowiem, że dany dokument był rozsyłany nawet do kilkudziesięciu różnych osób.

Zdecydowana większość materiałów opublikowana została w całości, w przypadku 16 dokumentów zdecydowano o przytoczeniu ich we fragmentach (zgodnie ze wspomnianymi wyżej zasadami). W takich sytuacjach stosowną informację zamieszczono w główce, a pominięte miejsce (lub miejsca) oznaczono nawiasem kwadratowym. Dodatkowo w przypisie odnotowano, czego dotyczyła pominięta część (lub części), stosując przy tym zasadę podawania informacji o wszystkich opuszczeniach w jednym zbiorczym przypisie, umieszczonym przy pierwszym pominięciu w danym dokumencie.

W przypadku sześciu dokumentów zdecydowano o ich publikacji na podstawie projektów (a nie wersji finalnych), zamieszczając stosowne informacje w główce. Zdecydowana większość publikowanych w tomie archiwaliów miała charakter tajny, ściśle tajny lub tajny specjalnego znaczenia i klauzule te zachowano. Wszystkie dokumenty ogłoszono na podstawie maszynopisów, nie kwalifikując do druku ani jednego (z niezmiernie rzadkich w 1981 r.) rękopisu.

Podobnie jak ma to miejsce w zagranicznych seriach poświęconych edycji dokumentów dyplomatycznych, ilość merytorycznych przypisów odredakcyjnych ograniczono do niezbędnego minimum. Nie stosowano przypisów biograficznych – informacje o funkcjach pełnionych przez poszczególne osoby w drugiej połowie 1981 r. podano w indeksie osobowym. Mimo to w tomie znalazło się niemalże 800 przypisów, w których podawano informacje uzupełniające wiedzę o opisywanych wydarzeniach oraz obszernie wykorzystywano w formie cytatów dokumenty archiwalne powiązane z tymi stanowiącymi trzon zbioru. Stosowano przy tym zasadę wyjaśniania danej sprawy przy pierwszej wzmiance na dany temat, nie powielając wielokrotnie tych samych informacji. Przykładowo przypis o madryckim spotkaniu KBWE zamieszczono tylko raz – gdy pojawia się pierwsza chronologicznie informacja na ten temat w publikowanych w tomie dokumentach, nie powtarzając go przy dziesiątkach kolejnych wzmianek. Wyszukiwanie potrzebnych informacji umożliwia rozbudowany indeks rzeczowo-geograficzny, zawierający szczegółowe odniesienia do konkretnych spraw i wydarzeń. Licznie pojawiające się w dokumentach skróty i skrótowce rozwinięto w wykazie skrótów znajdującym się w końcowej części publikacji, rezygnując tym samym z każdorazowego rozwijania ich w przypisach.

Odrębne zagadnienie stanowi sposób edycji nazwisk – zapisywanych często w dokumentach w zniekształconej postaci. W przypadku pojawiania się oczywistych pomyłek literowych poprawiano je najczęściej bez zaznaczania. Nie ingerowano jednak w oryginalny zapis nazwisk obcych, jeżeli pojawiały się one w dokumentach w wersji spolonizowanej (na przykład Ceausescu zamiast Ceaușescu czy Kadar zamiast Kádár). Nie korygowano także nieprawidłowej odmiany nazwisk obcych. Poprawną wersję zamieszczono w indeksie osobowym (wraz z koniecznymi odesłaniami umożliwiającymi odszukanie poszczególnych nazwisk).

Nie uwspółcześniano języka używanego w dokumentach, archiwalia opublikowano zgodnie z zasadami ortograficznymi obowiązującymi w 1981 r. Nieliczne ingerencje redakcyjne sprowadzały się do usunięcia jednoznacznych błędów literowych i do wyeliminowania oczywistych usterek ortograficznych czy interpunkcyjnych. Nie poprawiano błędnego użycia wielkich liter, które w ówczesnych dokumentach urzędowych stosowano z ponadstandardową częstotliwością. Nie zmieniano także oryginalnej stylistyki dokumentów, jedynie w sytuacjach

szczególnie rażących niezręczności lub ewidentnych pomyłek, które mogłyby wpłynąć na czytelność danego fragmentu, posłużono się odpowiednim przypisem literowym. Niezmiernie rzadko stosowano także tzw. wstawki redakcyjne (oznaczone nawiasami kwadratowymi), które służą ułatwieniu zrozumienia tekstu lub skorygowaniu oczywistych pomyłek.

Niemalże wszystkie archiwalia zamieszczone w tomie to inedita, jedynie nieco ponad 20 dokumentów (spośród 545) zostało już wcześniej opublikowanych. Za interesowaniem edytorów cieszyły się dotychczas przede wszystkim dokumenty dotyczące reakcji krajów socjalistycznych na wydarzenia w Polsce oraz opisujące ich stosunki z PRL. Materiały te zostały opublikowane w tomie II zbioru *Przed i po 13 grudnia. Państwa bloku wschodniego wobec kryzysu w PRL 1980–1982*, który zawiera dokumenty powstałe od kwietnia 1981 r. do czerwca 1984 r. (oraz dodatkowo w aneksie dokumenty z lat 1980–1984). Do niniejszej publikacji włączono 18 dokumentów uwzględnionych już wcześniej w tomie II wydawnictwa *Przed i po 13 grudnia*.

Kolejna grupa dokumentów, która spotkała się już wcześniej z zainteresowaniem wydawców, to protokoły posiedzeń Biura Politycznego i Sekretariatu KC PZPR oraz protokoły posiedzeń Rady Ministrów. Tego typu dokumenty w niniejszym tomie były zamieszczane w sytuacji, gdy dotyczyły wydarzeń międzynarodowych (lub wpływu spraw wewnętrznych PRL na politykę zagraniczną). W rezultacie do druku zakwalifikowano dwa protokoły posiedzeń BP opublikowane wcześniej w zbiorze *PZPR a Solidarność 1980–1981. Tajne dokumenty Biura Politycznego* oraz jeden protokół posiedzenia Rady Ministrów zamieszczony w publikacji *Stan wojenny w Polsce z perspektywy Urzędu Rady Ministrów*. Dodatkowo w pracy *From Solidarity to Martial Law* ukazał się także (w tłumaczeniu na język angielski) jeden protokół posiedzenia BP KC PZPR i jeden protokół posiedzenia Sekretariatu KC PZPR.

W tomie znalazły się także trzy dokumenty zamieszczone wcześniej w zbiorze poświęconym stosunkom polsko-niemieckim (jeden z nich dotyczył relacji z NRD, dwa kolejne – stosunków z RFN).

Niektóre z wymienionych wcześniej dokumentów (zwłaszcza protokoły posiedzeń) opublikowano jedynie we fragmentach. Niemiernie rzadko zdarzało się także, żeby dokumenty cytowane w przypisach odredakcyjnych były już wcześniej publikowane. Ze względu jednak na wykorzystanie z reguły jedynie krótkich fragmentów nie podawano szczegółowej informacji bibliograficznej.

Należy koniecznie podkreślić, że zgodnie z zasadami serii PDD wszystkie zamieszczone w tomie dokumenty (również te cytowane w przypisach) opublikowano w oparciu o oryginały znajdujące się w archiwach, całkowicie rezygnując z przytaczania archiwaliów jedynie na podstawie wcześniejszych edycji. Informacja

o ewentualnej wcześniejszej publikacji została umieszczona w metryczce (za sygnaturą), przy zastosowaniu poniższych skrótowych zapisów bibliograficznych:

– From Solidarity to Martial Law – A. Paczkowski, M. Byrne (red.), *From Solidarity to Martial Law. The Polish Crisis of 1980–1981. A Documentary History*, Central European University Press, Budapest–New York 2007;

– Polityka wobec Niemiec – M. Tomala (wstęp, wybór i opracowanie dokumentów), *Polityka i dyplomacja polska wobec Niemiec*, t. II, 1971–1990, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2006;

– Przed i po 13 grudnia, t. II – Ł. Kamiński (wybór i opracowanie), *Przed i po 13 grudnia. Państwa bloku wschodniego wobec kryzysu w PRL 1980–1982. Tom II (kwiecień 1981 – grudzień 1982)*, IPN, Warszawa 2007;

– PZPR a Solidarność – T. Kozłowski (wstęp), *PZPR a Solidarność 1980–1981. Tajne dokumenty Biura Politycznego*, IPN, Warszawa 2013;

– Stan wojenny w Polsce – M. Jabłonowski, W. Janowski, G. Sołtysiak (opracowanie, wybór i przygotowanie do druku), *Stan wojenny w Polsce z perspektywy Urzędu Rady Ministrów*, Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii Uniwersytetu Warszawskiego, Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Fundacja Archiwum Dokumentacji Historycznej PRL, Oficyna Wydawnicza Aspra-JR, Warszawa 2017.

Przypisy oryginalnie istniejące w dokumentach, oznaczone znakami: x, xx itd., umieszczono między przypisami odrędkcyjnymi oznaczonymi cyframi. Cechy formalne dokumentów, takie jak podkreślenia, odręczne uwagi na marginesie czy komentarze, opatrzone poniższymi przypisami literowymi:

^a...^a tak w tekście,

^b...^b komentarz odręczny,

^c...^c odręczna poprawka w tekście lub dopisek,

^d...^d podkreślenie odręczne,

^e...^e zakreślone na marginesie,

^f...^f podpis odręczny,

^g...^g podpis nieczytelny,

^h...^h przekreślone,

ⁱ...ⁱ tekst nieczytelny,

^j...^j znak zapytania.

PODZIĘKOWANIA

Przygotowanie tomu Polskich Dokumentów Dyplomatycznych wymaga przeprowadzenia wielodniowej kwerendy i licznych wizyt w archiwalnych czytelniach. Za wszelką pomoc okazaną w czasie archiwalnych poszukiwań dziękuję dyrekcji oraz pracownikom Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz Archiwum Akt Nowych.

Słowa wdzięczności kieruję też pod adresem recenzentów tomu dra hab. Władysława Bułhaka i prof. Andrzeja Paczkowskiego za wszelkie przekazane uwagi i sugestie. Dziękuję także członkom Komitetu Redakcyjnego za szereg wskazówek zgłaszanych podczas posiedzeń Komitetu i omawiania roboczej wersji tomu.

Dziękuję również drowi Przemysławowi Gasztoldowi za udostępnienie dokumentów z Archiwum IPN i pomoc udzieloną podczas ich opracowywania. W tym zakresie wsparcia udzielili także dr hab. Władysław Bułhak oraz dr Witold Bagieński.

Publikacja każdego tomu wymaga wyszukania i weryfikacji szeregu – często niszowych – wiadomości potrzebnych do ustalania datacji i autorstwa dokumentów, przygotowania przypisów odredakcyjnych, a także sporządzenia wykazu skrótów oraz indeksów rzeczowego i osobowego. Pomocy w dotarciu do niezbędnych (głównie biograficznych) informacji udzielili: Miruko Atsuta, Witold Bagieński, Władysław Bułhak, Paweł Ceranka, Franciszek Dąbrowski, Louise Fischer, Marcin Furdyna, Bartłomiej Gajos, Przemysław Gasztold, Lechosław Gawlikowski, Tytus Jaskulowski, Matthew Jordan, Veronika Józwiak, Brendan Kelly, Paweł Machcewicz, Mircea Munteanu, Ilse Dorothee Pautsch, Krzysztof Płomiński, Kinga Podleśny, Isabelle Richefort, Richard Smith, Grzegorz Sołtysiak, Krzysztof Szczepanik, Justyna Szczudlik, Grażyna Szelągowska, Monika Taras, Michał Wojnarowicz, Marian Zacharski i Bartłomiej Znojek.

Dziękuję również pracownikom Archiwum Ministerstwa Rozwoju i Technologii za pomoc udzielaną w wyjaśnianiu kwestii biograficznych dotyczących pracowników zatrudnionych w dawnym MHZ i poszczególnych centralach handlu zagranicznego.

Słowa wdzięczności należą się także przedwcześnie zmarłemu prof. Włodzimierzowi Borodziejowi, który służył swoją radą i doświadczeniem na pierwszym etapie prac nad tomem.

Piotr Długołęcki

LISTA DOKUMENTÓW

nr	data	tytuł-treść	strona
1	1 lipca, szyfrogram ambasadora w Paryżu	Stanowisko Francuskiej Partii Komunistycznej wobec sytuacji w Polsce: „Oceniają, że nastąpiła u nas konsolidacja w partii na płaszczyźnie XI Plenum”.	3
2	1 lipca, okólnik dyrektora Departamentu Administracji, Finansów i Inwestycji	Instrukcja w sprawie zawieszenia działalności konsulatów w Warnie, Rostocku i Kantonie.	5
3	1 lipca, pilna notatka	Polsko-bułgarskie konsultacje w sprawie ograniczenia wyjazdów turystycznych: „strona bułgarska nie zgodziła się na żadne merytoryczne ustalenia, tłumacząc się brakiem wytycznych wykonawczych”.	7
4	1 lipca, pilna notatka	„Insynuacje zamieszczone w tygodniku «Stern»” tematem rozmowy wicedyrektora DPWKiN z wezwanym do MSZ sekretarzem prasowym ambasady RFN.	11
5	2 lipca, szyfrogram ambasady w Tiranie	Krytyczne informacje mediów albańskich na temat sytuacji w Polsce.	12

LISTA DOKUMENTÓW

6	2 lipca, notatka Ministerstwa Obrony Narodowej „Z nieoficjalnego źródła uzyskano informację, że po wybuchu konfliktu Iracko-Irańskiego prowadzone były przez handel zagraniczny dostawy sprzętu wojskowego do Iraku”.	13
7	3 lipca, szyfrogram kierownika Wydziału Zagranicznego KC PZPR do ambasadora w Hadze Konieczna interwencja w sprawie polityki Komunistycznej Partii Holandii: „Oceniamy, iż stanowisko KPH w sprawach polskich coraz bardziej różni się z ocenami PZPR”.	15
8	3 lipca, notatka Ministerstwa Obrony Narodowej Zaniepokojenie działaniami polskich pracowników wojskowych w Libii.	16
9	4 lipca, szyfrogram ambasadora w Managui Narastające trudności w rokowaniach handlowych z Nikaraguą.	17
10	4 lipca, pilna notatka Wizyta ministra spraw zagranicznych w Jugosławii „była pożyteczna, ponieważ od roku nie było kontaktów politycznych na wyższym szczeblu. W tej sytuacji, biorąc pod uwagę wydarzenia w Polsce, towarzyszyło jej duże zainteresowanie ze strony jugosłowiańskiej”.	18
11	6 lipca, pismo dyrektora Protokołu Dyplomatycznego do zastępcy dyrektora Departamentu II MSW Prośba o podjęcie działań w sprawie zapewnienia bezpieczeństwa ambasadzie Tunezji i przedstawicielstwu OWP.	24
12	8 lipca, szyfrogram szefa Zespołu ds. Stałych Kontaktów Roboczych ze Stolicą Apostolską Rozmowa z osobistym sekretarzem papieża o mianowaniu biskupa Józefa Glempa prymasem Polski: „Mimo nakazów chwili nie był to wybór łatwy. Sprawa sukcesji po Wyszyńskim była od lat przygotowywana i zakładano, że związana będzie ze zmianami strukturalnymi”.	25
13	8 lipca, okólnik dyrektora Departamentu Łączności Konieczne przeciwdziałanie zwiększonej aktywności zachodnich służb wywiadowczych.	27
14	8 lipca, szyfrogram dyrektora Departamentu Konsularnego do konsula generalnego w Chicago i ambasadora w Waszyngtonie Instrukcja w sprawie aresztowania Mariana Zacharskiego przez władze USA: „Staramy się o zwolnienie lub poprawę warunków”.	28

LISTA DOKUMENTÓW

15	8 lipca, notatka wicedyrektora Departamentu IV Rozmowa z duńskim ambasadorem „w związku z ukazaniem się w sprzedaży w Danii rewizjonistycznych map wydanych w RFN”.	29
16	8 lipca, notatka zastępcy stałego przedstawiciela przy UNIDO w Wiedniu Interwencja w sprawie działań miejscowej delegatury wysokiego komisarza ONZ do spraw uchodźców wobec obywateli polskich.	30
17	8 lipca, notatka informacyjna Spotkanie ministrów spraw zagranicznych PRL i ZSRR: „Ze swej strony poinformowałem A. Gromykę o głównych kierunkach aktywności Polski na arenie międzynarodowej podkreślając, że wzięliśmy pod uwagę również jego osobiste sugestie w tej sprawie w czasie moich konsultacji w Moskwie w grudniu 1980 r.”	32
18	9 lipca, szyfrogram ambasadora w Waszyngtonie Departament Stanu „usilnie nalega, aby sprawie Zacharskiego nie nadawać rozgłosu”.	35
19	9 lipca, notatka dyrektora Departamentu I MSW Intensyfikacja działań przedstawicieli środowisk żydowskich w kwestiach rewindykacyjnych.	36
20	10 lipca, szyfrogram szefa Zespołu ds. Stałych Kontaktów Roboczych ze Stolicą Apostolską Wyjaśnienia w sprawie przekazania Stolicy Apostolskiej informacji o akceptacji nowego prymasa Polski przez władze PRL za pośrednictwem Episkopatu: „Wyszło niezręcznie, ale dramatu z tego moi rozmówcy nie robili”.	38
21	10 lipca, szyfrogram p.o. szefa misji wojskowej w Berlinie Zachodnim Nowo powołany nadburmistrz Berlina Zachodniego „sytuację w Polsce obserwuje z największą uwagą, dostrzegając różnorodne jej reperkusje dla BZ. Jest pełen podziwu i uznania dla determinacji kierownictwa Polski rozwiązywania kryzysu środkami politycznymi”.	40
22	10 lipca, szyfrogram dyrektora Departamentu Konsularnego do ambasadora w Hadze Wyjaśnienia w sprawie akcji „Amsterdam pomaga Warszawie”: „akcję pomocy koordynuje komisja międzyresortowa, której przewodniczy wicepremier Ozdowski, uczestniczą zainteresowane resorty i instytucje oraz organizacje społeczne”.	41
23	10 lipca, notatka informacyjna W związku z nasileniem się wyjazdów emigracyjnych z Polski do Austrii „wydaje się [...], że celowe jest rozważenie możliwości prawnego dwustronnego (polsko-austriackiego) uregulowania problemu pracy polskich turystów na terenie Austrii”.	42

-
24	10 lipca, sprawozdanie końcowe ambasadora w Hawanie (fragmenty)
Wnioski z działalności w latach 1976–1981: „Sytuacja w Polsce bardzo niepokoi tutejsze kierownictwo partyjne, które w niekorzystnym dla socjalizmu rozwoju sytuacji w Polsce upatruje bezpośrednie zagrożenie dla dalszego niepodległego bytu socjalistycznej Kuby”.	48
25	10 lipca, notatka dyrektora Departamentu II
Podróż inspekcyjna do Wietnamu i Laosu: „Zaistniałe konflikty na omawianych placówkach PRL nie rzutują w znacznym stopniu na działalność merytoryczną placówek; miały charakter wewnętrzny i wywodziły się głównie z przyjętego stylu działania oraz uchybień administracyjnych”.	51
26	11 lipca, notatka dyrektora Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce
Relacja z wizyty w Izraelu: „W trakcie spotkań i rozmów zostały postawione przez rozmówców izraelskich niektóre problemy w sprawie poprawy stosunków między Izraelem i Polską”.	55
27	13 lipca, notatka informacyjna (fragmenty)
„Wizyta i rozmowy w Polsce ministra spraw zagranicznych Nigerii – prof. I. Audu stworzyły sprzyjające warunki nie tylko do utrzymania poziomu stosunków między obu krajami, lecz także dla ich rozwoju, przede wszystkim w dziedzinie politycznej i gospodarczej”.	57
28	13 lipca, projekt notatki Departamentu I
„W stosunkach PRL z krajami RWPG zarysowały się od jesieni ubiegłego roku niekorzystne zmiany”.	60
29	14 lipca, szyfrogram wiceministra Olechowskiego do ambasadora w Paryżu
Polecenie przeprowadzenia rozmów w MSZ Francji w sprawie udzielenia Polsce pomocy finansowej.	70
30	14 lipca, notatka informacyjna
Rozmowy wiceministra Dobrosielskiego w Turcji: „Zainteresowanie władz tureckich wznowieniem dialogu politycznego znalazło swoje odbicie zarówno w bardzo przyjaznej atmosferze, nadaniu wysokiej rangi i szerokiej oprawie prasowo-telewizyjnej wizyty”.	72
31	15 lipca, szyfrogram ambasadora w Londynie
Emisja programu BBC poświęconego sytuacji w Polsce: „Obok Wałęsy wypowiadali się redaktorzy Zakrzewski (poważnie) i Wesołowska (nierozważnie)”.	77

LISTA DOKUMENTÓW

32	16 lipca, szyfrogram ambasady w Kopenhadze „Pobytowi w Danii Gryszkiewicza, pełnomocnika Solidarności do spraw banku leków, nadano w środkach masowego przekazu odpowiedni rozgłos”.	79
33	16 lipca, pismo dyrektora Departamentu V do ambasady w Damaszku (z załącznikiem) Trudności w sprawie budowy cementowni w Syrii, prośba „o dokonanie analizy i przedstawienie – w porozumieniu z Biurem Rady Handlowego – w miarę pełnej oceny dotychczasowego przebiegu realizacji [...] inwestycji”.	80
34	16 lipca, pismo dyrektora Departamentu V do ambasadora w Addis Abebie Podczas składania listów uwierzytelniających w Jemenie Południowym „należałoby przede wszystkim poinformować o rozwoju i istocie zachodzących w Polsce zjawisk, podkreślając niepodważalność socjalistycznych podstaw ustrojowych w naszym kraju i kierowniczej roli Partii, nienaruszalność naszego sojuszu z ZSRR i innymi KS”.	83
35	17 lipca, szyfrogram wiceministra Wiejacza do ambasadora w Londynie Prośba o uściślenie wypowiedzi ministra spraw zagranicznych ZSRR w sprawie wyścigu zbrojeń.	85
36	17 lipca, notatka Ministerstwa Finansów Stan negocjacji w sprawie spłat polskiego zadłużenia prowadzonych po podpisaniu porozumienia z Klubem Paryskim.	86
37	20 lipca, notatka misji wojskowej w Berlinie Zachodnim Propozycje propagandowego wykorzystania 10. rocznicy podpisania porozumienia czterostronnego.	91
38	21 lipca, okólnik ministra spraw zagranicznych Instrukcja w sprawie IX nadzwyczajnego zjazdu PZPR: „akcentujcie, że zjazd i jego uchwały oraz wybór nowego kierownictwa stwarzają wielką szansę skonsolidowania partii, dokonania pozytywnego przełomu w rozwoju sytuacji w kraju i stopniowego przewyżniania kryzysu”.	92
39	22 lipca, szyfrogram ambasadora w Ottawie Szczyt G-7 w Kanadzie: „Sprawy polskie nie były odrębnie omawiane na ottawskim «szczyście» szefów państw i rządów. Stanowiły one przedmiot szerszych rozmów na szczeblu towarzyszących im ministrów spraw zagranicznych i finansów”.	94
40	22 lipca, szyfrogram p.o. szefa misji wojskowej w Berlinie Zachodnim Ustalenia z ambasadorem ZSRR w Berlinie w sprawie ekstradycji obywatela PRL: „Ambasador Abrasimow sugerował nam	95

LISTA DOKUMENTÓW

	wystąpienie z formalnym wnioskiem o ekstradycję natychmiast, jeszcze przed radzieckim krokiem”.	
41	23 lipca, szyfrogram ambasadora w Addis Abebie „Sklanianie pracowników ONZ do terminowego i w odpowiedniej wysokości regulowania składek przebiega z oporami”.	97
42	23 lipca, szyfrogram ambasadora w Brasili do wiceministra handlu zagranicznego Groźba wstrzymania dostaw paliwa dla polskich statków w wypadku nieuregulowania zaległych płatności.	98
43	23 lipca, szyfrogram ambasadora w Limie Trudności w polsko-peruwiańskiej współpracy w zakresie rybołówstwa – możliwe dalsze straty finansowe.	99
44	23 lipca, pismo konsula generalnego w Londynie Rozmowa z generałem Stanisławem Maczkiem: „Pragnę podkreślić, że o nawiązanie bezpośredniego kontaktu [...] zabiegaliśmy (Londyn–Glasgow) od szeregu lat”.	100
45	24 lipca, szyfrogram ambasadora w Atenach Przyznanie nagrody przewodniczącemu NSZZ „Solidarność”: „Towarzysze z KPG przekazali oficjalną ocenę, iż przyznanie nagrody ma na celu wzmocnienie sił antysocjalistycznych w Polsce”.	102
46	25 lipca, okólnik dyrektora Departamentu Administracji, Finansów i Inwestycji i dyrektora Departamentu Budżetowo-Administracyjnego w MHZ „Ministerstwa SZ i HZ proszą o dokonanie wspólnej wszechstronnej analizy gospodarki inwentarzem i lokalami w podległych placówkach w celu minimalizacji kosztów utrzymania”.	103
47	27 lipca, szyfrogram ambasadora w Budapeszcie Decyzja władz węgierskich w sprawie wydalenia polskiego studenta z terytorium Węgier.	104
48	27 lipca, pismo ambasady w Pradze Sugestia zamknięcia Biura Polskiego Radia i Telewizji w Czechosłowacji.	106
49	[przed 28 lipca], notatka DPWKiN „Odnotowujemy ostatnio poważne nasilenie agresywności kół rewizjonistycznych w RFN wobec Polski i innych krajów socjalistycznych”.	108
50	28 lipca, notatka ambasadora w Caracas (fragmenty) Raport za drugi kwartał 1981 r.: „Okres sprawozdawczy należy zaliczyć jako bardzo aktywny w stosunkach polsko-wenezuelskich”.	114

LISTA DOKUMENTÓW

51	28 lipca, pismo ambasady w Ankarze do Ministerstwa Kultury i Sztuki Niezbędne podjęcie zdecydowanych działań w sprawie spuści- zny po ambasadorze Michale Sokolnickim.	117
52	29 lipca, szyfrogram ambasadora w Pradze „KC KPCz ma skierować do wszystkich organizacji partyjnych list z oceną sytuacji w PZPR i w Polsce ze stanowiskiem w spra- wie współpracy między obu partiami i krajami”.	118
53	29 lipca, szyfrogram p.o. szefa misji wojskowej w Berlinie Zachodnim „Oceniamy, że aktualnie w BZ przebywa około 4 tys. Polaków, którzy przedłużyli w ostatnim czasie swój pobyt celem podjęcia pracy zarobkowej”.	120
54	29 lipca, wyciąg korespondencyjny z szyfrogramu ambasadora w Nairobi „Sytuacja w Ugandzie rozwija się w kierunku stabilizacji”.	121
55	29 lipca, szyfrogram ambasadora w Sofii „W Burgas zatrzymanych zostało i następnie wydalonych z LRB trzech studentów polskich, którzy uprawiali propagandę «Solidarności»”.	122
56	30 lipca, szyfrogram ambasadora w New Delhi Premier Indii „wykazała duże zainteresowanie sytuacją w Polsce z pozycji troski i życzliwości dla naszego kraju”.	123
57	30 lipca, szyfrogram ambasadora w Londynie Zdaniem premier Wielkiej Brytanii „w Polsce musi dojść do wy- kazania siły i sprawności rządu, aby uniknąć załamania gospo- darczego oraz obniżania jego autorytetu”.	125
58	30 lipca, szyfrogram ambasady w Bagdadzie Strajk pracowników polskich w Iraku „odzwierciedla ogólniej- szy problem, który najczęściej występuje na szeregu naszych kontraktów, a mianowicie: niedbałość kierownictw kontraktów i budów o zapewnienie minimum warunków bytowych umożli- wiających pracę i wypoczynek w tut. warunkach klimatycznych”.	126
59	30 lipca, okólnik dyrektora Departamentu Konsularnego „W związku z rosnącą ilością wyjazdów zarobkowych z Pol- ski prosimy o pilne śledzenie [...] tego problemu na Waszym terenie”.	127
60	30 lipca, szyfrogram wicedyrektora Departamentu III do ambasadora w Buenos Aires Konieczna interwencja w sprawie zatrzymania polskiego statku rybackiego przez władze argentyńskie.	129

LISTA DOKUMENTÓW

61	30 lipca, szyfrogram wiceministra Wiejacza do ambasadora w Waszyngtonie Przygotowania do XXXVI sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ: „Złożona sytuacja międzynarodowa może rodzić elementy konfrontacji”.	130
62	30 lipca, raport radcy handlowego w Abidżanie W sprawie współpracy PRL z Wybrzeżem Kości Słoniowej „nasze działania na tut. gruncie postępują w kierunku podtrzymania dotychczas osiągniętych pozycji politycznych, jak również w dalszej perspektywie czynimy starania rozwoju współpracy gospodarczej”.	132
63	30 lipca, pismo dyrektora Departamentu IV do ambasady w Kolonii Konieczna reakcja na propagandowe wykorzystywanie w RFN przekazywania pomocy żywnościowej do PRL.	134
64	31 lipca, szyfrogram ambasadora w Waszyngtonie „Otrzymaliśmy w trybie natychmiastowym zapytanie z Departamentu Rolnictwa, jakie są nasze aktualnie najpilniejsze potrzeby w zakresie pomocy żywnościowej”.	136
65	31 lipca, notatka ambasadora w Kopenhadze Plan działań w związku z powołaniem na stanowisko: „Narodowy interes Polski oraz nasze sojusznicze zobowiązania wobec U.W. i RWPG określają naszą polityczną linię postępowania wobec Danii”.	137
66	31 lipca, notatka dyrektora Protokołu Dyplomatycznego Spotkania z „kierownikami ambasad Iraku, Syrii i Tunezji oraz przedstawicielem OWP” w sprawie zapewnienia bezpieczeństwa poszczególnych placówek.	139
67	31 lipca, notatka WZ KC PZPR Koordynacja działań informacyjnych dotyczących stosunków polsko-chińskich.	140
68	31 lipca, notatka wicedyrektora Departamentu Administracji, Finansów i Inwestycji Analiza kosztów uczestnictwa PRL w pracach KNP.	142
69	[przed 4 sierpnia], notatka ambasady w Dar es Salaam Analiza sytuacji środowisk polonijnych i działalności polskich duchownych w RPA, która „jest obecnie największym skupiskiem ludności pochodzenia polskiego na kontynencie afrykańskim. Liczbę Polonii szacuje się na ok. 1000 osób”.	145
70	4 sierpnia, szyfrogram ambasady w Kolonii Stanowisko wobec serii publikacji zachodnoniemieckiej prasy na temat sytuacji w Polsce: „Oceniamy ją jako przejaw	149

LISTA DOKUMENTÓW

	tut. «czarnej» propagandy nastawionej na wbicie klina między KS (głównie ZSRR) a «Polskę reform i odnowy».	
71	4 sierpnia, szyfrogram ambasadora w Paryżu Obietnica premiera Francji w sprawie przyspieszenia prac związanych z udzieleniem Polsce pomocy gospodarczej.	150
72	4 sierpnia, szyfrogram ministra finansów do ambasadora w Waszyngtonie Niezbędne podjęcie rozmów w sprawie odroczenia spłaty polskiego zadłużenia w USA udzielonego w ramach programu CCC.	151
73	4 sierpnia, notatka informacyjna Sprawozdanie delegacji polskiej ze spotkania KBWE w Madrycie: „Dotychczas przyjęte uzgodnienia, zwłaszcza w sprawach ekonomicznych i humanitarnych, nie naruszają naszych interesów lub są dla nas korzystne”.	153
74	4 sierpnia, notatka wicedyrektora Departamentu Konsularnego (z załącznikiem) „W związku z aktualną sytuacją gospodarczą kraju środowiska polonijne na świecie rozwinęły akcję pomocy o szerokim zasięgu”.	160
75	4 sierpnia, notatka Ministerstwa Finansów Konieczne przeprowadzenie analizy „problemu możliwości i warunków kontynuowania dotychczasowej polityki refinansowania i przesuwania terminów spłat zapadających zobowiązań”.	163
76	5 sierpnia, szyfrogram ambasadora w Canberze „Stanowcze zastrzeżenia przeciw udziałowi” przedstawiciela MSZ Australii w planowanej publicznej debacie dotyczącej przestrzegania praw człowieka w Polsce.	166
77	5 sierpnia, szyfrogram ambasadora w Ułan Bator „Władze mongolskie musiały zastosować ostatnio pewne środki represyjne w stosunku do niezorganizowanych turystów – włoścągów z Polski, którzy korzystając z reżimu bezwizowego zaczęli licznie napływać do Mongolii”.	167
78	5 sierpnia, pilna notatka Rozmowa wiceministra Dobrosielskiego z ambasadorem USA: „b. ostro zaprotestowałem wobec uchwalenia 31 lipca br. przez Izbę Reprezentantów Kongresu USA rezolucji na temat sytuacji w Polsce”.	169
79	5 sierpnia, notatka ambasadora w Belgradzie Duże zaniepokojenie MSZ Jugosławii rozwojem sytuacji wewnętrznej w PRL.	170

LISTA DOKUMENTÓW

80	6 sierpnia, szyfrogram ambasadora w Luandzie Prośba o przekazanie informacji w sprawie przeprowadzonego w Warszawie zamachu na przedstawiciela OWP.	172
81	6 sierpnia, szyfrogram ambasadora w Oslo Rozmowy z przedstawicielem norweskiej policji na temat polskiej emigracji zarobkowej: „Norwegia jest znana jako kraj, w którym bardzo trudno uzyskać pracę przez cudzoziemca”.	173
82	6 sierpnia, szyfrogram ambasady w Wiedniu Potrzebna interwencja w sprawie działań władz celnych CSRS ograniczających przekazywanie austriackiej pomocy żywnościowej dla PRL.	174
83	6 sierpnia, okólnik ministra spraw zagranicznych Instrukcja w związku z protestami opozycyjnymi i działaniami NSZZ „Solidarność”: „W rozmowach i informacjach podkreślanie, że ranga, dorobek i znaczenie IX Zjazdu jest celem agresywnej eskalacji ekstremistów z «Solidarności»”.	175
84	6 sierpnia, okólnik dyrektora Departamentu Studiów i Programowania Podsumowanie spotkania KBWE w Madrycie: „Rozwój sytuacji w kraju nie spowodował zmiany naszej pozycji w Madrycie. Byliśmy nadal liczącym się partnerem negocjacji, zwłaszcza w sprawie KOMiR”.	177
85	6 sierpnia, notatka Departamentu Studiów i Programowania W kwestiach gospodarczych i finansowych „MSZ dokonuje [...] reorientacji programu swej działalności w kierunku bardziej bezpośredniego włączenia się do konkretnych działań na rzecz rozwiązywania naszych zagranicznych problemów gospodarczych”.	179
86	7 sierpnia, szyfrogram ambasadora w Pradze „Podczas ostatnich miesięcy doszło do znacznej ewolucji w stosunku ludności CS do sytuacji w PRL i polskiego społeczeństwa”.	183
87	7 sierpnia, szyfrogram ambasadora w Rzymie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Włoch: „Poprosił mnie Colombo dla omówienia dalszych szczegółów przewidzianej pomocy dla Polski”.	184
88	7 sierpnia, notatka dyrektora Departamentu V Interwencja ambasadora Iraku w sprawie rozmów dotyczących sprzedaży polskiego uzbrojenia.	185
89	7 sierpnia, instrukcja wiceministra Olechowskiego dla nowo mianowanego ambasadora w Tunisie W stosunkach polsko-tunezyjskich „generalnym zadaniem będzie kontynuowanie dotychczasowych kierunków i metod pracy Ambasady”.	186

LISTA DOKUMENTÓW

90	[po 7 sierpnia], wyciąg z protokołu narady pracowników misji wojskowej w Berlinie Zachodnim
„Podczas narady omówiono różnorodne aspekty bieżącego funkcjonowania placówki, jak również możliwości wygospodarowania dalszych oszczędności budżetowych oraz zwiększenia wpływów dewizowych”.	189
91	8 sierpnia, szyfrogram ambasady w Brukseli do wiceministra handlu zagranicznego
„7 bm. odbyło się posiedzenie Komisji EWG poświęcone ocenie sytuacji w Polsce. Komisja podjęła decyzję intensyfikacji i usprawnienia pomocy żywnościowej”.	191
92	8 sierpnia, szyfrogram ambasady w Wiedniu
Zdaniem chargé d'affaires ambasady USA „linia postępowania rządu USA wobec osób emigrujących z Polski nie jest ostatecznie sprecyzowana”.	193
93	8 sierpnia, pismo dyrektora Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce do ministra spraw zagranicznych
Konieczna interwencja w sprawie działań służb celnych CSRS, które „zatrzymują wydawnictwa o zbrodniach hitlerowskich, w tym także publikacje autorów polskich”.	194
94	9 sierpnia, szyfrogram ambasadora w Buenos Aires
Ceremonia złożenia listów uwierzytelniających w Urugwaju: „przeprowadzone rozmowy z ministrem SZ oraz prezydentem miały charakter kurtuazyjny, chociaż A. Mendez bardzo ciepło wypowiadał się o Polsce”.	195
95	10 sierpnia, szyfrogram ambasadora w Londynie
Zauważalne nasilenie polskiej emigracji zarobkowej do Wielkiej Brytanii.	196
96	10 sierpnia, szyfrogram ambasady w Konakry
Oferta władz Gwinei częściowego sfinansowania działalności polskiej ambasady w reakcji na decyzję o zawieszeniu jej działalności.	197
97	10 sierpnia, szyfrogram dyrektora Departamentu Konsularnego do ambasadora w Sofii
„Notujemy ostatnio przypadki stemplowania przez graniczne władze bułgarskie dowodów osobistych zamiast kart granicznych”.	199
98	10 sierpnia, notatka I sekretarza KZ PZPR ambasady w Bagdadzie
Zauważalne niezadowolenie wśród polskich pracowników zatrudnionych w Iraku.	200

LISTA DOKUMENTÓW

99	10 sierpnia, notatka dyrektora Departamentu II Niezbędna zmiana sposobu działania ośrodka informacyjnego przy PLO w Gdyni, który przesyła marynarzom „liczne wydawnictwa powielaczowe”.	203
100	10 sierpnia, notatka dyrektora Departamentu II MSW Szczegółowe informacje o przeprowadzonym w Warszawie zamachu na przedstawiciela OWP.	204
101	10 sierpnia, notatka informacyjna „Atmosfera spotkania” wiceministra Wiejacza z akredytowanymi w Polsce korespondentami prasowymi z krajów socjalistycznych „była bezpośrednia i rzeczowa”.	209
102	12 sierpnia, okólnik ministra spraw zagranicznych „W rozmowach na temat przebiegu i rezultatów II Plenum KC [PZPR] kierujcie się treścią i duchem uchwały oraz referatów, wytyczonymi w nich konkretnymi zadaniami dla partii i rządu”.	210
103	13 sierpnia, notatka informacyjna Brak konsensusu w sprawie spłaty zadłużenia w ramach programu CCC tematem rozmowy wiceministra Olechowskiego z ambasadorem USA.	212
104	13 sierpnia, list premiera do przewodniczącego Rady Ministrów ZSRR „Zwracając się do Was, Szanowny Towarzyszu Tichonow, raz jeszcze o pomoc dla naszego kraju, tym razem o pomoc w rozwiązaniu problemu zaopatrzenia naszego narodu w mięso, wyrażam w imieniu Partii i Rządu najgłębsze przekonanie, że nasza prośba spotka się z przychylnym stanowiskiem władz radzieckich”.	214
105	14 sierpnia, niepodpisana notatka (z załącznikiem) Tezy do rozmów I sekretarza KC PZPR w czasie wizyty w ZSRR: „Decyzje techniczno-organizacyjne ewentualnego stanu wojennego są gotowe, prowadzi się polityczne analizy implikacji skutków jego ewentualnego wprowadzenia w szerokim aspekcie”.	215
106	14 sierpnia, szyfrogram ambasadora w Canberze Polska emigracja zarobkowa do Australii: „Przybyło ponad 6 tysięcy. Do końca roku będzie 8. Prasa odnotowuje w kontekście sytuacji polskiej, ale nie alarmuje, że «zalew» itp.”.	228
107	14 sierpnia, szyfrogram wicedyrektora Departamentu V do ambasadora w Kinszasie Oferta przekazania zairskiej pomocy żywnościowej dla PRL „ma cel propagandowy obliczony głównie na użytek wewnętrzny, zwłaszcza w świetle wiadomego stanu gospodarki Zairu”.	229

LISTA DOKUMENTÓW

108	14 sierpnia, notatka informacyjna Planowana wizyta przewodniczącego NSZZ „Solidarność” w Stanach Zjednoczonych tematem rozmowy wiceministra Dobrosielskiego z ambasadorem USA: „opinia MSZ [...] jest w aktualnej sytuacji negatywna”.	230
109	15 sierpnia, notatka dyrektora Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce Wizyta w Izraelu: „YAD VASHEM dało dowód poważnego traktowania Głównej Komisji BZHWP jako partnera współpracy, udostępniając szeroko posiadane archiwalia i informacje naukowe”.	231
110	16 sierpnia, szyfrogram ambasady w Damaszku do ministra handlu zagranicznego Podpisanie kontraktu na dostawę polskiego uzbrojenia.	242
111	17 sierpnia, szyfrogram ambasadora w Phnom Penh Umieszczenie napisu popierającego NSZZ „Solidarność” na polskim statku w Wietnamie: „Portowe władze wietnamskie poinformowały [...], że napis skasują”.	243
112	17 sierpnia, szyfrogram ambasadora w Sofii „W czasie spotkania Żiwkow–Breżniew na Krymie omówiono sytuację w Polsce”.	244
113	[po 17 sierpnia], projekt notatki informacyjnej Wizyta ministra spraw zagranicznych we Francji „miała służyć potwierdzeniu woli rozwijania uprzywilejowanych stosunków z Francją oraz wykorzystaniu pozycji i zaangażowania Francji w sprawy polskie – dla rozwiązywania naszych trudności gospodarczych”.	245
114	18 sierpnia, szyfrogram wicedyrektora Departamentu IV do ambasadora w Bernie Prośba o informacje na temat szwajcarskiego systemu reglamentacji towarów z czasów II wojny światowej.	251
115	18 sierpnia, szyfrogram ambasady w Berlinie „Tut. MSZ został zaskoczony opublikowaniem w prasie polskiej informacji w sprawie opłat pobieranych od transportów towarowych przewożonych z BZ do Polski, zwłaszcza z uwagi na treść sugerującą szykany wobec polskich turystów ze strony NRD”.	252
116	18 sierpnia, protokół posiedzenia Biura Politycznego (fragmenty) „O przebiegu i rezultatach roboczej wizyty w Związku Radzieckim (na Krymie) poinformowali tto: Stanisław Kania i Wojciech Jaruzelski. [...] Pobyt trwał niecałą dobę, w tym same rozmowy na Krymie 4,5 godz., od 18.00 do 22.30. Tow. L. Breżniew	254

LISTA DOKUMENTÓW

- oświadczył, że radzieckie kierownictwo jest świadome naszej arcytrudnej i złożonej sytuacji, że trudno nam opuścić kraj nawet na parę godzin”.
- 117 19 sierpnia, szyfrogram ambasadora w New Delhi 260
Trudności w terminowej realizacji polskich zobowiązań eksportowych wobec Indii.
- 118 19 sierpnia, szyfrogram ambasadora w Londynie 261
Pobyt przedstawicieli NSZZ „Solidarność” w Wielkiej Brytanii: „W miarę możliwości ograniczamy negatywne reperkusje”.
- 119 19 sierpnia, okólnik wiceministra Wiejacza 263
Zwrócenie uwagi na „kilka niebezpiecznych tendencji” w międzynarodowej aktywności Niezależnego Zrzeszenia Studentów.
- 120 19 sierpnia, szyfrogram konsulatu generalnego w Nowym Jorku 264
do wiceministra handlu zagranicznego
Analiza zapisów ustawy PL-480, która „jest programem pomocowym, a nie handlowym”.
- 121 19 sierpnia, notatka Departamentu Centrum Informacji (fragment) 266
„Wg ocen amerykańskich ekspertów ekonomicznych – stan zadłużenia KS (wraz z Chinami) w walutach wymiennalnych wynosi aktualnie około 75 miliardów \$”.
- 122 19 sierpnia, pilna notatka 267
Szef przedstawicielstwa OWP w rozmowie z ministrem spraw zagranicznych „prosił o pilną interwencję u Premiera” w sprawie sprzedaży uzbrojenia Organizacji Wyzwolenia Palestyny.
- 123 20 sierpnia, notatka wiceministra Olechowskiego 268
Przewodniczący SWAPO „przedstawił listę zapotrzebowania na pomoc specjalną. Sprawę jej realizacji prezentował jako bardzo pilną i niezbędną dla walki SWAPO, która weszła w krytyczną fazę”.
- 124 20 sierpnia, projekt notatki Departamentu ds. Stosunków z ZSRR 270
„W związku z istniejącą sytuacją w kraju Departament już przed IX Zjazdem podejmował działania na rzecz pełnej realizacji planów współpracy na rzecz rzetelnego wyjaśnienia towarzyszom radzieckim naszych problemów i upewniania ich w wiarygodności Polski jako sojusznika i przyjaciela”.
- 125 20 sierpnia, notatka Departamentu III 272
„Kryzys społeczny i gospodarczy w Polsce oraz pociągnięcia administracji Reagana wzmacniające napięcia w sytuacji międzynarodowej, głównie w stosunkach amerykańsko-radzieckich, nie obniżają, a wręcz zwiększają znaczenie Stanów Zjednoczonych Ameryki w polityce zagranicznej PRL”.

LISTA DOKUMENTÓW

126	20 sierpnia, raport końcowy chargé d'affaires ambasady w Katmandu (fragmenty)	277
	Pozytywny bilans funkcjonowania ambasady w latach 1977–1981, krytyczna ocena decyzji o zawieszeniu jej działalności.	
127	20 sierpnia, pilna notatka	282
	Rozmowy ministra spraw zagranicznych we Francji i w RFN „wykazały, że utrzymuje się nie tylko duże zainteresowanie naszymi sprawami, ale umacnia się zrozumienie co do tego, iż stabilizacja sytuacji w Polsce leży również w interesie odprężenia i utrzymania pokojowego ładu w Europie”.	
128	21 sierpnia, szyfrogram ambasadora w Kopenhadze	285
	„Delegacja «Solidarności», która przebywała w Danii w dniach 2–16 sierpnia, nie kontaktowała się z ambasadą. Prasa duńska o jej pobycie pisała niewiele”.	
129	21 sierpnia, szyfrogram ambasadora w Waszyngtonie	286
	Prośba do ministra spraw zagranicznych „o zainteresowanie się rozmowami w sprawie zakupu kukurydzy w ramach PL-480. Przedłużające się w tej sprawie negocjacje w Warszawie, prawdopodobnie z naszego powodu, wywołują tu zdziwienie”.	
130	21 sierpnia, notatka informacyjna	287
	Interwencja chargé d'affaires ambasady ZSRR u członka BP KC PZPR: „głębokie zaniepokojenie strony radzieckiej wywołuje przebieg festiwalu «piosenki zakazanej» w Gdańsku”.	
131	21 sierpnia, notatka Departamentu III	288
	Plan rozwoju relacji z państwami Ameryki Łacińskiej: „Polskę łączy z głównymi krajami regionu tradycja dobrych stosunków o głębokich korzeniach historycznych”.	
132	22 sierpnia, szyfrogram wiceministra Wiejacza do p.o. szefa misji wojskowej w Berlinie Zachodnim	293
	Konieczne niedopuszczenie do udziału ambasady RFN w planowanej imprezie kulturalnej: „Te zamiary nie dają się pogodzić z naszym znanym stanowiskiem w/s odrębności BZ.”.	
133	24 sierpnia, notatka Zarządu II Sztabu Generalnego WP	294
	„W związku z trudną sytuacją w naszym kraju rządy niektórych państw zachodnich, organizacje polonijne, społeczne, charytatywne i religijne podejmują akcje mające na celu udzielenie nam pomocy materialnej, a także pożyczek na zakup żywności”.	
134	25 sierpnia, szyfrogram ambasadora w Wiedniu	297
	Pozytywna decyzja kanclerza w sprawie udzielenia kolejnych kredytów; potrzeba przeciwdziałania traktowaniu polskiej emigracji zarobkowej jako uchodźców politycznych.	

LISTA DOKUMENTÓW

135	25 sierpnia, okólnik wiceministra Dmochowskiego
Krytyczna ocena decyzji prezydenta USA w sprawie broni jądrowej: „Wskażcie na zagrożenie dla negocjacji rozbrojenio-
wych, zwłaszcza dot. broni eurostrategicznych, i nieuchronność
kontrposunięć ZSRR”.	298
136	25 sierpnia, pismo wicedyrektora Departamentu II do wicedyrektora DMO
„Generalnie MSZ przeciwne jest jakimkolwiek wyjazdom oby-
wateli polskich do Korei Południowej, nawet w wypadkach ich
udziału w imprezach międzynarodowych”.	299
137	25 sierpnia, notatka ambasadora w Lagos
Trudności w kontaktach gospodarczych z Nigerią: „Najważniej-
sze zjawisko z naszego punktu widzenia [...] to pogłębiająca się
niewiara u nigeryjskich partnerów w możliwość rozwiązania
naszego kryzysu społeczno-politycznego oraz gospodarczego
w określonej perspektywie czasowej”.	300
138	26 sierpnia, notatka informacyjna
Konieczność „zwiększania nadzoru nad przygotowaniem zagra-
nicznych wypraw studenckich”.	302
139	26 sierpnia, notatka ambasadora w Londynie
Krytyczna ocena działalności Janusza Cywińskiego w Wielkiej
Brytanii.	304
140	26 sierpnia, okólnik Departamentu Studiów i Programowania (z załącznikiem)
Potrzeba informowania o wsparciu udzielonym Polsce przez
ZSRR i kraje socjalistyczne: „wbrew obiegowej tezie na Zachodzie
KS włączają się w b. istotny sposób do pomocy gospodar-
czej Polsce”.	305
141	26 sierpnia, notatka Departamentu Centrum Informacji (fragment)
„W związku ze złożonym przez nas zapotrzebowaniem na
import produktów rolnych w USA w roku gospodarczym
1981/82 administracja amerykańska rozważa obecnie możliwo-
ści kredytowania tego eksportu”.	307
142	27 sierpnia, okólnik ministra spraw zagranicznych
W sprawie wizyty I sekretarza KC PZPR i premiera w ZSRR
„prosimy eksponować, iż spotkanie krymskie potwierdziło [...]
zdecydowaną wolę kierownictwa partyjno-państwowego PRL
wyprowadzenia kraju z kryzysu, zapobieżenia anarchii i zagro-
żeniu kontrrewolucyjnemu oraz zapewnienia rozwoju socjali-
stycznej Polski i umocnienia jej jako trwałego ognia wspólnoty
socjalistycznej”.	309

LISTA DOKUMENTÓW

143	27 sierpnia, notatka informacyjna Niezbędne zwiększenie importu produktów rolno-spożywczych z krajów socjalistycznych.	311
144	27 sierpnia, pismo wicedyrektora Departamentu II do dyrektora DMO (z załącznikami) „Tezy do rozmów Tow. Ministra J. Czyrka z ministrami Spraw Zagranicznych Indii, Afganistanu, Japonii, Mongolii, Wietnamu, Indonezji, Tajlandii, Malesji i Australii” w czasie XXXVI sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ.	315
145	28 sierpnia, szyfrogram ambasadora w Berlinie Działania władz NRD wobec polskich turystów: „są zaskoczeni treścią, formą i rozmiarami publikacji u nas w środkach masowego przekazu na ten temat”.	325
146	28 sierpnia, szyfrogram ambasady w Paryżu Interwencja w sprawie spekulacji medialnych o przekazywaniu do ZSRR części francuskiej pomocy dla Polski.	326
147	28 sierpnia, notatka informacyjna Aktualny stan relacji PRL–Tanzania: „Ogólny obraz Polski Ludowej w Tanzanii jest pozytywny. Ceni się zwłaszcza naszą aktywną politykę zagraniczną oraz szereg rozwiązań modelu ustrojowego”.	327
148	28 sierpnia, notatka informacyjna Rozmowa wiceministra Dmochowskiego z ambasadorem Czechosłowacji na temat ograniczenia stypendialnych przyjazdów studentów czechosłowackich do Polski.	330
149	28 sierpnia, pilna notatka Krytyczna ocena udziału zagranicznych delegacji związkowych w I krajowym zjeździe delegatów NSZZ „Solidarność”: „Decyzja «S» niezaproszenia zw. zaw. KS prowadzi do ukształtowania się jednostronnej reprezentacji międzynarodowej na Zjeździe. Możliwości zmiany tej sytuacji praktycznie biorąc nie istnieją”.	331
150	28 sierpnia, pilna notatka „Rząd ChRL znając obecne, przejściowe trudności gospodarcze Polski, zwłaszcza brak mięsa, kierując się tradycyjnymi więzami przyjaźni i sympatii dla narodu polskiego, gotów jest dostarczyć Polsce w ramach naszych możliwości pewną ilość wieprzowiny”.	337
151	28 sierpnia, notatka ambasadora w Londynie Reakcja Wielkiej Brytanii na wydarzenia w Polsce: „Rząd Brytyjski z uwagą obserwował przebieg i wyniki IX Zjazdu PZPR. Wyrażają wysoką ocenę merytorycznego spokoju oraz	338

LISTA DOKUMENTÓW

- moderującego charakteru Zjazdu. Podjęte uchwały stanowią realną bazę opanowania kryzysu we wszystkich dziedzinach”.
- 152 31 sierpnia, notatka Departamentu Studiów i Programowania 340
 Celowość przystąpienia Polski do MFW: „Reasumując, problemy dostarczania informacji i stosowania się do ekonomicznych zaleceń MFW są relatywnie niewielkim kosztem politycznym wobec groźby zupełnego załamania się gospodarki, ponownego wybuchu napięć politycznych w kraju oraz zagrożeń, jaką dalsza destabilizacja gospodarcza i polityczna Polski może stanowić dla interesów państwa wspólnoty socjalistycznej i dla stabilności pokoju i bezpieczeństwa w Europie”.
- 153 31 sierpnia, notatka Departamentu III 343
 „Wizyta członka Biura Politycznego i Sekretarza KC PZPR, ministra Spraw Zagranicznych będzie stanowiła pewne odrobienie «zaległości», jakie na odcinku wizyt oficjalnych mamy z Kubą”.
- 154 1 września, szyfrogram ambasady w Damaszku do Wydziału Zagranicznego KC PZPR 345
 Prośba o zmianę decyzji o niezakwalifikowaniu żadnego kandydata z Syrii na studia w Polsce.
- 155 1 września, szyfrogram dyrektora DMO do stałego przedstawicielstwa przy Biurze Narodów Zjednoczonych w Genewie 346
 Zgoda na udział delegacji MOP w I krajowym zjeździe delegatów NSZZ „Solidarność”.
- 156 1 września, szyfrogram ambasadora w Addis Abebie do wiceministra handlu zagranicznego 347
 Ożywienie w kontaktach handlowych z Etiopią: „Ten pocieszający sukces budzi jednak mieszane uczucia”.
- 157 2 września, szyfrogram ambasadora w Lagos 348
 „Proszę usilnie, spowodujcie, żeby informacje PAP dla placówek zawierały w sprawach politycznie ważnych więcej rzeczowych informacji”.
- 158 2 września, szyfrogram ambasady w Moskwie do wiceministra handlu zagranicznego 349
 Działania w sprawie przyspieszenia dostaw towarowych z ZSRR do Polski zgodnie z ustaleniami ze spotkania na Krymie.
- 159 2 września, okólnik dyrektora Departamentu Konsularnego 352
 Ograniczenie przyjazdów zagranicznych do Polski.
- 160 4 września, szyfrogram ambasadora w Waszyngtonie 353
 Rozmowy w Departamencie Stanu w sprawie polskiego zadłużenia: Amerykanie „rozumieją nasze trudności i mają życzliwe

LISTA DOKUMENTÓW

- podejście. Chcą wychodzić naprzeciw. Równocześnie jednak winniśmy zdawać sobie sprawę z realiów”.
- 161 4 września, okólnik ministra spraw zagranicznych 355
Instrukcja do rozmów w sprawie III plenum KC PZPR i działań NSZZ „Solidarność”. Sygnały o możliwym zaproszeniu delegacji z krajów socjalistycznych na I krajowy zjazd delegatów NSZZ „Solidarność”: „Nie jesteśmy zainteresowani przyjęciem tych zaproszeń”.
- 162 4 września, okólnik dyrektora Departamentu IV 357
„Prosimy o energiczne przeciwdziałanie” w sprawie spekulacji medialnych o przekazywaniu do ZSRR części zachodniej pomocy dla Polski.
- 163 4 września, notatka informacyjna 358
Minister spraw zagranicznych w rozmowie z ambasadorem USA „wyraził zadowolenie z osiągniętego poziomu stosunków, które rozwijały się niezależnie od tego, która z głównych partii była u władzy w Waszyngtonie”.
- 164 4 września, notatka Departamentu III 361
„W ostatnich latach dwustronne stosunki polsko-amerykańskie rozszerzyły się na wiele nowych dziedzin”.
- 165 5 września, szyfrogram ambasadora w Sofii 372
Rozmowa z I sekretarzem BPK: „Uważają, że linia generalna naszej partii, niezależnie od błędów i wypaczeń byłego kierownictwa, była i jest słuszna, gdyż pomimo obecnych trudności Polska jest czołowym państwem UW o potężnym potencjale polityczno-gospodarczym i militarnym”.
- 166 5 września, szyfrogram ambasadora w Hadze 374
Minister spraw zagranicznych Holandii „poinformował, że rząd na piątkowym 4.9. posiedzeniu omawiał sprawę informacji prasy, że mięso przeznaczone dla Polski idzie do Zw. Radz. Zarówno on, jak i minister Rolnictwa uznali informację za nieprawdziwą, ale sprawę postanowiono zbadać”.
- 167 6 września, okólnik zastępcy kierownika WZ KC PZPR 376
Ocena I krajowego zjazdu delegatów NSZZ „Solidarność”: „Atmosfera Zjazdu charakteryzuje się niskim stopniem dyscypliny, manipuluje się jednakże nastrojami sali (chłodne przyjęcie Cioska)”.

LISTA DOKUMENTÓW

168	8 września, pismo pełnomocnika rządu ds. pobytu wojsk radzieckich w Polsce do premiera (z załącznikiem)
Prośba ZSRR „o przekazanie mu szerokiej informacji o pomnikach i grobach obywateli radzieckich, którzy w latach II wojny światowej polegli i zostali pochowani na terenie naszego kraju”.	377
169	8 września, szyfrogram ambasadora w Berlinie
Protest władz NRD w sprawie artykułu Janusza Reitera, który „oddaje w zniekształconej formie stosunek społeczeństwa polskiego do NRD”.	379
170	8 września, szyfrogram ambasadora w Brukseli
Mecz piłkarski Widzew–Anderlecht okazją do zdobycia akredytacji dziennikarskich na przyjazd do Polski.	381
171	9 września, szyfrogram ambasady w Pekinie
Zawieszenie działalności konsulatu generalnego w Kantonie: „strona chińska wie o trudnej sytuacji gospodarczej Polski i ze zrozumieniem odnosi się do naszej decyzji”.	382
172	9 września, szyfrogram konsula generalnego w Nowym Jorku
Przetakiewicz „poinformował, że zgodnie z decyzją KKP «Solidarność» przystąpił on do organizacji w Nowym Jorku biura informacyjnego «Solidarność» – będzie to pierwsze poza granicami Polski biuro «Solidarności»”.	384
173	9 września, szyfrogram p.o. szefa misji wojskowej w Berlinie Zachodnim do ministra handlu zagranicznego
„Informacja o zmniejszeniu dostaw węgla dla elektrowni Berlina Zachodniego w ramach podpisanego kontraktu na 300 tys. ton na br. wywołała duże poruszenie i zaniepokojenie u tutejszego odbiorcy oraz władz miasta”.	386
174	9 września, szyfrogram zastępcy przewodniczącego Komisji Planowania przy Radzie Ministrów (z Moskwy) do przewodniczącego Komisji
„Eksperci radzieccy poinformowali, że zgodnie z decyzją władz radzieckich wymiana handlowa z Polską w 1982 r. odbywać się może jedynie na zasadzie pełnego zbilansowania płatniczego”.	387
175	9 września, notatka Departamentu III (fragment)
Tezy do rozmowy ministra spraw zagranicznych z sekretarzem stanu USA: „Polska dokładała i niezmiennie dokłada wysiłków, by stosunki polsko-amerykańskie rozwijały się zgodnie z ich bogatą tradycją”.	389
176	10 września, szyfrogram ambasadora w Kolonii
„Wstępne reakcje na przebieg Zjazdu Solidarności charakteryzują się wzrostem krytycznego nastawienia do kierownictwa	391

LISTA DOKUMENTÓW

- Solidarności, brakiem zrozumienia dla podejmowanych działań i obawami przed ich następstwami”.
- 177 10 września, szyfrogram ambasady w Moskwie 393
 „Zjazd NSZZ «Solidarność» – jego przebieg i uchwały wywołują duże zainteresowanie”.
- 178 10 września, okólnik wiceministra Dmochowskiego 394
 Krytyczna ocena wystosowanego przez I krajowy zjazd delegatów NSZZ „Solidarność” listu do Polonii całego świata.
- 179 10 września, szyfrogram ambasadora w Kolonii 395
 Wiceprzewodniczący SPD „podkreślał żywe zainteresowanie kierownictwa SPD, jak i niepokój wynikający z wyraźnego umacniania się tendencji konfrontacyjnych ze strony Solidarności”.
- 180 11 września, okólnik ministra spraw zagranicznych 397
 W związku z uchwaleniem przez I krajowy zjazd delegatów NSZZ „Solidarność” posłania do ludzi pracy Europy Wschodniej, MSZ wydało oświadczenie określające «Posłanie» jako [...] akt stanowiący ingerencję w wewnętrzne sprawy KS, naruszający naczelną zasadę polityki zagranicznej PRL, godzący w polską rację stanu i narodowe interesy Polski”.
- 181 13 września, notatka informacyjna 398
 Senator Partii Demokratycznej w rozmowie z ministrem spraw zagranicznych „informował, iż uczestniczył w naradzie wysokiego szczebla w Narodowej Radzie Bezpieczeństwa w Waszyngtonie na temat Polski. Poglądy uczestników nie były jednolite. Niektórzy uważali, że nie należy pomagać Polsce”.
- 182 14 września, szyfrogram ambasady w Ottawie 400
 „Poleciłem powiadomić policję w Toronto dla zabezpieczenia posesji konsulatu” w związku z planowaną demonstracją przed gmachem konsulatu generalnego w Toronto.
- 183 14 września, szyfrogram ambasadora w Belgradzie 401
 Według opinii ZKJ „kongres [NSZZ] dowiódł słuszności dotychczasowej oceny jugosłowiańskiej, iż «Solidarność» stanowi wielką siłę polityczną i społeczną, bez udziału której niemożliwe jest rozwiązanie polskiego kryzysu”.
- 184 14 września, notatka Zarządu II Sztabu Generalnego WP 403
 „Pod koniec 1980 r. zagraniczne kontakty «Solidarności», z jej inicjatywy, zaczęły przybierać charakter bardziej zorganizowany i ukierunkowany”.
- 185 14 września, notatka Komitetu Zakładowego PZPR przy ambasadzie w Moskwie 408
 Konieczne zmiany organizacyjne struktur PZPR działających w ZSRR.

LISTA DOKUMENTÓW

186	14 września, notatka informacyjna
Ambasador NRD w rozmowie z ministrem spraw zagranicznych „powołując się na polecenie najwyższego kierownictwa partyjnego NSPJ przekazał wyrazy ich zaniepokojenia objawami towarzyszącymi Zjazdowi «Solidarności» w Gdańsku”.	410
187	[przed 15 września], projekt pilnej notatki
Przygotowania do XXXVI sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ: „We wszystkich działaniach związanych z dyskusją i uchwałami w 134 punktach porządku dziennego sesji delegacja PRL kierować się będzie nadrzędnym interesem kraju w obecnej złożonej jego sytuacji”.	411
188	15 września, szyfrogram ambasadora w Pradze
„W CSRS ocenia się, że pierwsza część zjazdu «Solidarności» w pełni potwierdziła, że w Polsce powstała organizacja polityczna, która w swej nienawiści do ustroju socjalistycznego jest gotowa doprowadzić naród do katastrofy”.	416
189	15 września, szyfrogram wicedyrektora Gabinetu Ministra do ministra spraw zagranicznych (do Hawany)
„Ogólnie w społeczeństwie wyraźny wzrost zaniepokojenia. Upowszechnia się opinia o nieuchronności konfrontacji”.	417
190	15 września, notatka informacyjna
Według opinii radcy ambasady Jugosławii przekazanych wicedyrektorowi Departamentu I „konieczne są zdecydowane kroki wobec kierownictwa Związku jeszcze przed II turą Zjazdu”.	418
191	15 września, pilna notatka
Utworzenie w USA biura informacyjnego NSZZ „Solidarność” „jest sprzeczne z istniejącym porządkiem prawnym. Należy zażądać likwidacji biura”.	420
192	15 września, niepodpisana notatka
Wicepremier Iraku w rozmowie z prezesem Rady Ministrów „swoje wystąpienie skoncentrował na: sytuacji wewnętrznej Iraku; wojnie iracko-irańskiej oraz na polityce zagranicznej, w tym stosunkach z Polską”.	422
193	16 września, szyfrogram konsula generalnego w Nowym Jorku
Rozmowa z prezesem Fundacji Kościuszkowskiej: „Chcą oni z naszej strony wyraźnego zapewnienia, iż mimo ogólnej trudnej sytuacji w Polsce mamy dostateczne środki finansowe i jesteśmy zainteresowani utrzymaniem, a nawet rozszerzaniem współpracy z Fundacją w następnych latach, a w szczególności w roku 82”.	425

LISTA DOKUMENTÓW

194	16 września, szyfrogram dyrektora Departamentu IV do ambasadora w Kolonii „Zmuszeni jesteśmy podjąć decyzję o odmowie wizy dla przedstawicieli DGB na drugą turę zjazdu «Solidarności»”.	426
195	16 września, szyfrogram ministra spraw zagranicznych (z Hawany) do I sekretarza KC PZPR i premiera „W blisko dwugodzinnej rozmowie” z I sekretarzem KC Komunistycznej Partii Kuby „skoncentrowaliśmy się głównie na problematyce polskiej, a także na niektórych kwestiach międzynarodowych (w tym także tych, które wiążą się z naszą sytuacją wewnętrzną)”.	428
196	16 września, notatka ambasady w Meksyku Analiza bieżących relacji PRL–Meksyk: „W ocenie placówki aktualny stan stosunków należy uznać za dobry”.	429
197	16 września, notatka informacyjna Rozmowy pracowników ambasady w Moskwie z przedstawicielami radzieckiej centrali związków zawodowych o NSZZ „Solidarność”: „nie mogą znaleźć niczego pozytywnego w tym ruchu ze względu na dominującą rolę w nim skrzydła ekstremalnego”.	432
198	17 września, szyfrogram ambasady w Budapeszcie „Po pierwszej turze zjazdu «S» odnotowujemy dalszy wzrost niepokoju w kręgach społeczeństwa węgierskiego, pilnie śledzącego wydarzenia w Polsce”.	434
199	17 września, szyfrogram ambasadora w Rzymie do kierownika WZ KC PZPR Opinie polityków WPK na temat wydarzeń w Polsce „wskazują na zrozumienie konieczności przeciwstawienia się ekstremalizacji «S», zarazem ze zniuansowanym stanowiskiem co do metod i form”.	435
200	17 września, okólnik kierownika WZ KC PZPR Instrukcja w sprawie informowania o sytuacji wewnętrznej PRL: „Szeroko wykorzystujcie oświadczenie Biura Politycznego i inne materiały z oświadczeń agencyjnych dla wykazania stanowczości władz i gotowości odparcia ataków antysocjalistycznych i antyradzieckich”.	436
201	17 września, szyfrogram wicedyrektora GM do ministra spraw zagranicznych (do Meksyku) „Oświadczenie KC KPZR i rządu radzieckiego wręczone Tow. Kani przez Aristowa, w całości poświęcone przejawom antyradzieckiej działalności w Polsce”.	438
202	17 września, stenogram posiedzenia Rady Ministrów (fragment) Negatywna ocena międzynarodowej aktywności NSZZ „Solidarność”, która „zaczyna wkraczać czy zamierza wkraczać w obszar	440

LISTA DOKUMENTÓW

- zagraniczny wśród naszych załóg, zwłaszcza w Czechosłowacji, Libii i na Bliskim Wschodzie”.
- 203 18 września, szyfrogram dyrektora Departamentu Konsularnego do konsulatu generalnego w Chicago 442
Instrukcja w sprawie aresztowania Mariana Zacharskiego: „Dowody rzeczowe przeciw Zacharskiemu są bardzo słabe”.
- 204 18 września, szyfrogram misji wojskowej w Berlinie Zachodnim 443
„Obecne porwanie samolotu do BZ jest już czwartym od grudnia 80 r. (poza dwoma nieudanymi porwaniami w tym czasie)”.
- 205 19 września, szyfrogram ambasadora w Paryżu 444
Stosunki polsko-francuskie i polityka zagraniczna Francji: „Rząd zaniepokojony obecnymi tendencjami w «Solidarności». Ocenia, że osiągnęły one niebezpieczną granicę”.
- 206 19 września, szyfrogram wicedyrektora GM do ministra spraw zagranicznych (do Nowego Jorku) 446
„Charge amerykański na polecenie Haiga przekazał MSZ message nawiązujący do oświadczenia KPZR i wyrażający troskę o «wzrost nacisku radzieckiego» i niebezpieczeństwo konfrontacji w Polsce”.
- 207 19 września, okólnik dyrektora Departamentu Konsularnego 447
Ograniczenia w wydawaniu wiz osobom zaproszonym na drugą turę I krajowego zjazdu delegatów NSZZ „Solidarność”.
- 208 19 września, szyfrogram wiceministra Wiejacza do ministra spraw zagranicznych (do Nowego Jorku) 448
Konieczne przeprowadzenie rozmów wyjaśniających przez ambasadę w Waszyngtonie w związku z odmową wydania wiz delegacji AFL-CIO i brakiem zgody na jej udział w drugiej turze I krajowego zjazdu delegatów NSZZ „Solidarność”.
- 209 19 września, okólnik wiceministra Wiejacza 449
Instrukcja w związku z planowanym utworzeniem biura informacyjnego NSZZ „Solidarność” w Nowym Jorku: „w przypadku podobnych prób na Waszym terenie podejmujcie stanowcze kroki wobec władz i zw. zawodowych (ponieważ istnieje prawdopodobieństwo, że mogą «S» pomagać), wskazując na negatywne skutki”.
- 210 19 września, notatka informacyjna 450
Stanowisko Departamentu Stanu USA przedstawione przez chargé d'affaires ambasady USA w rozmowie z wiceministrem Dobrosielskim: „Jesteśmy głęboko zaniepokojeni zwiększoną presją radziecką na Polskę, najbardziej otwarcie odzwierciedloną w liście radzieckiego Komitetu Centralnego”.

LISTA DOKUMENTÓW

211	20 września, szyfrogram ambasadora w Buenos Aires Zauważalny wzrost aktywności środowisk polonijnych w Argentynie.	452
212	20 września, notatka zastępcy redaktora naczelnego „Trybuny Ludu” „W czasie pobytu na Świącie «Humanite» (10–16 bm.) odbyłem m.in. rozmowę z ambasadorem St. Kułagą, w trakcie której zwrócił on uwagę na konieczność wyraźnego zwiększenia naszej obecności propagandowej na terenie Francji”.	454
213	20 września, protokół posiedzenia Rady Ministrów Wypowiedź premiera o sytuacji wewnętrznej PRL: „Proszę towarzyszy, wypowiedzieliście się tutaj, że jest ciężko, i ciężko jest wam i nam wszystkim, i nie licytujmy się, komu najciężej”.	455
214	21 września, szyfrogram wicedyrektora GM do ministra spraw zagranicznych (do Nowego Jorku) „Bardzo zły stan zaopatrzenia rynku powoduje powstawanie napięć, w tym sytuacji strajkowych”.	456
215	21 września, szyfrogram ministra spraw zagranicznych (z Nowego Jorku) do I sekretarza KC PZPR i premiera Minister spraw zagranicznych Jugosławii „wystąpił o spotkanie, by – jak stwierdził: poinformować nas o stosunku swego kierownictwa do naszych spraw oraz o ocenach, jakie w rozmowach z nimi prezentuje Zachód”.	457
216	21 września, szyfrogram dyrektora Departamentu Łączności do ambasadora w Kairze Zagrożenie bezpieczeństwa placówki: „Prowokacje ze strony władz egipskich wobec Ambasady ZSRR mogą być rozszerzone również na dalsze Ambasady KDL, w tym także PRL”.	458
217	21 września, szyfrogram dyrektora Departamentu Łączności do stałego przedstawiciela przy ONZ w Nowym Jorku „Ponawiające się w ostatnim okresie przypadki dezercji pracowników polskich przedstawicielstw wymagają przeprowadzenia ich szczegółowej analizy”.	460
218	21 września, pilna notatka Wystosowanie przez I krajowy zjazd delegatów NSZZ „Solidarność” listu do Polonii całego świata: „Szczególnie mocno akcentowane są w Posłaniu sformułowania dotyczące «Polaków, którzy do dziś nie mogą znaleźć oparcia w żadnej organizacji polonijnej». Są one adresowane do Polaków w Związku Radzieckim”.	461
219	21 września, notatka informacyjna Konsultacje wiceministrów spraw zagranicznych Polski i Węgier „naależy ocenić pozytywnie. Dały one możliwość nie tylko	462

LISTA DOKUMENTÓW

- dokonania przeglądu stosunków dwustronnych, lecz także za-
prezentowania partnerowi węgierskiemu naszego stanowiska
wobec aktualnych problemów sytuacji wewnętrznej”.
- 220 21 września, notatka informacyjna 467
„W dniu 17 września br. z inicjatywy DPWKN przeprowadzono
w MSZ roboczą konsultację dla dyrektorów i wicedyrektorów
departamentów (biur) współpracy z zagranicą z resortów pro-
wadzących placówki naukowo-badawcze, gdzie przedstawiono
informację MSZ o głównych kierunkach i zadaniach polityki
zagranicznej PRL po IX Zjeździe”.
- 221 [przed 22 września], notatka DPWKiN 469
Instrukcja w sprawie działań propagandowych i informacyj-
nych: „Celem wszystkich działań jest tworzenie i umacnianie
międzynarodowego klimatu i warunków sprzyjających rozwią-
zywaniu kryzysu społeczno-ekonomicznego w naszym kraju”.
- 222 22 września, szyfrogram ambasadora w Rzymie do I sekretarza KC PZPR 473
i członka BP KC
Wypowiedzi sekretarza generalnego Konferencji Episkopatu
Polski i arcybiskupa metropolity krakowskiego: „Kierownictwo
episkopatu ma optymistyczną wizję co do możliwości spokoj-
nego rozwiązania obecnej fazy kryzysu na linii «Solidarność» –
Rząd i Partia”.
- 223 22 września, szyfrogram ministra spraw zagranicznych (z Nowego Jorku) 475
do I sekretarza KC PZPR i premiera
Minister spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii „życzy nam
«rozwiązania sytuacji przy pomocy środków pokojowych», gdyż
w przeciwnym przypadku będą oni postawieni w trudnej, przy-
musowej sytuacji. Z punktu widzenia Zachodu ważne jest, by nie
doszło do obcej interwencji w Polsce”.
- 224 22 września, szyfrogram ambasadora w Bukareszcie 477
Rumuńskie reakcje na wydarzenia w Polsce: „Sytuację w Pol-
sce śledzą z niezwykłą uwagą, szczególnie po pierwszym etapie
zjazdu «Solidarność», również w aspekcie rosnących trudności
rynkowych”.
- 225 22 września, notatka informacyjna 478
Uzupełnienie informacji o rozmowach ministra spraw zagra-
nicznych w Bonn: „Wizyta w RFN nastąpiła w wyniku inicja-
tywy H.D. Genschera. Inicjatywa ta wyszła naprzeciw naszym
potrzebom odbycia rozmów w RFN, która jest jednym z naszych
najważniejszych partnerów gospodarczych i politycznych na
Zachodzie”.

LISTA DOKUMENTÓW

226	23 września, szyfrogram ambasadora w Oslo do kierownika WZ KC PZPR
Spotkanie z przedstawicielami dyplomatycznymi krajów socjalistycznych: „Wszyscy wykazywali doskonałą orientację w faktach i równoczesne niezrozumienie naszych realiów”.	481
227	23 września, szyfrogram wicedyrektora GM do ministra spraw zagranicznych (do Nowego Jorku)
„Mnożą się wrogie plakaty i ulotki, w tym antyradzieckie”.	482
228	23 września, szyfrogram stałego przedstawiciela przy ONZ w Nowym Jorku
Wystąpienia w czasie XXXVI sesji Zgromadzenia Ogólnego:
„Genscher stwierdził, że wydarzenia w Polsce mają szczególne znaczenie dla sytuacji w Europie i świecie”.	484
229	23 września, pismo wicedyrektora Gabinetu Ministra do KKP NSZZ
„Solidarność”
„Ministerstwo Spraw Zagranicznych oczekuje, że «Solidarność» bezzwłocznie zaniecha [...] sprzecznych z prawem akcji w sferze stosunków zagranicznych, które mogą przynieść szkodę interesom Państwa”.	485
230	23 września, pismo dyrektora Departamentu ds. Stosunków z ZSRR do ambasady w Moskwie
Zwrócenie uwagi na „konieczność zainteresowania się Ambasadą – w uzgodnieniu z kompetentnymi władzami ZSRR – grami Stanisława Augusta Poniatowskiego i Stanisława Ignacego Witkiewicza”.	486
231	24 września, szyfrogram ministra spraw zagranicznych (z Nowego Jorku) do I sekretarza KC PZPR i premiera
„W rozmowach z niektórymi min. SZ Europy Zach., w odpowiedzi na ich stwierdzenia, że «Solidarność» poszła zbyt daleko i ktoś musi nakłonić ją do rozsądku, zadałem rozmówcom pytanie, dlaczego takie oceny adresują tylko do przedstawiciela rządu polskiego, a nie starają się, by dotarły do Solidarności”.	487
232	24 września, szyfrogram ministra spraw zagranicznych (z Nowego Jorku) do I sekretarza KC PZPR i premiera
„Dłuższa rozmowa z A. Gromyko, poświęcona głównie z jego inicjatywy – sytuacji w Polsce”.	488
233	24 września, szyfrogram wiceministra Wiejacza do ministra spraw zagranicznych (w Nowym Jorku)
List otwarty intelektualistów polskich „nie wymaga odpowiedzi”.	489
234	25 września, szyfrogram ambasadora w Londynie
„Impreza katyńska miała agresywny charakter pod hasłem walki z komunizmem i dominacją radziecką w PRL”.	490

LISTA DOKUMENTÓW

235	25 września, szyfrogram ambasadora w Berlinie
Wstrzymanie kolportowania w NRD uchwalonego przez NSZZ „Solidarność” posłania do ludzi pracy Europy Wschodniej.	491
236	25 września, szyfrogram ministra spraw zagranicznych (z Nowego Jorku) do I sekretarza KC PZPR i premiera
„Doskonale zorientowanie” sekretarza stanu USA „w polskiej sytuacji, otwarta postawa w rozmowie – odbiegająca zasadniczo od zimnowojennego wizerunku publicznych wystąpień”.	492
237	[po 25 września], notatka wicedyrektora Departamentu IV
Rozmowa premiera Francji z Anną Walentynowicz „ma określoną wymowę polityczną – jest wsparciem dla ekstremistycznego skrzydła w Solidarności”.	493
238	28 września, okólnik zastępcy kierownika WZ KC PZPR
„Pierwsze dwa dni drugiej tury Zjazdu «S» potwierdzają przewidywania, że będzie ona politycznie spokojniejsza, ale bez zmian dotychczasowych głównych kierunków”.	494
239	28 września, notatka dyrektora Departamentu IV
Inicjatywa burmistrza Flensburga udzielenia pomocy mieszkańcom Kołobrzegu: „Zamiar osobistego przekazywania leków w Kołobrzegu oprócz negatywnego dla nas wydźwięku propagandowego może stanowić element nacisku na władze miejskie na rzecz skłonienia ich do podjęcia idei współpracy z Flensburgiem”.	495
240	[po 28 września], notatka dyrektora GM
Nowojorskie spotkanie ministrów spraw zagranicznych Polski i Izraela „było szczere i podyktowane wzajemnie najlepszymi intencjami, które będą mottem naszej wspólnej polityki”.	497
241	[przed 29 września], notatka ambasady w Sztokholmie
Wyjaśnienia korespondenta „Trybuny Ludu” w sprawie medialnego relacjonowania prośby o azyl złożonej przez pracownika placówki.	500
242	30 września, szyfrogram ambasady w Ottawie
„Radio i cała prasa poświęca dużo miejsca ostatniej masowej ucieczce pasażerów” z TSS „Stefan Batory”.	502
243	30 września, notatka MSW
Informacje punktu operacyjnego w Algierze w sprawie rozmów przywódców państw socjalistycznych na Krymie: „podkreślono, że we wszystkich europejskich krajach socjalistycznych istnieją warunki do wystąpienia ostrych kryzysów społeczno-gospodarczych «na wzór polski»”.	503

LISTA DOKUMENTÓW

244	[wrzesień], notatka Wydziału Socjalno-Zawodowego i Wydziału Zagranicznego KC PZPR (fragment)
„Jeżeli chodzi o postawę przedstawicieli «Solidarności» za granicą, to ocena w tym względzie jest bardzo zróżnicowana”.	504
245	1 października, szyfrogram wicepremiera Obodowskiego (z Paryża) do I sekretarza KC PZPR i premiera
Rozmowy prowadzone w Paryżu „wykazały dalszą wolę polityczną Francji podtrzymania i rozwoju stosunków z Polską, aczkolwiek w konkretnych decyzjach gospodarczych wystąpiła wstrzeźliwość”.	512
246	1 października, pismo ambasadora w Berlinie
Publikacja „w prasie szwajcarskiej oraz austriackiej artykułów o rzekomych roszczeniach terytorialnych NRD” tematem rozmowy z wschodnioniemieckim wiceministrem spraw zagranicznych.	514
247	1 października, notatka informacyjna
Rozmowy wiceministra Dobrosielskiego: „Ambasadora Francji wezwałem dla przekazania naszej reakcji na fakt przyjęcia Walentynowicz przez Premiera P. Mauroy”; ambasadorowi Holandii „zwróciłem uwagę na fragment dot. Polski w przemówieniu ich ministra spraw zagranicznych na Sesji Zgromadzenia Ogólnego NZ, który nie służy sprawie polskiej ani stosunkom polsko-holenderskim”.	516
248	2 października, szyfrogram ambasadora w Wiedniu
Zróżnicowane opinie o polskiej emigracji zarobkowej w Austrii zarejestrowane na potrzeby przygotowywanego reportażu telewizyjnego.	517
249	2 października, szyfrogram ambasadora w Buenos Aires
„Związek Polaków w Argentynie rozwija akcję zbiórki pieniędzy i żywności dla głodującego kraju pod hasłami antykomunizmu i wrogości do Polski Ludowej”.	519
250	[po 2 października], notatka ambasadora w Brasili
Wizyta ministra spraw zagranicznych w Brazylii „jest ważnym krokiem do zbliżenia i rozwoju stosunków politycznych oraz intensyfikacji stosunków gospodarczych, kulturalnych i naukowych”.	520
251	5 października, szyfrogram ambasady w Madrycie
Minister spraw zagranicznych Hiszpanii w rozmowie z ministrem Czynkiem „okazał pełne zrozumienie rządu hiszpańskiego dla sytuacji w Polsce i w nawiązaniu do rozmów w N. Jorku poinformował, iż rząd hiszpański jest gotów okazać Polsce pomoc gospodarczą”.	523

LISTA DOKUMENTÓW

252	5 października, szyfrogram stałego przedstawiciela przy Biurze Narodów Zjednoczonych w Genewie
Brak precyzyjnych przepisów w sprawie pobierania prowizji od krótkoterminowych wynagrodzeń obywateli polskich zatrudnionych w instytucjach międzynarodowych.	524
253	5 października, szyfrogram stałego przedstawiciela przy ONZ w Nowym Jorku
W sprawach wyborczych „zaczęliśmy się spotykać z zapytaniami o stopień pewności utrzymania poparcia naszej kandydatury przez grupę regionalną”.	525
254	5 października, szyfrogram ministra spraw zagranicznych do ambasadora w Rzymie i szefa Zespołu ds. Stałych Kontaktów Roboczych ze Stolicą Apostolską
„Zaszła pilna potrzeba mego wyjazdu do Rzymu, oczywiście pod warunkiem, że będę się mógł spotkać – obok Colombo i Casarolego – z papieżem”.	526
255	5 października, okólnik dyrektora Departamentu V
Nowojorskie spotkanie ministrów spraw zagranicznych Polski i Izraela „odbyło się z inicjatywy izraelskiej [...]. Podkreślamy, że istnienie spraw będących przedmiotem wspólnego zainteresowania jest naturalne w świetle wielowiekowego współżycia Polaków ze społecznością żydowską”.	527
256	6 października, szyfrogram ambasady w Kairze
Informacja o przeprowadzeniu zamachu na prezydenta Egiptu.	529
257	7 października, szyfrogram konsula generalnego w Nowym Jorku
Pobyt w USA wiceprzewodniczącego Stowarzyszenia Autorów ZAiKS: „Życzeniem środowisk żydowskich w USA jest przygotowanie przez nas w Polsce uroczystego programu obchodów 40 rocznicy powstania w gettcie warszawskim”.	530
258	7 października, szyfrogram dyrektora Departamentu V do ambasady w Damaszku
„Starajcie się nawiązać kontakt z towarzyszami Irackiej Partii Komunistycznej” w sprawie uprowadzenia polskiego obywatela w Iraku.	531
259	8 października, szyfrogram ambasadora w Sofii
Premier Bułgarii „podkreślając wagę, jaką przywiązują do braterskich stosunków współpracy między obu partiami, akcentował przede wszystkim wielkie zaniepokojenie sytuacją w Polsce”.	533
260	8 października, okólnik kierownika WZ KC PZPR
„Zakończenie Zjazdu «S» przebiegało w atmosferze pośpiechu i chaotycznej dyskusji wraz z końcówą, szóstą, turą wyborów”.	534

LISTA DOKUMENTÓW

261	8 października, notatka I sekretarza KZ PZPR ambasady w Bagdadzie
Wicepremier Jedynek w czasie pobytu w Iraku „stwierdził, że nie czekając na nowe decyzje R.M. należy, kierując się rachunkiem ekonomicznym i gospodarskim podejściem do społecznych środków, podejmować decyzje płacowe bezpośrednio na budowach”.	535
262	8 października, notatka wicedyrektora Departamentu Prawno-Traktatowego
Konsultacje z przedstawicielami Prokuratury Generalnej w sprawie międzynarodowej aktywności NSZZ „Solidarność”: „Z dokonanej wymiany poglądów wynika, że: można by zwrócić się do Urzędu Rady Ministrów o spowodowanie za pośrednictwem właściwych ministrów, aby kierownicy zakładów pracy poddali ścisłej kontroli wykorzystywanie zakładowych teleksów”.	536
263	[przed 9 października], notatka Gabinetu Ministra
Konieczne wprowadzenie ograniczeń w sprawie organizowania służbowych wyjazdów zagranicznych i przyjmowania w Polsce delegacji z poszczególnych krajów.	537
264	11 października, pismo ambasady w Kolonii
„Należy ponownie rozważyć celowość naszej współpracy” w sprawie organizacji wystawy w Gdańsku i Norymberdze.	544
265	[przed 12 października], notatka Departamentu I (fragment)
Stan relacji polsko-bułgarskich: „Wydarzenia w Polsce wywarły istotny wpływ na atmosferę dwustronnych stosunków zawężając w poważnym stopniu płaszczyzny współpracy w wielu dziedzinach”.	546
266	12 października, notatka pracownika Departamentu V
Wnioski pokontrolne dotyczące funkcjonowania ambasady w Damaszku: „Pilnego rozwiązania wymaga także kwestia rozliczeń dewizowych między bankiem syryjskim i Ambasadą”.	549
267	12 października, notatka informacyjna
Andrzej Celiński w rozmowie z dyrektorem Departamentu III „poinformował, iż L. Wałęsa uda się do Stanów Zjednoczonych na zaproszenie L. Kirklanda, przewodniczącego Centrali AFL-CIO, w drugiej połowie listopada. «Solidarność» chciałaby wizytę bardzo starannie przygotować i dlatego już przed wyjazdem rozpoznawczym prosi MSZ o opinie i sugestie”.	552
268	13 października, szyfrogram ministra spraw zagranicznych (z Rzymu) do I sekretarza KC PZPR i premiera
W rozmowie z Janem Pawłem II „zmuszony byłem zadramatyzować oceny i prognozy oraz polemizować z jego «lekkim» stanowiskiem”.	555

LISTA DOKUMENTÓW

269	13 października, wyciąg korespondencyjny z szyfrogramu ambasady w Paryżu	557
	Wizyta ministra spraw zagranicznych Francji w Polsce „odbiła się szerokim echem w kołach oficjalnych i środkach przekazu, w tonie pozytywnym”.	
270	13 października, szyfrogram wicedyrektora Departamentu III do ambasadora w Ottawie	558
	Konieczne ograniczanie zagranicznej aktywności NSZZ „Solidarność”: „Działalność Biura Solidarności w Nowym Jorku była-by z punktu widzenia prawa polskiego nielegalna”.	
271	13 października, notatka sekretarza ambasady w Ottawie	559
	Rozmowy w MSZ Kanady: „Jeśli chodzi o sprawy Polskie – ich zdaniem sytuacja jest poważna”.	
272	13 października, notatka informacyjna	561
	Obrady XXXVI sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ: „Na 147 państw, które wystąpiły w debacie generalnej, problem Polski poruszyło 15 państw, nie licząc Polski: 9 europejskich i 6 pozaeuropejskich”.	
273	14 października, szyfrogram ambasadora w Phenianie	563
	„Milczenie środków masowego przekazu o kryzysie polskim poddyktowane jest sytuacją wewnętrzną KRLD”.	
274	14 października, szyfrogram ambasadora w Paryżu	565
	Wizyta przewodniczącego NSZZ „Solidarność” we Francji: „Celem ograniczenia wrogiego nam charakteru planowanych imprez w Lens ustosunkowałem się krytycznie do koncepcji tej części wizyty”.	
275	14 października, szyfrogram ambasadora w Paryżu	566
	Podczas konferencji prasowej delegacji NSZZ „Solidarność” zorganizowanej w czasie wizyty we Francji „Wałęsa, Geremek i inni unikali bezpośrednich ataków na ustrój i rząd PRL”.	
276	15 października, szyfrogram ambasadora w Ulan Bator	568
	Konflikt personalny pracowników placówki – konieczne odwołanie Andrzeja Czechowicza do kraju.	
277	15 października, szyfrogram ambasadora w Paryżu	570
	Zróżnicowane reakcje polityczne i medialne na wizytę przewodniczącego NSZZ „Solidarność” we Francji.	
278	15 października, notatka Protokołu Dyplomatycznego	572
	Interwencja konsula generalnego ZSRR w sprawie poprawy zaopatrzenia dla obywateli radzieckich w Polsce.	

LISTA DOKUMENTÓW

279	16 października, szyfrogram ambasadora w Vientiane Rozmowy z przedstawicielami władz Laosu i członkami korpusu dyplomatycznego na temat sytuacji w PRL: „Działacze partyjni i przedstawiciele władz interesują się sytuacją w Polsce w sposób umiarkowany i b. życzliwy”.	573
280	17 października, okólnik dyrektora Departamentu Studiów i Programowania Kolejna runda spotkania KBWE w Madrycie: „Wznowienie prac może przynieść zaostrzenie polemik”.	575
281	17 października, szyfrogram ambasadora w Hanoi Trudności w realizacji polskich kontraktów w Wietnamie.	577
282	19 października, okólnik ministra spraw zagranicznych „IV Plenum podtrzymało generalną linię uchwał IX Zjazdu przy głównym akcencie na konsekwentną, czytelną i skuteczną realizację tych uchwał. Brak takiego działania był przyczyną krytyki kierownictwa partyjnego, co spowodowało rezygnację I Sekretarza”.	578
283	19 października, okólnik dyrektora Departamentu II Informacja Stanisława Cioska dla ambasadorów krajów socjalistycznych na temat działań NSZZ „Solidarność”: „Przyjęty [...] program opozycyjny otwiera nowy etap walki politycznej i zakłada tworzenie nowych struktur polityczno-ustrojowych”.	580
284	20 października, szyfrogram ambasadora w Moskwie Rozmowy dyrektora DPWkiN w MSZ ZSRR: „Zmianę na stanowisku I Sekretarza PZPR przyjęto z nieukrywanym zadowoleniem”.	581
285	20 października, pilna notatka Rozmowa przedstawicieli NSZZ „Solidarność” z wicedyrektorem Departamentu IV: „Bujak złożył deklarację, że w czasie pobytu jego delegacji w RFN uwzględni wszystkie nasze postulaty i zalecenia”.	582
286	21 października, szyfrogram ambasadora w Paryżu Ocena wizyty przewodniczącego NSZZ „Solidarność” we Francji: „Pierwsze wrażenia do sprawdzenia: nadal działa charizma W., nadal zdecydowanie przeważa mit «Solidarności» jako idealistycznej siły demokratycznej, niedostatecznie dociera nasza ocena związku i jej tendencji, w tym destruktywnej”.	587
287	21 października, notatka Zarządu II Sztabu Generalnego WP Wykrycie przez władze w Bejrucie transportu broni w samolocie PLL LOT: „Zasadniczą przyczyną odkrycia zawartości tych przesyłek było bardzo słabe techniczne zabezpieczenie, słabe zamki, walizki ze skaju itp.”.	588

LISTA DOKUMENTÓW

288	[po 21 października], notatka dyrektora Departamentu II Interwencja radcy ambasady ChRL w związku z opublikowaniem w „Życiu Warszawy” artykułu „Tajwan – wyspa wspaniała”.	591
289	22 października, szyfrogram wiceministra handlu zagranicznego do ambasadora w Islamabadzie Wstrzymanie realizacji kredytowego kontraktu na dostawę statków do Pakistanu.	593
290	22 października, notatka informacyjna Konsultacje wiceministrów spraw zagranicznych PRL i NRD: „Rozmowy w MSZ koncentrowały się na ocenie stosunków dwustronnych. Omówiono także niektóre problemy międzynarodowe”.	594
291	22 października, pismo wicedyrektora Departamentu IV do dyrektora DPWKiN Brak postępów w rokowania z Francją w sprawie stacji naukowej PAN i Biblioteki Polskiej w Paryżu.	599
292	23 października, szyfrogram ambasadora w Kolonii Trudności w uzyskaniu kolejnych kredytów w RFN.	600
293	24 października, szyfrogram ambasady w Bagdadzie „Od dłuższego czasu notujemy niepokojącą sytuację ekonomiczno-produkcyjną na polskich budowach w Iraku”.	602
294	26 października, szyfrogram ambasady w Trypolisie „Na budowie w Dernie miała miejsce 17 bm. kilkugodzinna przerwa w pracy z szeregiem żądań, w tym głównie socjalno-bytowych”.	603
295	26 października, notatka chargé d'affaires ambasady w Singapurze (fragmenty) „W okresie ostatnich 4 lat stosunki polsko-singapurskie charakteryzowały się, chociaż skromną, ale odczuwalną tendencją rozwojową”.	604
296	27 października, szyfrogram ambasadora w Ulan Bator „Sytuacja w Polsce po IV Plenum KC PZPR jest tematem stałych dyskusji wśród tutejszych kadr mongolskich i radzieckich (na szkoleniach partyjnych akcentuje się obok sytuacji kontrewolucyjnej w Polsce także niewdzięczność Polaków wobec ZSRR i prozachodnie nastawienie)”.	607
297	27 października, szyfrogram ambasadora w Moskwie Zróżnicowane oceny przebiegu sesji Międzynarodowej Organizacji Dziennikarzy.	608

LISTA DOKUMENTÓW

298	27 października, szyfrogram wicedyrektora DSiP (z Madrytu) Narada przedstawicieli krajów socjalistycznych w czasie spotkania KBWE: „Dominuje przekonanie, że w pierwszym okresie obrad spotkania w Madrycie nie będzie istotnego postępu”.	609
299	27 października, notatka informacyjna Informacja ministra spraw zagranicznych dla przedstawicieli dyplomatycznych Francji, Wielkiej Brytanii, Szwecji i RFN na temat sytuacji w kraju, która „bardzo szybko ewoluuje w niebezpiecznym kierunku, co może grozić konfrontacją”.	610
300	28 października, notatka informacyjna Relegowanie pięciu studentów polskich z Politechniki Lwowskiej i wydalenie ich z terytorium ZSRR.	612
301	28 października, notatka Departamentu Studiów i Programowania „Nie wydaje się, aby dążenia niektórych kręgów EWG do instytucjonalizacji stosunków z Polską przybrały w najbliższym czasie formę oficjalnej propozycji”.	615
302	28 października, notatka informacyjna MSW Opinie o wizycie ministra spraw zagranicznych w Watykanie: „Generalnie rzecz biorąc ocenia się ją tu jako wizytę nieudaną, źle przygotowaną merytorycznie ze strony polskiej”.	618
303	30 października, szyfrogram ambasadora w Kolonii „Zdaniem kanclerza Jaruzelskiemu potrzebny jest teraz taki program, który przekonałby społeczeństwo i pociągnąłby je za sobą, kończąc strajki i umożliwiając normalny tok pracy”.	620
304	30 października, okólnik ministra spraw zagranicznych „V Plenum potwierdziło aktualność uchwały IV Plenum”.	622
305	30 października, szyfrogram stałego przedstawiciela przy ONZ w Nowym Jorku „Bieżącą sesję ZO ONZ wykorzystujemy dla starań na rzecz obniżki naszej składki”.	623
306	30 października, szyfrogram dyrektora Departamentu III do ambasadora w Waszyngtonie Ambasador USA w rozmowie z ministrem spraw zagranicznych „oświadczył, że [...] rząd USA unika wszystkiego, co mogłoby wywierać wpływ na układ stosunków między «S» a władzami”.	625
307	30 października, notatka Departamentu III Projekt instrukcji dla ambasadora w Waszyngtonie w związku z planowaną wizytą przewodniczącego NSZZ „Solidarność” w USA: ewentualne „przyjęcie Wałęsy przez prezydenta lub innego wysokiego przedstawiciela Administracji byłoby interpretowane przez «Solidarność» jako poparcie dla	626

LISTA DOKUMENTÓW

- aspiracji politycznych W. i jego organizacji. Byłoby to szkodliwe dla rozwoju sytuacji w Polsce i wokół Polski oraz dla stosunków polsko-amerykańskich”.
- 308 2 listopada, notatka ambasady w Budapeszcie 628
 Tematyka polska w węgierskich działaniach propagandowych: „Zwrot w polityce informacyjnej węgierskich środków masowego przekazu nastąpił po wystosowaniu listu KC KPZR do KC PZPR w czerwcu br. i uchwale Biura Politycznego KC WSPR z dnia 10 czerwca br.”.
- 309 2 listopada, notatka Wydziału Ideologicznego KC KPZR 632
 Przygotowania do uroczystości rocznicowych rewolucji październikowej.
- 310 3 listopada, szyfrogram dyrektora Departamentu Łączności do ambasadora w Moskwie 634
 „Została zaakceptowana przez Ministra Czyrka koncepcja reaktywowania bezpośredniej łączności radiowej Centrali MSZ z Ambasadą PRL w Moskwie”.
- 311 3 listopada, notatka Departamentu Prawno-Traktatowego [?] 635
 Ocena postulatów NSZZ „Solidarność” w sprawie zasadności roszczeń obywateli PRL dotyczących okresu II wojny światowej.
- 312 3 listopada, notatka informacyjna 639
 Międzynarodowy kontekst I krajowego zjazdu delegatów NSZZ „Solidarność”: „Celowym jest stałe przypominanie o konieczności przestrzegania w międzyn. działalności zw. zaw. zasad polityki zagranicznej PRL i zdecydowane reagowanie na przypadki naruszania tych zasad”.
- 313 3 listopada, notatka informacyjna MSW 644
 Plany delegacji rabinów ortodoksyjnych dotyczące spotkania z kierownikiem Urzędu do Spraw Wyznań i remontów cmentarzy żydowskich: „Komitet rabinów nastawia się wyraźnie na finansowanie własnymi środkami odbudowy niektórych obiektów lub cmentarzy”.
- 314 3 listopada, notatka ambasady w Budapeszcie 645
 Znaczne ograniczenia w polsko-węgierskiej współpracy kulturalnej.
- 315 4 listopada, szyfrogram ambasadora w Vientiane 649
 Konflikt personalny pracowników placówki.
- 316 4 listopada, szyfrogram ambasadora w Canberze 650
 Dyrektor australijskiego ośrodka analitycznego „był w wąskim gronie na wystąpieniu Kissingera, który dużo uwagi poświęcił Polsce” i „twierdził, że mylił się przewidując «rychłą inwazję»”.

LISTA DOKUMENTÓW

317	4 listopada, szyfrogram ambasadora w Sofii
Wprowadzenie ograniczeń w wywozie niektórych towarów spożywczych i przemysłowych z Bułgarii.	651
318	4 listopada, notatka informacyjna
Ambasador USA w rozmowie z wiceministrem Wiejaczem „stwierdził, że USA nie zamierzają się mieszać w wewnętrzne sprawy Polski, a nawet unikać będą takich oświadczeń czy zachowań, które mogłyby być jednostronnie interpretowane jako poparcie sił antysocjalistycznych”.	652
319	[po 4 listopada], notatka Wydziału Zagranicznego i Wydziału Ideologicznego KC PZPR
Moskiewskie spotkanie przedstawicieli partii komunistycznych: „Jednym z istotnych, choć nie pierwszoplanowym wątkiem w dyskusji na naradzie była kwestia kryzysu w Polsce oraz międzynarodowych reperkusji tego kryzysu”.	653
320	5 listopada, szyfrogram ambasadora w Luandzie
Wyrok sądowy w sprawie zatrzymania statku rybackiego „Al Razaza” „podtrzymujący wyrok sądu pierwszej instancji, a więc uznający winę kapitana”.	659
321	5 listopada, protokół posiedzenia Sekretariatu KC PZPR (fragmenty)
Informacja Stefana Olszowskiego o naradzie przedstawicieli partii komunistycznych w Moskwie: „Jest duży rozdziew między oczekiwaniami naszych sojuszników a naszą sytuacją”.	660
322	5 listopada, pismo wicedyrektora Departamentu V do MHZ
„Niniejszym informuję, że w najbliższym czasie do Ugandy (planowany termin 10 listopada) uda się Ambasador J. Witek z Nairobi w celu dokonania rozeznania co do możliwości normalizacji naszych stosunków bilateralnych”.	662
323	6 listopada, szyfrogram ambasadora w Moskwie
Relacja kierownika WZ KC PZPR o rozmowach w KC KPZR: „Tow. Rusaków podkreślał, że KPZR bardzo głęboko przeżywa polski kryzys”.	664
324	6 listopada, szyfrogram konsulatu generalnego w Nowym Jorku do Banku Handlowego i MHZ
„LOT zalega z płatnościami dla BP z tytułu zapłaty za paliwo pobrane w październiku br. na sumę 468,2 tys. dolarów”.	665
325	6 listopada, szyfrogram stałego przedstawiciela przy ONZ w Nowym Jorku
„Waldheim wystosował list do gen. Jaruzelskiego z prośbą o interwencję” w sprawie uwolnienia Alicji Wesołowskiej.	666

LISTA DOKUMENTÓW

326	6 listopada, notatka Ministerstwa Finansów
„W dniu 6 listopada 1981 r. Prezydium Rządu podjęło decyzję w sprawie zwrócenia się do Międzynarodowego Funduszu Walutowego oraz do Międzynarodowego Banku Odbudowy i rozwoju o ponowne przyjęcie Polski w poczet członków tych instytucji”.	667
327	[po 6 listopada], notatka informacyjna
Konsultacje dyrektora DPWKiN w MSZ NRD: „Towarzysze z NRD wielokrotnie podkreślali w każdej rozmowie swoje zaniepokojenie sytuacją w Polsce”.	670
328	7 listopada, szyfrogram ambasadora w Moskwie
„W rozmowie Bajbakow wyraził zaskoczenie z powodu informacji o przystąpieniu Polski do Międzynarodowego Funduszu Walutowego”.	672
329	8 listopada, szyfrogram ambasadora w Sofii
Bułgarskie zastrzeżenia wobec działalności Ośrodka Informacji i Kultury Polskiej.	673
330	9 listopada, okólnik ministra spraw zagranicznych
Rozmowy I sekretarza KC PZPR z prymasem Polski i przewodniczącym NSZZ „Solidarność”: „W toku spotkania” prymas „podzielił krytyczną ocenę sytuacji w kraju, zwłaszcza odnośnie niektórych przejawów działalności «S»”, Wałęsa „broniał częściowo linii «S», zapowiadał zmianę polityki konfrontacyjnej na rzecz współdziałania z rządem”.	674
331	10 listopada, niepodpisana notatka
W trakcie spotkania z przewodniczącym autriackiej Rady Narodowej minister spraw zagranicznych poinformował „o nienaruszalności naszego sojuszu z ZSRR i w ramach UW, wskazując, że ZSRR udziela naszemu krajowi wszechstronnej pomocy gospodarczej i jest zdania, że Polacy sami powinni rozwiązać swoje problemy. Zaznaczył, iż ZSRR jest przeciwny próbom Zachodu wyrwania naszego kraju z UW i systemu socjalistycznego”.	675
332	10 listopada, projekt notatki wiceministra Wiejacza
Plan przeciwdziałania międzynarodowym konsekwencjom sytuacji wewnętrznej PRL.	677
333	11 listopada, szyfrogram ambasadora w Budapeszcie
Ocena prelekcji Marka Nowakowskiego w Ośrodku Informacji i Kultury Polskiej: „Naszym zdaniem tego typu osobnicy nie powinni być wysyłani za granicę”.	679

LISTA DOKUMENTÓW

334	11 listopada, notatka MON
„Melduję Obywatelowi Generalowi, że w związku z niezgłoszeniem się do pracy Zastępcy Szefa Zarządu I Sztabu Generalnego WP płk. Ryszarda KUKLIŃSKIEGO [...] podjęto czynności poszukiwawczo-wyjaśniające”.	680
335	12 listopada, szyfrogram ambasadora w Paryżu
Prymas Polski w czasie powitania na lotnisku i rozmowy w ambasadzie „podkreślał usilnie poparcie kościoła dla programu gen. Jaruzelskiego jako jedynej alternatywy chaosu i anarchii”.	681
336	12 listopada, notatka informacyjna MSW
Polskie informacje na temat sytuacji wewnętrznej przekazane stronie radzieckiej „zostały [...] ocenione przez Wydział Zagraniczny KC KPZR jako zbyt optymistyczne, szczególnie jeśli chodzi o rolę Kościoła katolickiego i intencje papieża odnośnie pomocy w rozwiązaniu kryzysu w Polsce”.	683
337	12 listopada, meldunek MSW
„Bułgarskie MSW oceniając obecny sezon turystyczny sformułowało ocenę, według której zachowanie się polskich turystów w tym kraju było poprawne i nie odbiegało w zasadzie od stanu z lat poprzednich”.	685
338	12 listopada, szyfrogram wicedyrektora Departamentu IV do p.o. szefa misji wojskowej w Berlinie Zachodnim
Instrukcja w sprawie odrzucenia ewentualnego zaproszenia na uroczystość upamiętniającą sportowców poległych w czasie II wojny światowej: „Do zaproszenia dołączono listę 25 olimpijczyków, w tym 2, którzy zginęli w Katyniu”.	686
339	13 listopada, szyfrogram wicedyrektora DSiP (z Madrytu)
„Wzrost zainteresowania sprawami polskimi na spotkaniu [KBWE] w Madrycie. W kularach b. pozytywnie komentowane spotkanie Jaruzelski–Glemp–Wałęsa”.	687
340	13 listopada, szyfrogram dyrektora generalnego MHZ do ambasadora w Islamabadzie
Ograniczenia w realizacji kontraktu na sprzedaż statków Pakistanowi.	688
341	13 listopada, okólnik wiceministra Wiewicza
Instrukcja w sprawie ograniczania i monitorowania międzynarodowej aktywności NSZZ „Solidarność”: „Będziemy reagować w przypadku wystąpień niezgodnych ze statutem «S» i porozumieniami”.	689

LISTA DOKUMENTÓW

- 342 14 listopada, pilna notatka 690
 W związku z pobytem delegacji Regionu Mazowsze NSZZ „Solidarność” w RFN „dla kierownictwa polskiego powstaje pytanie, jak pogodzić ostatnie posunięcia DGB wobec Solidarności z deklaracjami polityków RFN o powstrzymaniu się przed ingerowaniem w nasze sprawy”.
- 343 [po 16 listopada], niepodpisana notatka 694
 Informacja ministra spraw zagranicznych dla ambasadorów krajów socjalistycznych: „Nie udało się nam pohamować narastającego kryzysu społeczno-gospodarczego. Wykorzystują to siły nam wrogie do ataków na partię i socjalizm”.
- 344 17 listopada, szyfrogram ambasadora w Moskwie 698
 Ambasador USA „wyrażał zdziwienie, dlaczego tak długo istnieje bezwład i anarchia, dlaczego naród posiadający dużą ilość wykształconych ludzi nie rozumie, że tylko praca może wyprowadzić kraj z trudnej sytuacji”.
- 345 17 listopada, szyfrogram konsula generalnego w Chicago 699
 „16 bm. jury uznało Zacharskiego za winnego. Wymiar kary nastąpi 14 grudnia br.”.
- 346 17 listopada, szyfrogram ambasadora w Kopenhadze 700
 „Konieczna była natychmiastowa interwencja przedstawiciela ambasady, któremu udało się obronić kapitana, i statek w przewidzianym czasie opuścił port. Wszystko wskazuje na to, że w kasie znajdowały się narkotyki, o czym byli poinformowani Duńczycy”.
- 347 17 listopada, okólnik ministra spraw zagranicznych 701
 Instrukcja do rozmów na temat sytuacji wewnętrznej PRL: „Przebieg uroczystości 11 listopada br. nie zawierał nowych, zaskakujących treści, natomiast miał szerszy zakres niż dawniej. Uroczystości wykorzystywane dla celów antyradzieckich”.
- 348 17 listopada, szyfrogram wicedyrektora Departamentu V do ambasadora w Addis Abebie 703
 Przygotowanie szkoleniowego filmu dokumentalnego na prośbę Etiopczyków: „Przepróście gospodarzy za opóźnienia”.
- 349 19 listopada, szyfrogram dyrektora Departamentu IV do ambasadora w Atenach 704
 „Stałe stanowisko Polski ws. problemu cypryjskiego obejmujące neutralność, suwerenność i integralność terytorialną Cypru, wycofanie wszystkich stacjonujących na wyspie wojsk i personelu wojskowego, likwidację baz”.

LISTA DOKUMENTÓW

350	19 listopada, szyfrogram szefa misji w Kaesongu Na Półwyspie Koreańskim „od kilku miesięcy ton wypowiedzi i ocen ze strony północnej – ulega zaostrzeniu”.	705
351	[przed 20 listopada], notatka Departamentu IV i Departamentu Konsularnego Konieczne podjęcie negocjacji z RFN w sprawie emigracji obywateli polskich: „W razie [...] rozmów z RFN należałoby otworzyć odrębny kanał rozmów w sprawach finansowo-kredytowych, w tym np. kwestię częściowego umorzenia zadłużenia polskiego w RFN (kredyty gwarantowane)”.	706
352	20 listopada, szyfrogram ambasadora w Paryżu Informacje przedstawiciela Ministerstwa Finansów: „19 bm. rozpoczęła się pierwsza runda rokowań w sprawie przełożenia nowych płatności z tytułu kredytów gwarantowanych w 1982”.	711
353	20 listopada, notatka dyrektora Departamentu I MSW Według radzieckich ocen „działalność sił antysocjalistycznych w Polsce, a zwłaszcza sukcesy tych sił w dziedzinie ideologicznej, idą w parze z postępującą ofensywą polityczną i ideologiczną państw NATO przeciwko ZSRR i wspólnocie socjalistycznej”.	713
354	20 listopada, notatka Departamentu II Tezy do rozmowy ministra spraw zagranicznych z ambasadorem Nowej Zelandii: „Niepokój budzą utrzymujące się od lat na prawie niezmiennym poziomie niekorzystne dla nas relacje we wzajemnych obrotach (stosunek 1:8)”.	716
355	20 listopada, niepodpisana notatka Tezy do rozmowy I sekretarza KC PZPR [?] z ambasadorem USA: „Polska potrzebuje spokoju wewnętrznego i zewnętrznego dla rozwiązania problemów, jakie się nagromadziły”.	718
356	23 listopada, notatka konsultanta Departamentu Studiów i Programowania Sytuacja w Polsce głównym tematem rozmów w Niemczech Wschodnich: „kierownictwo Partii ma zamiar wzmocnić i uodpornić NRD przed błędami PZPR”.	724
357	[przed 24 listopada], notatka Wydziału Administracyjnego i Wydziału Zagranicznego KC PZPR „Po I Krajowym Zjeździe «Solidarności» współpraca międzynarodowa tego związku weszła w nowy – jakościowo – etap”.	727
358	24 listopada, szyfrogram ambasadora w Limie Relacje chargé d'affaires ambasady w Quito o ataku na placówkę i sytuacji wewnętrznej Ekwadoru.	733
359	24 listopada, szyfrogram ambasady w Berlinie „Współpraca kulturalna PRL–NRD kształtuje się na znacznie niższym poziomie w stosunku do lat ubiegłych”.	734

LISTA DOKUMENTÓW

- 360 24 listopada, pilna notatka 735
Wizyta ministra spraw zagranicznych w Wielkiej Brytanii „miała miejsce w związku z inicjatywą brytyjskiego ministra spraw zagranicznych, Lorda Carringtona, który w czerwcu br. w czasie mojej oficjalnej wizyty w W. Brytanii zaproponował odbywanie w miarę potrzeby roboczych spotkań dla omówienia ważniejszych problemów międzynarodowych i stosunków dwustronnych”.
- 361 24 listopada, pilna notatka 739
Przewidywane trudności w uzgodnieniu komunikatu z planowanego posiedzenia Komitetu Ministrów Spraw Zagranicznych Układu Warszawskiego: „W razie potrzeby w porozumieniu ze stroną radziecką będziemy poszukiwać formuł godzących stanowiska wszystkich uczestników, jak to robiliśmy tradycyjnie na poprzednich spotkaniach”.
- 362 24 listopada, pismo ambasady w Ankarze 742
Konieczne podjęcie zdecydowanych działań i naprawienie „kolejnych zaniedbań” w sprawie upamiętnienia Adama Mickiewicza w Turcji.
- 363 [przed 25 listopada], notatka Departamentu II [?] 743
„Nowym elementem w problematyce polonijnej stało się pojawienie w ciągu minionych 2 lat na terenie Australii 4–6 tys. grup Polaków przybyłych głównie via Wiedeń”.
- 364 25 listopada, szyfrogram ambasadora w Waszyngtonie 746
Spotkanie ambasadorów krajów socjalistycznych akredytowanych w USA poświęcone bieżącym wydarzeniom międzynarodowym.
- 365 25 listopada, szyfrogram ambasadora w Brukseli 748
Rozmowy przedstawicieli NSZZ „Solidarność” z urzędnikami EWG: „W naszych sondażach informacje Geremka znalazły w zasadzie potwierdzenie, ale szczegóły rozmów są w Komisji utrzymywane w tajemnicy”.
- 366 25 listopada, szyfrogram ambasadora w Waszyngtonie 749
„US Holocaust Memorial Council [...] zgłosiła nam oficjalnie pismem [...] zapotrzebowanie na materiały polskie o zbrodniach hitlerowskich w celach dokumentacyjnych i dydaktycznych”.
- 367 25 listopada, notatka Departamentu III 750
„Należy generalnie stwierdzić, że w 1981 r. stosunki Polski z krajami Ameryki Łacińskiej rozwijały się pomyślnie, w duchu tradycyjnej współpracy. Wydarzenia w Polsce nie wpłynęły w sposób zasadniczy hamująco na rozwój tych stosunków”.

LISTA DOKUMENTÓW

368	25 listopada, notatka ambasady w Pradze
„Przewidziana planem [polsko-czechosłowacka] współpraca kulturalna w porównaniu do lat ubiegłych została w zasadzie utrzymana na tym samym poziomie, chociaż w jej realizacji nastąpiły zakłócenia”.	752
369	26 listopada, szyfrogram ambasadora w Luandzie
Złożenie listów uwierzytelniających w Republice Wysp Świętego Tomasza i Książęcej: „Śledzą z troską za rozwojem wydarzeń w Polsce, tak jak każdy zaprzyjaźniony kraj, ale rozumieją przyczyny”.	754
370	26 listopada, szyfrogram przewodniczącego delegacji polskiej na wiedeńskie rokowania rozbrojeniowe
Narada przedstawicieli krajów socjalistycznych: zdaniem delegacji radzieckiej „Zachód może podjąć jakieś inicjatywy na następnej rundzie rokowań wiedeńskich”.	755
371	26 listopada, szyfrogram ministra spraw zagranicznych do ambasadora w Londynie
Niezbędna interwencja u ministra spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii w sprawie uzyskania brytyjskiej pomocy gospodarczej: „Czynnik czasu stał się dramatyczny”.	756
372	27 listopada, szyfrogram wiceministra Olechowskiego do ambasadora w Canberze
Minister spraw zagranicznych Australii w czasie wizyty w PRL „odbył rozmowy z min. Czyrkiem [...], a także został przyjęty przez Jaruzelskiego, Jabłońskiego i Madeja. Pozaprogramowo spotkał się [...] z Glempem” oraz z przewodniczącym NSZZ „Solidarność”.	757
373	27 listopada, szyfrogram wicedyrektora DPWkiN do ambasadora w Wiedniu
„Zamierzamy zintensyfikować nasze przygotowania obchodów 300-lecia Odsieczy”.	759
374	27 listopada, notatka Departamentu III
Bilans stosunków polsko-amerykańskich w 1981 r.: „Obecna administracja, podobnie jak poprzednia, zapewnia nas, że dla Stanów Zjednoczonych stosunki z Polską mają charakter specjalny”.	760
375	30 listopada, pismo konsula generalnego w Mińsku
Brak potwierdzenia pogłosek o propagowaniu działalności NSZZ „Solidarność” podczas międzynarodowych targów lotniczych.	763

LISTA DOKUMENTÓW

376	30 listopada, notatka informacyjna
W rozmowie wiceministra Dobrosielskiego z ambasadorem USA „omówione zostały aktualne problemy z zakresu stosunków dwustronnych, zwłaszcza gospodarczych”.	764
377	1 grudnia, okólnik wiceministra handlu zagranicznego
Bez przełomu w negocjacjach finansowych z Klubem Paryskim.	766
378	2 grudnia, notatka informacyjna
Rozmowa wiceministra Dobrosielskiego z ambasadorem RFN w sprawie wizyty delegacji NSZZ „Solidarność” w Niemczech Zachodnich: „przebieg wizyty delegacji Bujaka [...], a zwłaszcza przekazanie przez DGB pełnego wyposażenia studia radiowego, oceniamy jako kolejny przejaw mieszania się w nasze sprawy wewnętrzne”.	767
379	3 grudnia, okólnik ministra spraw zagranicznych
Posiedzenie Komitetu Ministrów Spraw Zagranicznych Układu Warszawskiego: „Obecny okres charakteryzuje się ścieraniem tendencji odprężeniowej i konfrontacyjnej. Przyszłość stosunków W-Z zależy od tego, która zwycięży”.	771
380	3 grudnia, pilna notatka
„Nasza taktyka rozmów winna zmierzać do skłonienia RFN do całkowitego umorzenia kredytu [z 1975 r.] wraz z odsetkami”.	772
381	4 grudnia, szyfrogram ambasadora w Moskwie
Według radzieckich ocen pacyfikacja strajku w Wyższej Oficerskiej Szkole Pożarniczej „jest [...] przełomem w dotychczasowym postępowaniu”.	774
382	4 grudnia, szyfrogram ambasadora w Belgradzie
Zdaniem ZKJ polski „kryzys jest wynikiem kumulacji błędów popełnianych od wielu lat przez polskie kierownictwa”.	775
383	4 grudnia, szyfrogram ambasadora w Dakarze
Senegalska telewizja „wyświetliła film dokumentalny pt. «Katyń» zrealizowany przez Francuzów. Film komentowany był przez francuskiego pisarza-historyka Alain Decaux. Komentarz nieprzychylny (wrogi), oskarżający ZSRR”.	776
384	4 grudnia, szyfrogram ambasadora w Paryżu
Premier Francji swą planowaną wizytę w PRL „widzi [...] jako wyraz przyjaźni i okazję do nawiązania merytorycznych kontaktów”.	777
385	6 grudnia, notatka informacyjna
Spotkanie KBWE w Madrycie: „Polska polityka zagraniczna ani wewnętrzne sprawy naszego kraju nie były w ramach grupy	778

LISTA DOKUMENTÓW

- roboczej do spraw zasad przedmiotem ocen krytycznych”; widoczne różnice stanowisk Wschód–Zachód.
- 386 7 grudnia, szyfrogram dyrektora Departamentu Konsularnego do ambasadora w Wiedniu 785
 Decyzja władz polskich o zawieszeniu wykonywania umowy o ruchu bezwizowym między Polską i Austrią odpowiedzią na analogiczną decyzję władz austriackich.
- 387 7 grudnia, szyfrogram dyrektora Departamentu IV do ambasady w Kolonii 786
 „Zapytajcie DKP, czy mogliby pomóc w nasileniu protestów przeciwko budowie obozu” dla uchodźców z PRL.
- 388 9 grudnia, szyfrogram przewodniczącego Komisji Planowania (z Waszyngtonu) do I sekretarza KC PZPR 787
 Wizyta w USA: „Generalnie oceniam, że jest duża ostrożność co do znacznego angażowania się finansowego”.
- 389 9 grudnia, szyfrogram ambasady w Kolonii 789
 Nasilenie działań pomocowych dla PRL organizowanych przez ugrupowania ziomkowskie: „Uważamy, że należy rozważyć możliwości przeciwdziałania tej akcji z uwagi na jej oczywiste negatywne aspekty polityczne”.
- 390 9 grudnia, okólnik wiceministra Olechowskiego do ambasad w Waszyngtonie, Paryżu i Londynie 790
 Konieczne ostrożne wysondowanie reakcji na ewentualne zawieszenie spłaty polskiego zadłużenia.
- 391 9 grudnia, notatka Departamentu I MSW 791
 Trudności gospodarcze w ZSRR powodem możliwego ograniczenia współpracy z Polską i zmniejszenia działań pomocowych.
- 392 [przed 10 grudnia], notatka konsulatu generalnego w Chicago 792
 „Administracja republikańska nie ujawnia dotąd istnienia określonej polityki i konkretnego programu w dziedzinie problematyki etnicznej”.
- 393 10 grudnia, szyfrogram ambasadora w Waszyngtonie 795
 Spodziewane negatywne konsekwencje w przypadku zawieszenia spłaty polskiego zadłużenia zagranicznego.
- 394 10 grudnia, szyfrogram ambasadora w Sztokholmie 797
 Potrzeba wprowadzenia ograniczeń w przyjazdach polskich grup kabaretowych do Szwecji.
- 395 11 grudnia, szyfrogram p.o. szefa misji wojskowej w Berlinie Zachodnim 798
 Decyzja władz brytyjskich o wydaleniu oficerów wywiadu MSW z Berlina Zachodniego „ze skutkiem natychmiastowym”.

LISTA DOKUMENTÓW

396	11 grudnia, okólnik dyrektora Departamentu Centrum Informacji Sytuacja wewnętrzna i bieżące wydarzenia międzynarodowe; za- uważalny wzrost napięcia w kraju.	799
397	12 grudnia, okólnik dyrektora Departamentu Łączności Konieczne zwiększenie ostrożności w związku z planowanymi obchodami rocznicy wydarzeń grudniowych.	801
398	12 grudnia, notatka ambasadora w Addis Abebie (fragmenty) Złożenie listów uwierzytelniających w Jemenie Południowym.	802
399	12 grudnia, notatka dyrektora Departamentu V Instrukcja ramowa dla ambasadora w Bagdadzie: „Celem dzia- łania jest wspieranie i obrona wszechstronnie pojętych interes- sów PRL w dziedzinach politycznej, gospodarczo-handlowej i innych”.	804
400	13 grudnia, okólnik ministra spraw zagranicznych Wprowadzenie ograniczeń w ruchu osobowym i praktyczne zamknięcie granic państwowych w związku z wprowadzeniem stanu wojennego.	807
401	13 grudnia, okólnik ministra spraw zagranicznych Instrukcja do rozmów w krajach socjalistycznych w związku z wprowadzeniem stanu wojennego: „Akcentujcie, że decyzja kierownictwa partii i rządu została podyktowana koniecznością użycia wszelkich środków dla przeciwstawienia się kontrrewol- ucyjnemu, antysocjalistycznemu zagrożeniu, dla obrony władzy ludowej”.	808
402	13 grudnia, okólnik ministra spraw zagranicznych Instrukcja do rozmów w krajach kapitalistycznych w związku z wprowadzeniem stanu wojennego: „Dalsze trwanie obecnego stanu rzeczy – w świetle politycznych zamiarów kierownictwa «Solidarności» – prowadziło do katastrofy narodowej”.	810
403	13 grudnia, szyfrogram wiceministra Wiejacza do stałego przedstawiciela przy ONZ w Nowym Jorku „W trybie natychmiastowym złóżcie wizytę Waldheimowi. [...]. Zwróćcie się [...] o pomoc w przeciwdziałaniu próbom umię- dzynarodawiania sytuacji w Polsce, w tym przenoszenia sprawy na forum ONZ”.	811
404	13 grudnia, szyfrogram wiceministra Wiejacza do stałego przedstawiciela przy Biurze Narodów Zjednoczonych w Genewie Instrukcja do rozmowy z dyrektorem generalnym Międzynarodo- wej Organizacji Pracy: „poinformujcie, że ze stanu wojenne- go wynika między innymi zawieszenie działalności wszystkich związków zawodowych”.	812

LISTA DOKUMENTÓW

405	13 grudnia, szyfrogram wiceministra Wiejacza do wicedyrektora DSiP (w Madrycie) „Na najbliższym posiedzeniu plenarnym złożę krótkie oświadczenie informujące o wprowadzeniu stanu wojennego, z podaniem motywów, podjętych środków, jak w przemówieniu Jaruzelskiego”.	813
406	13 grudnia, szyfrogram ambasadora w Waszyngtonie Zdaniem Departamentu Stanu „wypadki w Polsce wywołały wiele obaw”.	814
407	13 grudnia, szyfrogram ambasady w Kolonii „Pierwsze oficjalne reakcje oceniamy jako w miarę spokojne i umiarkowane”.	815
408	13 grudnia, szyfrogram ambasady w Kopenhadze „W społeczeństwie duńskim wyczuwa się stan wzrastającego napięcia”.	816
409	13 grudnia, szyfrogram ambasadora w Sofii „Tow. Żiwkow stwierdził, że BPK i LRB z pełnym zrozumieniem odnoszą się do podjętych przez nas działań. Uważają je za słuszne i prawidłowe”.	817
410	13 grudnia, szyfrogram ambasadora w Ottawie Demonstracje i protesty Polonii kanadyjskiej w związku z wprowadzeniem stanu wojennego.	818
411	13 grudnia, protokół posiedzenia Biura Politycznego KC PZPR (fragmenty) Międzynarodowe aspekty wprowadzenia stanu wojennego: zdaniem ministra spraw zagranicznych „istnieje problem w komentowaniu tych wydarzeń w środkach masowego przekazu na Zachodzie”.	819
412	13 grudnia, protokół posiedzenia Rady Ministrów (fragmenty) Według premiera „posiedzenie to mieć będzie znaczenie szczególne, bowiem [powinno] dokonać oceny powstałej sytuacji i jednocześnie ustalić zadania na najbliższą przyszłość”.	823
413	13 grudnia, pismo zastępcy dyrektora Departamentu II MSW do wicedyrektora DPWKiN Wprowadzenie daleko idących ograniczeń w działalności korespondentów zagranicznych.	827
414	14 grudnia, szyfrogram ambasadora w Islamabadzie Zdaniem ambasadora ZSRR jest dostrzegalne „mocne zaangażowanie Agencji ONZ reprezentowanych w Pakistanie w dziedzinie pomocy rebeliantom afgańskim”.	828

LISTA DOKUMENTÓW

415	14 grudnia, szyfrogram stałego przedstawiciela przy ONZ w Nowym Jorku	829
	Sekretarz generalny ONZ „przyjął ze zrozumieniem motywy, które skłoniły nas do wprowadzenia stanu wojennego”.	
416	14 grudnia, szyfrogram ambasadora w Bukareszcie	831
	Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Rumunii: „jeśli sami Polacy uznali sytuację za groźną dla socjalizmu, mają prawo zastosować niezbędne środki”.	
417	14 grudnia, szyfrogram ambasadora w Moskwie	832
	Informacje radzieckich mediów na temat wprowadzenia stanu wojennego: „Wyraża się [...] wiarę i zaufanie do działania Jaruzelskiego w wyprowadzeniu kraju z obecnej katastrofalnej sytuacji”.	
418	14 grudnia, szyfrogram ambasadora w Brukseli	833
	Według ministra spraw zagranicznych Belgii „punktem wyjścia ocen belgijskich jest sympatia do Polski. Stąd zaniepokojenie rządu i opinii publicznej, której oceny są szczególnie radykalne”.	
419	14 grudnia, szyfrogram dyrektora Departamentu ds. Stosunków z ZSRR do ambasadora w Moskwie	834
	Niezbędne uzyskanie radzieckiej pomocy w zagłuszeniu audycji Radia Wolna Europa.	
420	14 grudnia, okólnik ministra spraw zagranicznych	835
	Spotkanie informacyjne dla ambasadorów krajów socjalistycznych: „Sytuacja rozwija się w zasadzie tak, jak zakładaliśmy. W większości zakładów podjęto pracę”.	
421	14 grudnia, szyfrogram ambasadora w Bernie	837
	Atak na gmach placówki: „demonstranci rozbijali okna 13 grudnia w naszej rezydencji i pokryli napisami nasze ogrodzenie”.	
422	14 grudnia, okólnik dyrektora Departamentu Łączności	838
	W placówkach dyplomatycznych i konsularnych należy „zapewnić ryglowanie wejść i otworów okiennych oraz przejść wewnętrznych” w związku z organizowaniem demonstracji protestacyjnych.	
423	15 grudnia, szyfrogram ambasadora w Pekinie	839
	Stanowisko MSZ ChRL wobec sytuacji w Polsce: „zawsze uważamy, że sprawy wewnętrzne danego kraju powinny być rozstrzygane wyłącznie przez naród tego kraju. Przeciwstawiamy się wszelkiej zewnętrznej ingerencji”.	
424	15 grudnia, szyfrogram ambasadora w Paryżu	841
	„Wydatne zaostwienie (tendencyjnej) propagandy przeciwko naszym posunięciom, egzaltowanie «Solidarności», zwłaszcza w TV”.	

LISTA DOKUMENTÓW

425	15 grudnia, szyfrogram ambasadora w Moskwie Prośba o wyjaśnienia w sprawie zasad deponowania broni myśliwskiej.	842
426	15 grudnia, okólnik wiceministra Wiejacza Polecenie poinformowania władz kraju urzędowania o braku zagrożenia bezpieczeństwa cudzoziemców przebywających w Polsce.	843
427	15 grudnia, okólnik ministra spraw zagranicznych Instrukcja do rozmów na temat wewnętrznych i międzynarodowych aspektów wprowadzenia stanu wojennego: „Sytuacja w Polsce rozwija się bez większych zakłóceń”.	844
428	15 grudnia, okólnik wiceministra Olechowskiego Minister finansów podczas spotkania z ambasadorami krajów Klubu Paryskiego „poinformował, że mimo stanu wojennego pozostają w mocy dotychczasowe zasady w zakresie rozliczeń zagranicznych PRL z tytułu obrotów handlowych i usługowych, a także operacji bankowych z zagranicą”.	846
429	15 grudnia, szyfrogram ambasady w Berlinie „Wśród społeczeństwa NRD pojawiły się obawy przed możliwością przekształcenia się sytuacji w Polsce w konfrontację zbrojną z ew. wciągnięciem w nią NRD”.	847
430	15 grudnia, szyfrogram ambasadora w Wiedniu Zniuansowane stanowisko kanclerza Austrii w sprawie sytuacji w Polsce.	848
431	15 grudnia, okólnik dyrektora Departamentu Konsularnego Konieczne stosowanie ograniczeń w sprawach wizowych.	849
432	15 grudnia, okólnik wicedyrektora DPWKiN Ograniczenie pomocy programowej dla ośrodków informacji i kultury polskiej.	850
433	16 grudnia, okólnik ministra spraw zagranicznych „Nasilajcie szeroko i śmiało działalność informacyjno-propagandową”.	851
434	16 grudnia, szyfrogram ministra spraw zagranicznych do ambasadora w Waszyngtonie Decyzja USA o nałożeniu sankcji gospodarczych na PRL: „Oczekujemy Twoich sugestii, co należałoby zrobić, aby gospodarze zmienili stanowisko, a przynajmniej żeby restrykcje trwały jak najkrócej”.	852

LISTA DOKUMENTÓW

435	16 grudnia, szyfrogram ministra spraw zagranicznych do szefa Zespołu ds. Stałych Kontaktów Roboczych ze Stolicą Apostolską
Instrukcja do rozmów w Watykanie: „Nie twierdzimy, że stan wojenny jest rzeczą dobrą. Jest złem koniecznym. Chcemy, by trwał jak najkrócej, i potrzebujemy w tym poparcia kościoła”.	853
436	16 grudnia, szyfrogram ambasadora w Helsinkach
„Sygnalizuję ponadto narastanie krytycznych głosów w tut. kołach politycznych wobec podjętych w kraju działań”.	855
437	16 grudnia, szyfrogram chargé d'affaires ambasady w Berlinie
Zgodnie z informacją premiera NRD „badane są możliwości przyspieszenia zaległych dostaw zakontraktowanych na 1981. Badają możliwości uruchomienia wyprzedzających dostaw na poczet kontraktów na 1982”.	856
438	16 grudnia, szyfrogram ambasadora w Waszyngtonie
Zastępca sekretarza stanu USA „przekazał ustnie, zwracając się o dokładne zrelacjonowanie rządowi polskiemu: są poważnie zaniepokojeni ilością osób internowanych i tym, że Wałęsa przesłał być wolnym człowiekiem”.	857
439	16 grudnia, szyfrogram ambasadora w Wiedniu
„Ostry protest” władz austriackich w związku z ograniczeniem łączności z placówką w Warszawie.	859
440	16 grudnia, okólnik ministra spraw zagranicznych
Uruchomienie łączności teleksowej dla placówek dyplomatycznych w Warszawie.	860
441	16 grudnia, szyfrogram ambasadora w Sztokholmie
Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Szwecji: „Szwecja śledzi z rosnącym zaniepokojeniem rozwój wydarzeń w Polsce”.	861
442	16 grudnia, pilna notatka
„Z nadesłanych przez placówki PRL informacji wynika, że około 3.500 obywateli polskich służbowo bądź prywatnie znajduje się aktualnie za granicą, nie mogąc wskutek wstrzymania komunikacji lotniczej (LOT) wrócić do kraju”.	862
443	16 grudnia, notatka dyrektora Departamentu IV
Propozycje działań wobec krajów Europy Zachodniej w związku z wprowadzeniem stanu wojennego: „Nawet w przypadku gdy partnerzy nie podejmą naszych propozycji, to nasza inicjatywa może wywrzeć moderujący wpływ na stanowisko poszczególnych rządów”.	864

LISTA DOKUMENTÓW

- 444 17 grudnia, szyfrogram ambasadora w Brukseli 866
 Umiarkowane reakcje państw NATO na sytuację w Polsce: „Nie chciano dramatyzować w momencie, gdy nie wiadomo było, jak sytuacja się rozwinie”.
- 445 17 grudnia, szyfrogram ambasadora w Atenach 867
 Rozmowy w MSZ Grecji: protest w sprawie ataków na przedstawicielstwa krajów socjalistycznych i przekazanie informacji o stanie wojennym.
- 446 17 grudnia, szyfrogram szefa Zespołu ds. Stałych Kontaktów Roboczych ze Stolicą Apostolską 868
 Według osobistego sekretarza papieża Jan Paweł II „rozwija działalność na rzecz utrzymania pomocy ekonomicznej i to kanałami państwowymi, a nie tylko charytatywnymi”.
- 447 17 grudnia, szyfrogram stałego przedstawiciela przy ONZ w Nowym Jorku 869
 Sekretarz stanu Stolicy Apostolskiej „przyjął ze zrozumieniem nasze stanowisko i informacje. Przekaze je jutro papieżowi. Zapewnił, że będzie działał «w duchu zrozumienia sytuacji i gotowości pomocy»”.
- 448 17 grudnia, szyfrogram ambasadora w Rzymie 871
 Stanowisko rządu Włoch wobec wprowadzenia stanu wojennego: „Nie akceptują tego, co dzieje się w Polsce, nie występują publicznie, aby nie pogłębić sytuacji”.
- 449 17 grudnia, szyfrogram ambasadora w Hanoi 872
 „Rozwinięto tu na niespotykaną dotychczas skalę kampanię na rzecz poparcia dla Polski”.
- 450 17 grudnia, szyfrogram dyrektora DMO do ambasadora w Waszyngtonie i stałego przedstawiciela przy ONZ w Nowym Jorku 873
 Rozmowy delegacji MFW w Polsce „miały roboczy charakter i służyły uzgodnieniu listy i treści materiałów, jakie posłużą za podstawę opracowania przez Fundusz raportu o sytuacji ekonomicznej i założeniach rozwoju gospodarczego Polski”.
- 451 17 grudnia, okólnik ministra spraw zagranicznych 874
 Spotkanie z ambasadorami krajów socjalistycznych w sprawie sytuacji wewnętrznej i reakcji międzynarodowych na wprowadzenie stanu wojennego: „Na zakończenie spotkania przekazałem Ambasadorom podziękowania kierownictwom partii, rządowi i przywódcom bratnich krajów za szybką pomoc”.
- 452 [po 17 grudnia], notatka WZ KC PZPR 875
 „Na polecenie tow. E. Honeckera, Sekretarza Generalnego KC NSPJ, Komitety Okręgowe NSPJ udzielią pomocy materialnej z rezerw wojewódzkich”.

LISTA DOKUMENTÓW

453	18 grudnia, okólnik ministra spraw zagranicznych
Spotkanie z ambasadorami krajów kapitalistycznych: „Podjęliśmy próbę wyprowadzenia kraju z kryzysu własnymi siłami. Jeśli podjęte przez nas środki nie dadzą rezultatu, istnieje niebezpieczeństwo jego umiędzynarodowienia”.	876
454	18 grudnia, szyfrogram ambasadora w Rzymie
Krytyczne stanowisko Włoskiej Partii Komunistycznej wobec wydarzeń w Polsce.	878
455	18 grudnia, szyfrogram ambasadora w Teheranie
Stanowisko władz Iranu wobec wprowadzenia stanu wojennego: „Reakcje oficjalne niejednolite, a nawet sprzeczne”.	878
456	18 grudnia, szyfrogram konsula generalnego w Nowym Jorku
Reakcje władz amerykańskich i środowisk polonijnych na wydarzenia w Polsce: „W ostatnich dniach stanowisko Administracji uległo usztywnieniu”.	879
457	18 grudnia, szyfrogram ambasady w Kolonii
„Gwałtowna zmiana tonu” w zachodnioniemieckich reakcjach po informacji o śmiertelnych ofiarach pacyfikacji kopalni „Wujek”.	880
458	18 grudnia, szyfrogram ambasadora w Belgradzie
Krytyczne reakcje Związku Komunistów Jugosławii na wydarzenia w Polsce: „PZPR nie zdała egzaminu mimo wielu możliwości, jakie stwarzała sytuacja”.	881
459	18 grudnia, szyfrogram ambasady w Hawanie
Władze kubańskie „uważają nasze decyzje co do sposobu i czasu rozwiązania za bardzo słuszne”.	883
460	18 grudnia, szyfrogram ambasadora w Brukseli
Rozmowa z przewodniczącym Konfederacji Chrześcijańskich Związków Zawodowych: „Wydarzenia w Polsce, tak jak szerokie masy związkowe, przyjęli z oburzeniem jako antyludowy atak wojska na związek zawodowy i jego prawa”.	884
461	18 grudnia, szyfrogram szefa Zespołu ds. Stałych Kontaktów Roboczych ze Stolicą Apostolską
„Papież przygotowuje list do Premiera Jaruzelskiego, w którym wysuwa inicjatywę zawieszenia broni”.	885
462	18 grudnia, szyfrogram ministra spraw zagranicznych do szefa Zespołu ds. Stałych Kontaktów Roboczych ze Stolicą Apostolską
Przekazanie łącznie szyfrową MSZ informacji sekretarza generalnego Konferencji Episkopatu Polski dla papieża o działaniach po wprowadzeniu stanu wojennego.	886

LISTA DOKUMENTÓW

463	18 grudnia, szyfrogram ambasadora w Moskwie do przewodniczącego Komisji Planowania
„Biuro Polityczne [KC KPZR] rozpatrzyło sprawy polskie. Według posiadanych informacji podjęto decyzję udzielenia pomocy naszemu krajowi”.	889
464	18 grudnia, okólnik dyrektora DSiP
Konieczne przeciwdziałanie zarzutom o naruszenie przez PRL zasad Aktu końcowego KBWE.	890
465	18 grudnia, notatka ambasadora w Phenianie
Plan rozwoju stosunków z KRLD: „Wprowadzenie stanu wojennego w Polsce nie powinno powodować zmian w polityce PRL wobec KRLD i naszym stosunku do t.zw. kwestii koreańskiej”.	891
466	[przed 19 grudnia], notatka Departamentu V
Plan rozwoju stosunków z krajami Azji, Afryki i Ameryki Łacińskiej: „Ogólny stan naszych stosunków z KR cechuje na obecnym etapie brak dynamiki, a nawet regres na niektórych odcinkach, nastąpiło zmniejszenie naszej wiarygodności jako partnera handlowego”.	892
467	19 grudnia, szyfrogram ambasadora w Sztokholmie
Intensyfikacja działalności informacyjnej placówki.	896
468	19 grudnia, szyfrogram ministra spraw zagranicznych do ambasadora w Canberze
Instrukcja do rozmowy z ministrem spraw zagranicznych Australii: „Wałęsa przebywa w willi pod Warszawą. Jego sytuacja prawna nie uległa zmianie. Nie jest i nie będzie aresztowany”.	897
469	19 grudnia, szyfrogram wicedyrektora DSiP (z Madrytu)
Spotkanie KBWE: „Na ostatnim posiedzeniu plenarnym centralną sprawą był rozwój sytuacji w Polsce”.	898
470	19 grudnia, szyfrogram szefa Zespołu ds. Stałych Kontaktów Roboczych ze Stolicą Apostolską
Przekazanie najistotniejszych fragmentów listu Jana Pawła II do I sekretarza KC PZPR.	899
471	19 grudnia, szyfrogram ambasadora w Londynie
„Stanowisko rządu brytyjskiego do naszych postulatów, w tym gospodarczych, zależy będzie od rozwoju wydarzeń w kraju”.	900
472	19 grudnia, szyfrogram ambasadora w Ottawie
Przed ambasadą „dobrze zorganizowana demonstracja” przeciwko wprowadzeniu stanu wojennego: „Ochrona policji wystarczająca. Budynek obrzucono jajkami”.	902

LISTA DOKUMENTÓW

473	19 grudnia, protokół posiedzenia sekretariatu KC PZPR
„Tow. J. Czyrek – przedstawił sprawy polskie na arenie międzynarodowej. Sytuacja rozwinęła się niekorzystnie dla nas, USA rozpoczęły ofensywę pod hasłami eksperymentu polskiego w ideologii, żądania wypuszczenia Wałęsy, ambasador chce odwieźć Wałęsę”.	903
474	19 grudnia, notatka Departamentu V
Poziom relacji z krajami Bliskiego Wschodu i Afryki „generalnie [...] został utrzymany, chociaż bez znamion postępu, a w odniesieniu do niektórych partnerów pojawiły się oznaki regresu w sferze stosunków gospodarczych”.	905
475	19 grudnia, pilna notatka
Informacja o piśmie dyrektora generalnego Międzynarodowego Biura Pracy do I sekretarza KC PZPR, w którym „wyraża zaniepokojenie sytuacją związków zawodowych w Polsce i zgłasza ofertę pomocy w przywróceniu wolności związkowych i pokoju społecznego w Polsce”.	909
476	20 grudnia, szyfrogram radcy ambasady w Waszyngtonie
„Spasowski wraz z rodziną opuścił rezydencję 19.12.81 r. w godzinach wieczornych. Wstępna wizja lokalu wykazuje, że zabrali wszystkie rzeczy prywatne”.	910
477	20 grudnia, szyfrogram ambasadora w Bernie
Demonstracja protestacyjna szwajcarskich związków zawodowych i działania delegatów NSZZ „Solidarność” przebywających w Zurychu.	911
478	20 grudnia, szyfrogram p.o. szefa misji wojskowej w Berlinie Zachodnim
„Z ostatnich rozmów z komendantem oraz burmistrzem BZ wyłania się stopniowa ewolucja ich poglądów na rozwój sytuacji w Polsce w kierunku ocen bardziej umiarkowanych, dostrzegających konieczność stanu wojennego jako «mniejszego zła»”.	912
479	20 grudnia, szyfrogram ambasadora w Brukseli
Rozszerzenie działalności propagandowej placówki w odpowiedzi na belgijskie reakcje na wydarzenia w Polsce i nasilenie akcji protestacyjnych.	913
480	20 grudnia, szyfrogram radcy ambasady w Waszyngtonie
Przekazanie przez Departament Stanu informacji o udzieleniu azylu Romualdowi Spasowskiemu.	914
481	21 grudnia, szyfrogram ambasadora w Tokio
Pogłoski dziennikarskie o opuszczeniu placówki przez szefa misji: „Nie wykluczam prowokacji”.	916

LISTA DOKUMENTÓW

482	21 grudnia, szyfrogram radcy ambasady w Kolonii
Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych RFN: „poprosił mnie, aby naświetlić rezolucję Bundestagu z 18 bm. Odczytał tekst. Zwrócił się o b. poważne potraktowanie przez Polskę stanowiska RFN”.	917
483	21 grudnia, okólnik ministra spraw zagranicznych
„Dezercja Spasowskiego spotkała się ze zdecydowanym potępieniem załogi resortu jako akt zdrady państwa i narodu”.	919
484	21 grudnia, szyfrogram ambasadora w Paryżu
„21 bm. w godzinach rannych ok. 30 osobowa grupa trockistów wtargnęła do KG w Lyonie. Udało się ją zlokalizować w poczekalni i zabezpieczyć pozostałe pomieszczenia”.	920
485	21 grudnia, notatka informacyjna
Brak zdefiniowanej strategii w polityce Stanów Zjednoczonych wobec PRL.	921
486	22 grudnia, szyfrogram ambasady w Algierze do ministra handlu zagranicznego i ministra finansów
Sytuacja polskich pracowników zatrudnionych w Algierii: „Zablokowanie kont dewizowych wzbudziło panikę wśród 500 specjalistów”.	925
487	22 grudnia, szyfrogram ambasadora w Canberze
Olbrzymie zainteresowanie australijskich mediów sprawą Romualda Spasowskiego.	926
488	22 grudnia, szyfrogram wiceministra Olechowskiego do ambasadora w Trypolisie
Libijska pomoc gospodarcza dla PRL: „Najbardziej zainteresowani jesteśmy antybiotykami, preparatami witaminowymi dla dzieci, drobnym plastikowym sprzętem jednorazowego użytku (np. strzykawki), odżywkami i mlekiem dla dzieci (Infant Formula)”.	927
489	22 grudnia, szyfrogram dyrektora Departamentu IV do ambasadora w Sztokholmie
Instrukcja do rozmów z przedstawicielami szwedzkich związków zawodowych: „Wprowadzenie stanu wojennego w Polsce zostało spowodowane niebezpiecznym rozwojem wydarzeń w kraju”.	929
490	22 grudnia, szyfrogram ambasadora w Londynie
Minister spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii „wyraził «wzrastające zaniepokojenie» rozwojem sytuacji w Polsce, zwłaszcza stosowaniem siły i rozlewem krwi, które rząd brytyjski stanowczo potępia”.	930

LISTA DOKUMENTÓW

491	22 grudnia, okólnik ministra spraw zagranicznych Instrukcja do rozmów o sytuacji wewnętrznej PRL: „W społeczeństwie wzrasta przekonanie o słuszności wprowadzenia stanu wojennego, słabsze zrozumienie w środowiskach inteligentkich”.	931
492	22 grudnia, szyfrogram ambasadora w Hadze Konieczne nagłaśnianie medialne faktu przekazywania holenderskiej pomocy żywnościowej.	932
493	22 grudnia, notatka Zarządu II Sztabu Generalnego WP Ocena polityki kadrowej i wybranych pracowników MSZ: „duży procent stanowią ludzie nie mający nic wspólnego z ideologią marksistowsko-leninowską ani z ustrojem socjalistycznym, a jeśli sami mienią się komunistami, to tylko w celach karierowiczowskich”.	933
494	23 grudnia, szyfrogram dyrektora DMO do stałego przedstawiciela przy ONZ w Nowym Jorku „Prosimy o odbycie rozmowy wyjaśniającej z nowym Sekretarzem Generalnym, przedstawienie mu sytuacji w Polsce”.	939
495	23 grudnia, szyfrogram wiceministra Wiejacza do stałego przedstawiciela przy Biurze Narodów Zjednoczonych w Genewie Niezbędna intensyfikacja działań propagandowych podejmowanych na arenie międzynarodowej.	940
496	23 grudnia, okólnik wiceministra Wiejacza Delegaci Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża w czasie wizyty w Polsce „interesowali się [...] warunkami bytu osób internowanych, sondując ew. możliwość odwiedzenia ośrodków ich zgrupowania. Uznaliśmy za niecelowe «w obecnych warunkach»”.	941
497	23 grudnia, szyfrogram radcy ambasady w Tokio „Od 9 godzin nie mamy wiadomości od ambasadora Rurarza, który wraz z żoną i córką opuścił ambasadę samochodem służbowym dla załatwienia spraw prywatnych”.	942
498	23 grudnia, okólnik wicedyrektora DPWKiN „W miarę możliwości otoczcie opieką naszych ludzi kultury i nauki przebywających na Waszym terenie w ramach wymiany, staż, stypendiów itp.”.	943
499	23 grudnia, notatka dyrektora Departamentu I MSW Zróżnicowane stanowisko banków w krajach zachodnich wobec Polski po wprowadzeniu stanu wojennego.	943
500	23 grudnia, notatka informacyjna Relacja ambasadora w Sofii o zwiększeniu bułgarskiej pomocy dla PRL: „Stosunek gospodarzy bardzo przychylny”.	945

LISTA DOKUMENTÓW

501	23 grudnia, notatka wicedyrektora DPWKiN Zorganizowanie spotkania międzyresortowego „dla omówienia pilnych problemów w kontaktach naukowych z zagranicą, jakie powstały w wyniku wprowadzenia stanu wojennego w PRL”.	946
502	24 grudnia, szyfrogram ambasady w Waszyngtonie Przemówienie prezydenta USA w części dotyczącej Polski „utrzymane w niezwykle ostrym tonie”.	948
503	24 grudnia, szyfrogram ambasadora w Oslo „W MSZ utworzono specjalne międzyresortowe grupy dla obserwacji wydarzeń w Polsce i dla pomocy charytatywnej”.	949
504	24 grudnia, szyfrogram ambasadora w Limie Planowana manifestacja protestacyjna w sprawie sytuacji w Polsce organizowana przez polskich kajakarzy przebywających na zgrupowaniu zagranicznym.	951
505	24 grudnia, szyfrogram ambasadora w New Delhi Konieczne udzielenie większej pomocy pasażerom PLL LOT w Bombaju.	952
506	24 grudnia, okólnik ministra spraw zagranicznych Instrukcja w sprawie bieżących wydarzeń w polityce zagranicznej PRL: „Jak widać, USA przechodzą ze sfery gróźb do czynnych represji wobec nas”.	953
507	24 grudnia, okólnik ministra spraw zagranicznych „Ze stanowiska w Tokio zdezerterował Rurarz”.	954
508	24 grudnia, szyfrogram ambasadora w Paryżu List sekretarza generalnego FPK do I sekretarza KC PZPR „jest próbą odparcia rzeczywiście zmasowanego ataku na FPK i ratowaniem uczestnictwa komunistów w rządzie”.	955
509	24 grudnia, notatka informacyjna Kraje EWG „przyjmują z wielkim zaniepokojeniem liczne raporty o tłumieniu praw związkowych, internowaniu, nieludzkich warunkach przetrzymywania, a nawet śmierci w Polsce w ostatnich dniach”.	956
510	24 grudnia, notatka Departamentu III „Minister Spraw Zagranicznych PRL wystąpił 21 grudnia br. do Naczelnego Prokuratora Wojskowego o wszczęcie postępowania karnego przeciwko R. Spasowskiemu, którego czyn godzi w podstawowe interesy państwa polskiego”.	957
511	24 grudnia, pilna notatka Ambasador USA, przekazując ministrowi spraw zagranicznych list od prezydenta Stanów Zjednoczonych do premiera	959

LISTA DOKUMENTÓW

- PRL, „oświadczył, że wprowadzenie stanu wojennego wywołało ogromny szok w społeczeństwie amerykańskim”.
- 512 25 grudnia, szyfrogram stałego przedstawiciela przy ONZ w Nowym Jorku 962
Rozmowa ze stałym przedstawicielem ZSRR: „Waszyngton rozważa postawienie «sprawy polskiej» na forum ONZ i prowadzi akcje wśród sojuszników”.
- 513 25 grudnia, szyfrogram ambasady w Tokio 963
Rezolucja POP PZPR przy placówce potępiająca „haniebnny czyn, jaki stanowi dezercja byłego ambasadora Z. Rurarza”.
- 514 25 grudnia, notatka informacyjna 964
Rozmowa dyrektora Departamentu IV z ambasadorem Szwajcarii: „Przekazałem ambasadorowi demarche w związku z oficjalnymi wypowiedziami członków rządu Szwajcarii, że wprowadzenie stanu wojennego w Polsce jest niezgodne z prawem”.
- 515 26 grudnia, szyfrogram ambasadora w Paryżu 966
„Kolejna rozmowa w «cztery oczy» z Cheysson, na jego prośbę. [...] Dialog francusko-polski musi być wznowiony, takie jest stanowisko Mitterranda”.
- 516 26 grudnia, notatka informacyjna 967
„Wyważone stanowisko Danii i Grecji wobec wydarzeń w Polsce”. Celem spotkania u dyrektora Departamentu IV z ambasadorami obydwu krajów „było zasygnalizowanie [...], że dostrzegamy i doceniamy takie podejście”.
- 517 26 grudnia, notatka informacyjna 969
„Początkowe reakcje rządów zachodnioeuropejskich na wprowadzenie stanu wojennego w Polsce były ostrożne i wyczekujące”.
- 518 28 grudnia, szyfrogram ambasadora w Kinszasie 971
Rozmowa z ambasadorem USA w sprawie Romualda Spasowskiego.
- 519 28 grudnia, szyfrogram ambasady w Madrycie 972
„Hiszpanie patrzą na nasze wydarzenia przez pryzmat swojej własnej sytuacji wewnętrznej”.
- 520 28 grudnia, szyfrogram konsula generalnego w Chicago 974
Nasilenie akcji protestacyjnych i demonstracji organizowanych przed gmachem placówki oraz zauważalny wzrost aktywności środowisk polonijnych.

LISTA DOKUMENTÓW

521	28 grudnia, szyfrogram dyrektora Departamentu Łączności do ambasady w Tokio	Instrukcja w sprawie Zdzisława Rurarza: „Powołajcie komisję pod Waszym przewodnictwem celem dokładnego zbadania i udokumentowania wszystkich okoliczności i elementów związanych z dezercją R.”.	975
522	28 grudnia, pilna notatka	Rozmowa ministra spraw zagranicznych z szefem Zespołu Stolicy Apostolskiej ds. Stałych Kontaktów Roboczych z Rządem PRL okazją do wyrażenia ubolewania, że „treść listu Jana Pawła II do gen. W. Jaruzelskiego [...] została udostępniona wielu Ambasadorom w Rzymie, zanim otrzymał go adresat”.	977
523	28 grudnia, pismo wicedyrektora DPWKiN do PLL LOT	Zgoda na przesłanie do USA „bez dokonywania przeglądu” fotografii wykonanych przez Christophera Niedenthala.	979
524	29 grudnia, szyfrogram ambasadora w Ottawie	Próby przeciwdziałania opuszczaniu polskich statków rybackich przez ich załogi.	980
525	29 grudnia, okólnik kierownika Urzędu Gospodarki Morskiej	„W ostatnich dniach nasiliły się pogłoski o możliwości aresztowywania naszych statków handlowych i rybackich dla zabezpieczenia długów”.	981
526	29 grudnia, notatka ambasadora w Belgradzie	„Wśród pracowników Ambasady, Biura Radcy Handlowego oraz delegatur panuje zdyscyplinowanie i pełne zrozumienie wymogów nowej sytuacji”.	982
527	29 grudnia, notatka informacyjna	Sprawa Spasowskiego głównym tematem rozmowy wiceministra Wiejacza z ambasadorem USA.	985
528	30 grudnia, szyfrogram ambasadora w Sztokholmie	Krytyczna ocena wywiadów udzielanych prasie szwedzkiej przez Agnieszkę Holland.	988
529	30 grudnia, szyfrogram stałego przedstawiciela przy Biurze Narodów Zjednoczonych w Genewie	Prośba o instrukcję w sprawie planowanej rozmowy z Barbarą Piasecką-Johnson: „Podajcie odwrotnie, czy jest sens i potrzeba rozmawiać z nią szerzej i ew. co poruszyć, czy też potraktować ją grzecznościowo”.	988

LISTA DOKUMENTÓW

530	30 grudnia, szyfrogram ambasady w Pradze
Sekretarz KC KPCz „z najwyższym uznaniem mówił o politycznych i organizacyjnych aspektach wprowadzenia stanu wojennego w Polsce”.	989
531	30 grudnia, szyfrogram ambasadora w Budapeszcie
„W szerokich kręgach węgierskiego aktywu partyjno-gospodarczego i wojskowego z uznaniem i zadowoleniem ocenia się dokonane i kontynuowane u nas przedsięwzięcia”.	991
532	30 grudnia, szyfrogram wiceministra Wiejacza do ambasady w Madrycie
Instrukcja w sprawie pogłosek o planowanych działaniach Rady Bezpieczeństwa ONZ w związku z sytuacją w kraju: „Wydarzenia w Polsce mają charakter wewnętrzny. Stan wojenny przewidziany jest w Konstytucji PRL i wprowadzony został w pełnej zgodności z prawem wewnętrznym”.	992
533	30 grudnia, szyfrogram ambasady w Berlinie
„Kierownictwo polityczne i państwowe NRD oraz szeroki aktywny przyjęli ogłoszenie stanu wojennego w Polsce z dużym zadowoleniem, znajdując w podjętych decyzjach potwierdzenie słuszności swoich wcześniejszych ocen sytuacji”.	993
534	30 grudnia, pismo ambasady w Waszyngtonie do Urzędu do Spraw Wyznań
Problem cmentarza żydowskiego w Tarnowie poruszony przez delegację rabinów ortodoksyjnych w rozmowie z kierownikiem Urzędu do Spraw Wyznań: „Celem niniejszego pisma jest przypomnienie, iż Min. Kuberski obiecał sprawę zbadać”.	995
535	30 grudnia, szyfrogram wicepremiera Rakowskiego (z Kolonii) do I sekretarza KC PZPR
„Rozmowy [z kanclerzem RFN] ciekawe i jak sądzę, bardzo pożyteczne”.	996
536	30 grudnia, notatka DSIP
„Czy KS są w stanie zastąpić Polsce pomoc gospodarczo-finansową Zachodu. Generalnie odpowiedź jest negatywna”.	997
537	31 grudnia, szyfrogram dyrektora DMO do stałego przedstawiciela przy ONZ w Nowym Jorku
Konieczne złożenie protestu do sekretarza generalnego w związku z ograniczeniami nałożonymi przez władze USA na pracowników przedstawicielstwa.	999
538	31 grudnia, szyfrogram ambasadora w Londynie
„Sprawa Polski stała się jednym z obszarów rozgrywki USA-EZ odnośnie całokształtu stosunków transatlantyckich”.	1000

LISTA DOKUMENTÓW

539	31 grudnia, szyfrogram ambasady w Waszyngtonie
Analiza przyczyn decyzji o wprowadzeniu przez USA sankcji gospodarczych, według zapewnień amerykańskich „sankcje skierowano przeciwko władzom, a nie społeczeństwu polskiemu”.	1002
540	31 grudnia, szyfrogram dyrektora Departamentu IV do ambasadora w Hadze
Instrukcja w sprawie działań Europejskiej Konfederacji Związków Zawodowych: „Słusznie postępujecie odwołując się od zamiaru wysłania delegacji ETUC”.	1003
541	31 grudnia, szyfrogram konsula generalnego w Nowym Jorku
„Stanowisko Administracji jest jasne i jednoznaczne: popiera ona «Solidarność» i otwarcie występuje przeciwko rządowi. [...] W zdecydowanej większości wszystkie organizacje polonijne poparły działania Administracji”.	1004
542	31 grudnia, okólnik wiceministra Olechowskiego i wiceministra handlu zagranicznego
Należy „kontynuować akcję wyjaśniającą” w związku z zawieszeniem przez kraje zachodnie pomocy ekonomiczno-finansowej dla Polski, poza pomocą humanitarną.	1006
543	31 grudnia, szyfrogram ambasadora w Hadze
Minister spraw zagranicznych Holandii „wyraził zaniepokojenie sytuacją w Polsce. Stwierdził, że przestudiowali wystąpienie Jaruzelskiego z 24, niestety wbrew zapewnieniom tysiące ludzi jest internowanych”.	1007
544	31 grudnia, okólnik wiceministra Wiejacza
„Wobec fali pomówień o antysemityzm w Polsce argumentujcie, że nie ma w PRL nastrojów antysemickich”.	1009
545	31 grudnia, notatka Departamentu I MSW
„Według ocen przedstawicieli Departamentu Stanu USA Związek Radziecki jest zdecydowany sięgnąć po najbardziej drastyczne środki w celu utrzymania Polski w Układzie Warszawskim”.	1010